22

PUBLICAȚIE SĂPTĂMÂNALĂ EDITATĂ DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL III • Nr. 22 [123] • 5-11 IUNIE 1992 • 16 PAGINI • 25 LEI

MIHAI ȘORA

ÎN CEASUL AL DOISPREZECELEA

După atîtea greșeli (să fim mărinimoși și să le numim așa), – după atîtea greșeli, deci, pe care le-au făcut unii dintre cei ce compun Convenția Democratică, a venit vremea să ne dezmeticim, să lăsăm în urmă noastră mărunțele calcule și prea-omenești vanități, dar mai ales detestabila invidie care pe mulți dintre noi îi roade, și să privim, în sfîrșit, lucrurile în față. Adevărul este că de alegerile care bat la ușă (fie că se vor ține pînă la sfîrșitul lunii iulie, fie că vor fi amînate spre toamnă de un Parlament dispus să se joace cu soarta noastră a tuturora), de alegerile acestea – de cele legislative în primul rînd, dar nu mai puțin și de cele prezidențiale – atîrnă pentru mulți, pentru foarte mulți ani de acum înainte, fața acestei țări și buna așezare a întregului popor.

A venit vremea să strîngem rîndurile cu adevărat, nu doar să proclamăm că „Nu vom învinge decît împreună". În fond, nici nu e vorba să învingem **noi**. Poporul întreg, **el** trebuie să învingă. Dar pentru a învinge, el trebuie să știe pe cine anume se poate bizui pentru a-și vedea împlinite speranțele. Dacă, deci, i se cere să se bizuie, în dorința lui de mai bine, pe Convenția Democratică, apoi atunci Convenția Democratică are la rîndul ei obligația de a se ridica la înălțimea așteptării celor cărora li se cere să-și investească în ea întreaga lor încredere.

Convenția Democratică are, cu alte cuvinte, obligația de a fi cu adevărat, atît pentru cei ce o privesc din afară, cît și în buna ei funcționare dinăuntru, ceea ce de atîta vreme se străduie să fie : o unitate de acțiune, bazată pe afinități de program și pe un identic atașament profund față de drepturile omului și de valorile democrației.

Dacă multe alte forțe politice – în afară de cele grupate în Convenția Democratică – s-ar purta și ele, în aceeași măsură, garante ale proprietății private, ale inițiativei particulare și ale libertății fiecăruia, ezitările Convenției Democratice ar fi mai puțin grave : înaintarea țării spre normalitatea vieții politice ar fi eventual asigurată chiar și în cazul în care Convenția Democratică ar continua să funcționeze precum „racul, broasca și o știucă" din prea binecunoscuta fabulă. Din păcate, cele mai multe formațiuni politice sînt grevate de un puternic crypto-comunism remanent, chiar dacă nu întotdeauna dublat de o la fel de puternică nostalgie a puterii exercitate pe vremuri (precum și a privilegiilor decurgînd din exercitarea discreționară a puterii).

În condițiile acestea, Convenția Democratică nu mai are voie (nu-i dă voie masa de alegători care i-au acordat votul la alegerile locale și care s-ar putea simți înșelați în așteptările lor), nu mai are voie să tragă în același timp și la hăis și la cea : nu mai are voie să-și piardă vremea cu calcule mărunte și – dacă stăm și socotim bine – absolut fără sens. E timpul, dimpotrivă, să se prezinte în fața opiniei publice cu un program bine articulat de guvernare, după cum e timpul – în această ultimă jumătate de ceas – să-și desemneze fără întîrziere persoana pe care înțelege s-o propună electoratului în vederea ocupării a ceea ce, în termenii Constituției actuale, reprezintă magistratura de vîrf a Statului, învestită, după cum se știe, pînă și cu puterea de a dizolva Parlamentul.

Criteriile unei asemenea desemnări sînt destul de limpezi, după părerea mea. Țara are nevoie, pentru acest rol-cheie, (așa cum, pînă una-alta, a fost el statuat în Legea noastră de bază), de o persoană în puterea vîrstei ; de o personă împlinită (cu oarecare dă măsură", dacă se poate) în profesiunea pe care s-o fi exercitat de-a lungul întregii cariere ; de o persoană care să fi dat dovadă, sub trecutul regim, de curajul de a lupta pentru a impune, în zona ei de activitate, o înaintare a domeniului respectiv în răspăr față de sensul oficial al mersului global ; de o persoană, deci, care nu numai să nu fi făcut vreodată jocul trecutei Puteri, dar care, în plus, să nu fi făcut în nici un fel parte, nici măcar la eșaloanele cele mai de jos, din turma celor care au condus treburile publice (sau măcar au profitat de pe urma acestora) ; de o persoană, cu alte cuvinte, căreia regimul de tristă amintire să-i fi pus în mod sistematic piedici de tot felul, fără a o putea dobori totuși ; în sfîrșit, de o persoană care, în acești din urmă doi ani și jumătate, să fi dat dovadă de luciditate politică, de atitudini clare și prompte în împrejurări deosebit de tulburi (precum puciul moscovit, de pildă), de simț al măsurii în același timp – și care să fi reușit în acest scurt interval să-și obțină și dincolo de hotare notorietatea cuvenită.

Nu mai e vreme de pierdut. Dacă o asemenea persoană există (și eu am convingerea că există), ea trebuie identificată fără întîrziere și făcută cunoscută întregului electorat, măcar acum, în al doisprezecelea ceas.

LIA PERJOVSCHI „Lumea pe dos" – detaliu

Vom avea sau nu vom avea alegeri în iulie?

THEODOR STOLOJAN :
„Dacă se amînă alegerile, pericolul este că te lupți cu umbrele : apare un fenomen și nu știi care este realul în spatele lui."

NICOLAE MANOLESCU :
„Nu mai sînt echivoc și echidistant. Trebuie să-mi recunoaște, prin noua condiție, o anume subiectivitate."

PETRE ROMAN :
„Intrucît, probabil, asta vă interesează, aș vrea să spun că există o șansă reală să avem alegeri în luna iulie."

ROBERTO JACOBO :
„Din două una : ori presa românească nu este credibilă și atunci nu are nici o responsabilitate pentru imaginea României în lume, ori este responsabilă de această imagine, ceea ce înseamnă că este credibilă."

(paginile 8—9—10)

Colocviul de la Cluj „Imaginea României în presa occidentală"

(pagina 6)

Din sumarul numărului viitor:

- Convenţia Democratică şi FSN (Roman) înainte de alegeri (interviuri, anchete)
- Anchetă „22" — Revistele literare în prag de dispariţie
- Dezbateri GDS: Viziune strategică şi politică economică în alternativele de guvernare

„Presa tranz'ţiei : tranziţia presei" a fost obiectivul spre care şi-au concentrat la sfîrşitul săptămînii trecute ultimele forţe care le-au mai rămas personalităţile politice importante adunate pe malul mării să stea de vorbă cu ziariştii. Spectacolul **divertis**-ului de la Costineşti nu a fost atît de gratuit cît ar putea să pară, chiar dacă purtătoarea de cuvînt a domnului Stolojan l-a calificat drept **un lux pe care şi l-a permis Puterea, deşi unii gazetari nu meritau să se bucure de el.** Pilule din acest spectacol ne-au fost transmise de Televiziune de-a lungul unei întregi după-amieze mai mult sau mai puţin distractive de sîmbătă. Cine ar fi luat ca atare tot ce s-a spus în această emisiune ar fi putut crede fie că dureroasa tranziţie s-a încheiat şi toată lumea e fericită, fie că presa a făcut peste noapte **tranz!ţia** ori tranzacţia şi s-ar putea zice : **pupat Piaţa Independenţei !** Există însă anumite indicii care ne fac să credem că la Costineşti lucrurile nu au stat chiar aşa cum ne-au fost ele prezentate. Un argument îl constituie chiar faptul că, în acea după-amiază mai veselă decît situaţia în care ne aflăm, pe micul ecran nu au apărut şi reprezentanţi din **o anumită parte a presei.** Faptul că ei **nu s-au dat în spectacol** împreună cu consilierul preşedintelui şi cu **purtătorul de cuvînt** al domnului Măgureanu, **aşa cum a făcut cealaltă parte a presei**, merită să fie salutat ca atare. Cu atît mai mult cu cît îmi place să cred să nu le-a fost uşor să rămînă de-o parte. Acest spectacol pe viu a fost oricum greu de suportat, dar cred că el a meritat efortul întrucît unele personalităţi politice prezente acolo trebuia să fie văzute şi de aproape. Mă gîndesc, în primul rînd, la premierul Stolojan, pe care toată lunea bună îl plînge că s-ar fi păcălit cu acest post incomod, fiindcă altfel ar fi plecat în străinătate unde l-ar aştepta **ceva mult mai important.** De la distanţa la care mă aflam eu faţă cu spectacolul de la Costineşti se putea vedea faptul că domnul Stolojan nu era chiar atît de disperat că nu şi-a putut încheia **modesta activitate de prim-ministru** ca să poată pleca să cucerească odată şi Europa. Dimpotrivă, era atît de vesel încît părea să fi uitat cu desăvîrşire de cele trei luni pe care a acceptat să şi le sacrifice pentru noi. Luat prin surprindere ar fi putut spune : **lucrul bun la nouă luni !** Numai că, iată, în iulie se vor împlini şi cele nouă luni dar, după cum merge totul, sînt slabe speranţe că actualul prim-ministru să se poată elibera. Ceea ce nu ar fi bine nici pentru Dom. nia Sa, nici pentru ţară. Fiindcă dezastrul creşte văzînd cu ochii şi, într-o bună zi, lumea care acum îl apără îşi va pierde răbdarea şi nu-i va mai scuza prin provizoratul acesta care nu se mai sfîrşeşte odată şi ne omoară cu zile. Pentru ca să existe un termen de comparaţie şi să nu le piardă simpatia, premierul nu s-a prezentat printre ziarişti de unul singur, ci împreună cu înaintaşul său. Iar pentru ca ex-premierul Roman să nu fie unicul lider al cărui partid este în acelaşi timp şi la putere şi-n opoziţie şi să fie hărţuit pe această temă de gazetari, a apărut împreună cu domnul Radu Cîmpeanu. Ambii fiind interesaţi să mai recupereze ceva din ceea ce au pierdut în faţa presei din cauza **bigamiei politice** de care se fac vinovaţi. După emfaza din ce în ce mai greu acceptată a preşedintelui liberalilor a apărut pe televizor şi **paşnicul acela simpatic** care a ajuns să fie filmat chiar şi sub formă de cozonac. Pe această imagine liniştitoare am preferat să sting televizorul. L-am redeschis numai a doua zi, la **Actualităţi.** O secvenţă de la Costineşti prezenta o dezbatere vie, al cărei moderator era Nicolae Manolescu, pentru care ultima mişcare a A.C.-ului ne-a făcut să optăm mai decişi decît ne-am fi putut imagina ● Din păcate, după emisiunea atît de veselă de sîmbătă (care purta amprenta de neconfundat a domnului Tătulici) a trebuit să răsfoiesc încă o dată ziarele pe care le aveam adunate pe masă pentru această revistă a presei. M-am trezit astfel desfăcînd fără urmă de plăcere **Socialistul** tovarăşului Verdeţ şi citind cu glas tare : **Bravo, domnule Raţiu.** Cuvinte de mulţumire scrise cu litere mari de titlu şi adresate, fără urmă de ironie, preşedintelui românilor liberi pentru că, în numele democraţiei, apărase P.S.M.-ul, deşi acesta tună şi fulgeră împotriva **vînzătorilor de ţară** care au venit din Apus să-şi ia averile şi să ne distrugă **valorile socialismului. Bravo, domnule Raţiu,** am repetat fără să vreau, uitîndu-mă mai departe pe ziarul tov.-ului Verdeţ, în care limba de lemn e la mare preţ. Apoi l-am citit pe Eugen Florescu şi pe Dumitru Bălăeţ, îndulcată pînă la lacrimi de mila lor pentru C.P.Ex. Dar şi mai mult m-a îndulcat cineva care descria în acelaşi stil lacrimogen zîmbetul amar al preşedintelui Iliescu pe care nu-l înţelege nimeni şi este silit să asiste cum se distrug C.A.P.-urile şi alte valori ale socialismului de care este atît de legat ● De la **Socialistul** tovarăşului Verdeţ (pe care n-ar trebui să-l privim cu nepăsare şi cu dispreţ) am trecut la **Socialistul** tovarăşului Iliescu, cărula îi mai zice şi **Dimineaţa.** Acolo un oarecare Marin Badea (care pînă în decembrie 1989 lucra la cabinetul de partid) îl combate cu o vehemenţă demnă de **Scînteia** pe Emil Cioran pentru vocaţia negaţiei prin care l-ar fi molipsit pe opozanţi şi laudă **Eleganţa domnului Birlădeanu** (care, deşi nu împărtăşeşte ideile F.S.N.-ului — ori tocmai de aceea —, ne este prezentat ca un boboc de trandafiri) ● Marele nostru **noroc** este că, dacă nu ne place **Dimineaţa,** putem să trecem la ziarul celuilalt emanat. **Azi** echilibrează lucrurile înclinînd cît poate balanţa de partea ex-premierului şi chiar a soţiei acestuia, care, într-un mod cu totul şi cu totul neinspirat a ieşit şi dumneaei în arenă. Răspunzîndu-i domnului Dan Marian, care a implicat-o în mod incorect în demisia sa din F.S.N., doamna Mioara Roman (şi gazetarii de curte ce-i consemnează spusele) îşi varsă focul pe filcele Regelui Mihai, justificîndu-se că le-ar fi invitat numai la un ceai şi numai fiindcă aşa cere protocolul. Că dînsa a primit nenumărate alte prinţese şi principese şi a dat fiecăreia exact cît i s-a cuvenit. Forma în care se justifică doamna ex-prim-ministru este cu desăvîrşire în afara oricărei comportări protocolare şi ea ne-a făcut să ne gîndim că aşa ceva nu şi-ar fi îngăduit nici savanta de renume mondial, dacă ea nu venea dintr-o familie de diplomaţi ● În ciuda faptului că sînt puse la dispoziţia unor **personalităţi politice** diferite, cele trei ziare comentate mai sus au acelaşi limbaj la care **nu credeam să învăţ că se poate cobori spre a fi citite** şi sînt stăpînite de aceeaşi isteită ură : împotriva Regelui Mihai a Convenţiei Democratice şi a ziarelor independente ● Obosită nu numai de cumplitele pagini semnalate ci şi de subtilităţile cu care a surprins **Alianţa Civică** întreaga presă independentă, am aruncat toate ziarele îngrămădite de o săptămînă pe masa de lucru pentru acest comentariu şi am vrut să citesc, pentru sufletul meu, **Româ'n'a literară.** Pe prima ei pagină era scris, cu litere mari şi negre ca pe cavoul unui sinucis : CU ACEST NUMĂR ROMÂNIA LITERARĂ ÎŞI SUSPENDĂ APARIŢIA DIN CAUZA DIFICULTĂŢILOR FINANCIARE. Mi-am reamintit brusc că nu numai acest săptămînal reprezentativ, ci toate revistele literare din România sînt pe cale de dispariţie. Şi a început să mă obsedeze gîndul că istoria noastră ar putea să se repete întocmai. Fiindcă, la fel ca şi după **cealaltă eliberare** aşa-zisa democraţie îi impune culturii **să se sacrifice pe altarul ei.** Măcar dacă am merge spre Europa, pentru ca să putem reveni, pe alt plan, şi la cultură. Dar nu ştiu cum se întîmplă că mereu apare cîte ceva neprevăzut care face ca Puterea de la Bucureşti să se îndrepte din nou către Moscova, de parcă ea ar fi capitala Europei către care am vrea să ne îndreptăm. **(M.E.)**

PORTRETUL ROBOT AL PREŞEDINTELUI

INVITĂM PE CITITORII NOŞTRI SĂ-ŞI EXPRIME ÎN SCRIS OPŢIUNEA

IMPORTANT

În continuare, revista noastră asigură contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacţiei. Doritorii se pot abona în următoarele condiţii : costul unui abonament ridicat de la sediul redacţiei **(cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la timp) este de** 230 de lei pe trimestru **(deci cu o reducere de 24% în raport cu costul real).**

Abonamentele pot fi expediate şi prin poştă, **dar la costul final se vor adăuga cheltuielile poştale** (144 lei). **Costul abonamentului va fi de** 374 lei pe trimestru.

PREŢ REDUS

Redacţia „22" îi anunţă pe pensionari că beneficiază de aceeaşi reducere de abonament la revista „22" ca şi elevii, studenţii, cadrele didactice, foştii deţinuţi politici şi veteranii de război. Ca urmare costul unui abonament pe trei luni la revista „22" pentru cititorii din categoriile amintite va fi doar de **225 de lei** (diferenţa de preţ urmînd a fi suportată de Institutul pentru Democraţie în Estul Europei cu sediul la New York). Cei interesaţi sînt rugaţi să expedieze prin mandat poştal suma de **225 de lei** (pe adresa : Revista „22", cont 45 10 35 32, B.C.R. Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10) şi un talon de pensie (pe adresa : Revista „22", Calea Victoriei 120, sector 1, Bucureşti, pentru Serviciul de Difuzare).

Cititorii din străinătate se pot abona la Revista „22" depunînd costul abonamentului în contul nr. 47218 16 00030 — B.C.R., sector 1, str. Londra nr. 10 **(cu specificaţia : pentru Revista „22") sau trimitînd un cec pe adresa : Revista „22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1 Bucureşti, România.** Costul unui abonament pentru zona europeană este de **60 dolari** pe an **(30 dolari** pe 6 luni, **15 dolari** pe trimestru) **sau echivalentul în orice monedă convertibilă (100 DM** anual, **50 DM** pentru 6 luni, **25 DM** trimestrial, **360 franci francezi** anual, **180 franci** pentru 6 luni, **90 franci** trimestrial).

Pentru celelalte continente, preţul unui abonament este de **72 dolari** anual, **36 dolari** pe 6 luni, **18 dolari** trimestrial.

Expedierea revistei se face de către redacţie. În costul abonamentului sînt incluse şi cheltuielile de expediţie.

Redacţia Revistei „22" anunţă că îşi rezervă exclusivitatea pentru difuzarea revistei în străinătate. Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizaţi de redacţia Revistei „22" este interzisă.

Anunţăm difuzorii individuali şi firmele specializate interesate în difuzarea revistei „22" că oferim un comision de 25%.

În zilele de 13–14 iunie 1992, va avea loc la Bistriţa, Festivalul internaţional **ALEGORIA** – expoziţii de artă plastică, spectacole de stradă (teatru, happening), concurs de creaţie literară.

Organizatori : Ministerul Culturii, Inspectoratul pentru Cultură Bistriţa-Năsăud, Casa Municipală de Cultură Bistriţa.

„MOLDOVA" S.A. ROMAN, strada Ştefan cel Mare bloc M 7, primeşte oferte pentru constituirea unei societăţi cu capital mixt, cu obiect de activitate comerţul cu produse nealimentare, zona centrală, pe o suprafaţă de 400 m.p.

Ofertele se primesc în termen de 30 zile de la apariţia anunţului.

Plata se va face din contul nostru 30.30.0.09.01 deschis la Banca Comercială S.A. Roman, sau în numerar.

VANITĂȚI...

ANDREI CORNEA

După încă o săptămînă de tergiversări parlalentare, de cioceniri și de manevre de culise, războiul „celor două roze" pare a se fi încheiat printr-un armistițiu: alegerile parlamentare și prezidențiale vor avea loc împreună, pe 26 iulie, fiind precedate de o campanie „scurtă", de minimum 45 de zile. In fapt, FDSN-ul și-a întărit poziția în chip sensibil, în mare parte datorită indeciziei și lipsei de strategie politică a adversarilor. Amintitul partid a cîștigat oricum un timp prețios necesar organizării sale. Pe de altă parte, tacticile FSN-ului și ale Opoziției din Camera Deputaților ce urmăreau a bloca legea alegerilor prezidențiale au eșuat. Mai mult, este probabil că o mare parte a electoratului are tot mai mult senzația unui parlamentarism scăpat de sub control, duplicitar și avid de privilegii, chiar lipsit de patriotism într-un moment greu, cînd dificultățile economice și situația externă instabilă pretind o guvernare fermă. Concluzie: șansele d-lui Iliescu de a-și reînnoi mandatul prezidențial în iulie au sporit considerabil.

Slăbiciunea iremediabilă și întristătoare a foarte multora dintre adversarii d-lui Iliescu este dublată în unele cazuri numai de uriașa lor vanitate. Un exemplu — de un imens ridicol — l-a oferit în Senat d-l Marcian Bleahu, ministrul Mediului, care a pretins că îndărătul „murdăriei" afacerii a deșeurilor din județul Sibiu s-ar afla nici mai mult nici mai puțin decît un „atentat politic" ce ar fi intenționat să-i submineze propria-i candidatură la președinție.

Dar și de partea Convenție: Democratice se mențin neașteptat de mari vanități ce întîrzie nepermis de mult desemnarea unui candidat comun la președinție, cu atît mai mult a celui mai „prezidențiabil" — d-l Nicolae Manolescu. Mărunte complexe de inferioritate, ambițiile deșarte ale liderilor unor partide sau formațiuni ca și inexistente, presiuni de toate felurile și din toate direcțiile au condus la un blocaj ce pare aproape total. Sigur este că s-a pierdut un timp prețios. Văzută din afară, nefericita propunere a Solidarității Universitare, adoptată degrabă și de AC, de a avansa candidatura d-lui Emil Constantinescu pare a fi o diversiune. Nu e o diversiune, ci o dovadă de inconștiență și de irresponsabilitate ce s-ar putea să fie — mă tem — sancționată de electorat nu doar la alegerile prezidențiale, virtual pierdute, ci și la cele parlamentare — în fond, mult mai importante.

Între timp, singurul factor de putere responsabil și „normal" din acest moment — am numit guvernul d-lui Stolojan — pare să mai fi cîștigat mici bătălii în lupta cu necazurile noastre de tot felul: după ce a reușit măcar să amîne izbucnirea unor mari agitații sociale, iată au sosit două „baloane de oxigen": primul în persoana adjunctului secretarului de stat al Statelor Unite, Lawrence Eagleburger, vizită al cărei mesaj fundamental înseamnă o prudentă dar sensibilă ameliorare a relațiilor româno-americane. Al doilea „balon" a venit în chipul celor 500 de milioane de dolari acordați în sfîrșit României de către FMI. În sfîrșit, să mai consemnăm la capitolul „guvern", demararea, într-un plietis general, a acțiunii de distribuire a certificatelor de proprietate. Mult întîrziată, această acțiune — pe care suspicioșii noștri „de serviciu" au și interpretat-o drept o manevră electorală (a cui?) — ar putea, pe termen ceva mai lung, contribui substanțial la apariția unei „clase mijlocii" românești.

Așa preocupați cum sîntem de „politichia" de la noi, n-ar trebui să ne ferim de a arunca o privire și ceva mai departe. Săptămîna trecută a marcat, după o intensificare a barbarului război din fosta Iugoslavie, impunerea de către Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite a unor severe sancțiuni economice impuse Serbiei. „Sindromul irakian" pare să se repete. Nu poți să nu-ți amintești că această Iugoslavie, astăzi distrusă, a reprezentat, decenii la rînd, un model de invidiat pentru celelalte țări „socialiste", că iugoslavii erau considerabil mai liberi decît noi, călătoreau în Vest cu ușurință, practicau o economie mai descentralizată și se bucurau de o mare și quasi-unanimă respectabilitate internațională. Această țară este astăzi în ruine din pricina unor etnocentrisme dezlănțuite, dintre care cel mai periculos și mai agresiv s-a dovedit a fi cel sîrbesc. Iar suferințele de neînchipuit pe care imensa nebunie de a identifica statul cu națiunea și de a dori să aduni sub o unică stăpînire pe toți cei de-un neam, cu orice preț și cu orice mijloace, nu s-au încheiat. Cei ce, la noi sau pe aiurea, împărtășesc viziuni similare ar trebui să privească cu atenție. Iugoslavia a fost o țară. Acum ea este doar o fabulă.

P.S. Nu știu care este filosofia politică a d-lui Radu George Serafim care, luni după-amiază, a intervievat-o la TV pe fiica lui A.C. Cuza, patronul antisemitismului românesc, cel prin care „protocronismul" a obținut o funestă „reușită": l-a anticipat pînă și pe Hitler. Judecînd însă după timiditatea și chiar candoarea de care făcea dovadă domnia sa dinaintea vehemenței fiice — ce-și asumase mîndră nu doar anti-semitismul, dar și vidul intelectual al părintelui —, bănuiesc că d-l Serafim pare să ignore un anumit articol al Constituției în care se interzice îndemnul la ură națională și rasială". Dinsul ar putea invoca libertatea de opinie. I-aș răspunde că anumite opinii nu ar trebui să aibă dreptul la publicitate, mai ales necircumstanțiate, lipsite de un comentariu adecvat din care să rezulte în chip evident dezaprobarea lor de către realizatorul emisiunii, fără să existe posibilitatea ca ele să fie respinse pe loc într-un chip competent, ceea ce nu a fost cazul cu d-l Serafim, a cărui abilitate dialectică pare a fi cel puțin medicală. Dar poate, vorba lui La Fontaine, „C'est son moindre défaut". Care însă sînt acele opinii? Destul de simplu: cele pe care, dacă și le-ar însuși în chip de maximă de acțiune cei ce au puterea în stat, ar face cu neputință exprimarea oricăror alte opinii.

1 iunie 1992

CUM VA FI CAMPANIA ELECTORALĂ?

HORAȚIU PEPINE

Noua campanie electorală ne va arăta cu limpezime cu cît a evoluat viața politică românească. Vom mai auzi oare că țăraniștii și liberalii vor aduce înapoi patronii și moșierii? Că țara va fi scoasă la mezat? Că străinii se vor îmbulzi să ne cumpere pe mai nimic? Că milioane de membri de partid se vor încolona să ia drumul noilor canale? Că privatizarea e aducătoare de cele mai mari nenorociri? Probabil că nu. Poate doar în cele mai obscure medii PSM-iste să mai supraviețuiască limbajul acesta caricaturol. S-a schimbat mentalitatea oamenilor politici (a multora dintre ei), dar s-a schimbat mai ales publicul căruia i se adresează. Doi ani de tranziție accidentată a convins în bună măsură că soluția relansării economice o poate oferi numai o schimbare structurală, de profunzime. S-au schimbat de altfel datele economice ele însele. În ciuda demagogiei electorale, guvernarea fesenistă a inițiat procesul de reformare a proprietății, care a modificat perspectiva și a reorientat interesele. Mișcarea sindicală a început să se închege, și opiniile muncitorilor industriali nu mai sînt dependente de puterea politică. De altfel, opoziția reală la guvernările care s-au succedat a reprezentat-o nu Opoziția din parlament, redusă la tăcere de o majoritate compactă și surdă, ci manifestațiile de stradă și protestele sindicale. În concluzie, competiția electorală pe teren economic va îmbrăca forme diferite de cele din prima jumătate a anului 1990. Privatizarea ca principiu și investițiile străine de capital nu vor mai fi subiect de dispută. Cele mai multe grupări politice se vor întrece însă să vorbească, care mai de care, de social-democrație și protecția socială a categoriilor dezavantajate. În esență, vom asista la înfruntarea a două atitudini: unii care vor pune pe primul plan protecția socială, urmată de reforme lente ținute în frîu de la centru, iar alții care vor pune accentul pe reformă ca singură condiție a unei protecții sociale cu adevărat eficiente. De altfel, primul-ministru n-a ezitat să-și continue programul de suspendare a subvențiilor la o serie întreagă de produse de primă necesitate, și-a continuat deci politica de austeritate, ceea ce va îngrădi mult terenul demagogiei cu subiect economic. Și poate că lucrul cel mai important este că FSN-ul nu mai reprezintă statul cu toate pîrghiile sale, așa cum se întîmpla cu mai bine de doi ani în urmă. Pe de altă parte, s-au schimbat mentalitățile. Cîți dintre liderii actuali FSN, dintr-o tabără sau alta, vor mai prezenta PNȚCD ca pe inamicul public numărul unu? Domnul Petre Roman cel puțin a cunoscut o transformare spectaculoasă. Cu doi ani în urmă le striga țăraniștilor că s-au demascat și încuraja violențele de stradă împotriva partidelor istorice, iar astăzi declară unui cotidian italian că între FSN și Convenția Democratică există multe elemente comune. Desigur că mai rămîne FDSN, care a conservat cu grijă toate datele originare. Nu întîmplător Petre Roman este acuzat de deviaționism. Într-adevăr, președintele FSN încearcă să se scuture de demagogia stîngistă, de xenofobia vechilor prieteni politici și de mentalitatea partidului unic. Nici nu ar mai avea ce căuta printre aceia care cultivă naționalismul agresiv, și, mai nou, fundamentalismul ortodox. Aversiunea față de fostul lider național a dus pînă acolo că a provocat puternice accente antisemite.

În concluzie, campania electorală care va începe (sau care a și început deja la data la care citiți aceste rînduri) va avea o altă dominantă. Polemica cea mai violentă va părăsi economicul și se va axa pe ideea națională. Alegerile municipale au demonstrat deja lucrul acesta. Dacă la periferie se va vorbi deschis despre pericolul pierderii Ardealului sau cel al federalizării României, la centru, propagandiștii nu-și vor îngădui să spună decît că se încearcă o demolare a adevăratelor valori naționale, și înlocuirea lor cu altele false, cum ar fi bunăoară opera lui Emil Cioran (așa cum s-a putut auzi recent la sediul FDSN). Un lucru este de observat: tabăra stîngii își va păstra o oarecare vitalitate pînă cînd va epuiza definitiv toată gama repertoriului comunist. Burghezo-moșierimea nu mai sperie pe nimeni, iar noțiunea de capitalism a încetat să mai fie un tabu. Mai rămîne să fie exploatat naționalismul. De abia mai tîrziu vom avea probabil o stîngă politică adevărată, care să regăsească problematica economică formulată în termeni pozitivi.

Iată însă ceva cu totul nou. Cine vorbea de monarhie la 20 mai 1990? Astăzi ideea monarhică a dobîndit consistență și chiar dacă nu a cucerit încă o majoritate suficientă, ea nu mai poate fi ignorată. Dacă înainte vreme auzeam că unii sînt adevărații reprezentanți ai revoluției, astăzi vom auzi același lucru, dublat de faptul că sînt adevărații apărători ai democrației abia cucerite, adică ai Constituției republicane. Tema monarhică va fi lansată mereu ca o provocare. Și, la o privire mai atentă, nici n-am evoluat prea mult, căci, dacă moșierii și patronii s-au întors în lumea nevăzută a spectrelor, tot despre pericolul unei restaurații se va vorbi. Iar de data aceasta nici Frontul Salvării Naționale nu va scăpa și va fi obligat să răspundă cum a mai făcut-o pînă acum. Un lucru va apropia însă cele două tabere fesenișt. Sentimentul tradiției sociale și culturale românești lipsește amîndurora, iar aripa Roman, dacă va rămîne în defensivă în privința monarhiei, va vorbi despre dreapta arhaică pe care o identifică cu partidele istorice. Limbajul evoluează, deci, și temele se modifică. Au rămas însă mistificările propagandistice.

P.S. - Ne-am grăbit, poate, vorbind despre campania electorală acum cînd data alegerilor, care părea certă după votul de luni (1 iunie) din Camera Deputaților, este pusă din nou sub semnul întrebării. Noile circumstanțe ne determină să ne gîndim iarăși că nu vom avea alegeri înainte de toamnă, dar problematica pusă în discuție mai sus își păstrează oricum actualitatea.

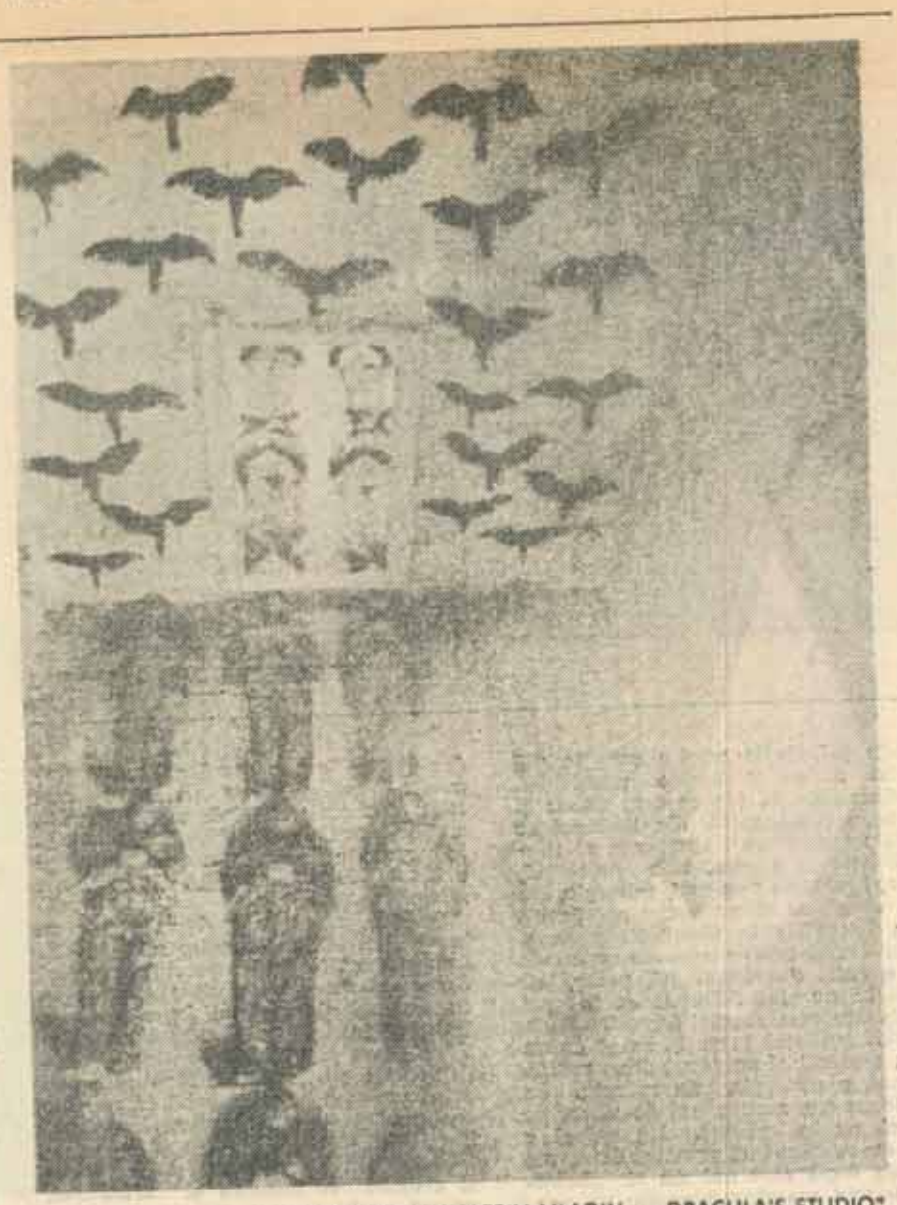

CARMEN PAIU, VALERIU MLADIN – „DRACULA'S STUDIO"

Ilustrăm acest număr cu lucrări din expoziția „Pămîntul" – Timișoara 1992

MIRCEA IORGULESCU

INTRIGĂ ȘI INEPȚIE

Scrisoare deschisă către președintele Partidului Alianței Civice

Dragă Nicolae Manolescu,

Multe nerozii mi-a fost dat să citesc de-a lungul timpului, în primul rînd prin natura profesiei, dar și, îmi mărturisesc slăbiciunea, ca urmare a nedomolitei mele curiozități pentru timpenia umană manifestată public în scris, fie acesta literar, fie jurnalistic. Știu că sînt mulți cei pe care imbecilitățile tipărite îi plictisesc, îi irită sau îi dezgustă; pe mine, mărturisesc, mă fascinează. Nu este însă acum cazul să încerc a-mi explica o inclinație probabil cam antipatică; și, apoi, nu de aceea îți scriu.

Nu o fac nici pentru a încerca să inventariez și să clasific tipurile principale, măcar, de gogomănii apărute în presa românească de după decembrie '89. Deși sînt convins că ar merita. Domeniul este fabulos; cîndva, poate, i se vor consacra teze de doctorat și erudite cercetări academice. Imaginează-ți numai această temă: de la mohorîta prostie comunistă, țeapănă, crunță și lugubru solemnă, la prostia liberă, la prostia în frîmături! Previzibilă ori nu, erupția de neghiobii din publicistica națională este perfect explicabilă; pînă la un punct, chiar și simpatică. Terorizată, îngrădită, persecutată, oprimată a fost și prostia: de ce nu s-ar fi bucurat, și ea, de libertate?! De ce să se fi eliberat totul (totul — ce minunat sună acest cuvînt...) și prostia să fi rămas, biata, înlănțuită?!

În sfîrșit, nu vreau să o lungesc. Voiam doar să spun că explozia de dobitocii din presa românească și din viața noastră publică de după decembrie 1989 mi se pare normală. Este un fenomen secundar al șocului produs de brusca, năucitoarea descoperire a libertății. Și atunci, de ce să nu revină și prostia la normalitate? Mie unuia tranziția prostiei mi se pare la fel de importantă ca și tranziția economică și tranziția democratică.

Nu glumesc deloc. Prostia a fost unul dintre aliații de nădejde ai comunismului. Îți amintești, desigur, aceste extraordinare rînduri scrise de Marin Preda: „Prostul e dat și el de Dumnezeu și trebuie să trăiască și el, dar nu sub denumirea de deștept, să nu se mai înțeleagă cine e, ci sub denumirea lui de prost, așa cum l-a știut întotdeauna lumea și nu l-a pus niciodată în vîrf... A, că totdeauna el a încercat să arate că nu e așa cum e, și a ajuns nu o dată să-i dea jos pe ăi cu minte, nimic de zis, dar a ajuns singur, prin puterile lui, a dat din coate și a asudat, ce să-i faci, pe lume sînt și puturoși și pe spinarea lor se urcă proștii deștepți... Dar n-a venit nimeni să-l caute la el acasă și în văzul lumii să-i spună: vino, bă, încoace, tu ăl prost, că tu ești bun, treci aici și fii mare și tare, ie muma în... la ăilalți, lasă că le arătăm noi lor!". Dacă se va scrie vreodată (și trebuie să se scrie) despre terifianta aventură a prostiei în comunism, aceste propoziții vor fi de neocolit.

Dar prostia nu a revenit la normalitate (ceea ce ar fi implicat punerea proștilor la locul lor de proști) și nici nu sînt semne că va reveni în curînd. Dimpotrivă: ea, prostia, în sfîrșit liberă, s-a impus — ori tinde să se impună — drept normalitate. Și nu pentru că în România ar fi proștii mai numeroși decît în alte părți, cum a spus un oarecine, unul dintre cei care, deștepți crezîndu-se, au jucat cu sîrg la aducerea în față a proștilor, iar aceștia, bineînțeles, odată ajunși la putere, mari și tari, n-au ezitat să-i înlăture chiar pe binefăcătorii lor, încît ajungi să te întrebi cine a fost de fapt prostul și cine deșteptul... Nu, nu, proștii nu sînt deloc majoritari, dar sînt activi, asudă, dau din coate, ocupă spațiul, întunecă orizontul, fără să întîmpine prea multă rezistență. Aici e alci: nu știm (nu mai știm?!) să ne apărăm de prostie. Două, cred eu, sînt cauzele principale pentru care la noi prostia a fost și rămîne redutabilă. Prostia națională (de ce n-ar exista și o prostie românească, din moment ce există un sentiment românesc al ființei?!) este în general una deșteaptă, vioaie, inventivă: ce mai, școlpește. Nu spun ceva nou și nu vreau să insist, de la Caragiale la Camil Petrescu și Marin Preda prostia specific națională este o temă obsedantă (și, poate, ar trebui să ne întrebăm de ce la noi prostia are cam aceeași importanță ca, de pildă, sufletul la ruși). În al doilea rînd: românii și-au făcut din prostie un scut, o strategie, un refugiu. În prostie ne-am ascuns noi de vitregiile istoriei, nu în păduri. Nu codrul e frate cu românul, ci prostia. Faimoasa formulă după care noi am fi „boicotat" istoria maschează poetic un adevăr prozaic: n-am boicotat istoria, am făcut, mari perioade de timp, pe proștii. Sistem prostocratic, sistemul comunist a preluat și valorificat această tradiție națională, punînd-o în slujba sa; iată de ce ravagiile prostiei comuniste n-au fost nicăieri atît de mari ca în România.

Prostia s-a eliberat, și ea, după decembrie '89, dar întîrziem periculos în a ne elibera de prostie. Iată de ce cînd, în vara anului trecut, a luat ființă Partidul Alianței Civice, partid nu atît al intelectualilor, cît al inteligențelor reale ale țării, se putea prevedea că principalul său adversar prostia va fi. Atitudinea rațională, tonul moderat, limbajul decent, importanța atribuită firesc valorii și competenței, evitarea jocurilor de culise și a manevrelor politicianiste au conferit extrem de repede partidului al cărui președinte ai fost ales un prestigiu și o ținută inconfundabilă. Ați trezit invidii și uri pretutindeni, inclusiv în rîndurile debilei „opoziții", dar și mari simpatii și, mai ales, speranțe, chiar și printre simpatizanții și susținătorii „puterii". Fiind tot mai evident, pentru orice ins cu un minim bun simț și cu o minimă luciditate, că viitorul României depinde hotărîtor de inteligența și de competența celor care o conduc. Nu vreau să supăr pe nimeni, dar abia apariția Partidului Alianței Civice a fost cel dintîi semn că din punct de vedere politic România schițează un pas către mult-dorita, mult-invocata normalitate. „Opoziția" a devenit, dintr-o dată, mai consistentă și mai articulată, „puterea" n-a mai avut de înfruntat doar partide și grupări condamnate pentru multă vreme la marginalitate, viața politică românească a ieșit din spasmodica ei lîncezeală, Partidul Alianței Civice s-a transformat într-un reper și un factor de contrast, iar președintele ei este, practic, singurul liderul politic de anvergură apărut în România după alegerile de la 20 mai 1990. Și trebuie să fii de o perfectă rea credință sau de o perfectă imbecilitate pentru a contesta aceste realități evidente, indiferent dacă îți sînt ori nu convenabile.

PHILIPPE VENIN-BERNARD – „Risul"

Desigur, atacurile și dușmăniile s-au înmulțit, situație nu chiar neașteptată. Le-ați făcut față într-un chip demn și decent și nu v-ați lăsat antrenați în confruntări și polemici joase, nici în jocuri și intrigi penibile. Iarăși un cîștig, pe care degradarea continuă a vieții politice românești i-a făcut, din nou prin contrast, considerabil. Nu este însă mai puțin adevărat că împotriva Partidului Alianței Civice și a președintelui său s-au ridicat și persoane și grupări ce arborau și arborează, uneori poate numai din oportunism, blazonul „opoziției" (cel al „democrației" fiind, nu-i așa, pretutindeni). Uneori pe față și direct, cum au făcut-o Radu Cîmpeanu și cei care au mai rămas în conducerea PNL, alteori pieziș, prin insinuări și intrigi orientate, citeodată prin învăluire, exploatîndu-se vanitățile și veleitățile unora sau altora. Tactici verificate și care n-au eșuat întotdeauna.

Exemplul cel mai recent și cel mai grav totodată este cel al destituirii lui Mihnea Berindei din calitatea de reprezentant în Franța al Partidului Alianței Civice. Nu folosesc întîmplător termenul destituire: acesta este chiar cuvîntul întrebuințat într-o notă apărută în săptămînalul Expres (nr. 18, din 5—11 mai 1992). Nota se intitulează „PAC renunță la Mihnea Berindei", este semnată de Răsvan Popescu și conține o informație ce dă, în doar cîteva rînduri, măsura primejdiei pe care o reprezintă alianța dintre intrigă și inepție. Iată textul: „Partidul Alianței Civice a renunțat la reprezentantul său în Franța, dl. Mihnea Berindei, care a organizat vizitele d-lui Nicolae Manolescu. Motivul acestei destituiri într-o formă elegantă îl constituie faptul că în urma acestor deplasări ale d-lui Manolescu în opinia publică românească s-a acreditat ideea unor strînse legături între PAC și stînga franceză într-un moment în care stînga pierde teren" (subl. mea). Reporterul de la Expres a relatat, foarte fidel probabil, ceea ce i s-a spus; și nu am văzut, cel puțin pînă la această dată, să fi apărut vreo dezmințire din partea conducerii PAC, așa cum ar fi fost normal să se întîmple dacă informația era inexactă.

Am fost, cu toată experiența mea în materie, uluit de atîta nerozie. Nerozie primejdioasă: atît pentru Partidul Alianței Civice, cît și pentru președintele său. Fiindcă din notă rezultă că Nicolae Manolescu a fost constrîns să accepte „destituirea" lui Mihnea Berindei, cu alte cuvinte că a fost criticat de conducerea PAC pentru vizitele în Franța și contactele avute acolo. Mai mult, conducerea PAC nu-și asumă deschis dezacordul cu președintele partidului, ci invocă... părerile acreditate în opinia publică! Din două, una: ori „ideea acreditată în opinia publică românească" este corectă și atunci nu are nici un rost să fie invocată „opinia publică", ajungeau faptele, ori este rezultatul unei (sau unor) mistificări și în acest caz era nevoie de restabilirea adevărului. Citarea „ideii acreditate în opinia publică" este un procedeu comunist tipic („oamenii muncii cred că...", „membrii de partid cred că..." etc.): important ar fi fost de știut ce crede, ce „idee" are conducerea PAC! L-a dezavuat ori nu conducerea PAC pe Nicolae Manolescu pentru vizitele și contactele din Franța?! Din moment ce s-a ajuns la „destituirea" lui Mihnea Berindei, se înțelege că da, conducerea PAC socotește reale și compromițătoare contactele „cu stînga franceză", mai ales „într-un moment în care stînga pierde teren". Remarcăm, din nou, aceeași ambiguitate de proveniență comunistă: care e „stînga franceză" atît de disprețuită de conducerea PAC?! Să fie partidul comunist? Să fie diferitele grupări trotkiste? Nu se spune. Cum însă Nicolae Manolescu s-a întîlnit, între alții, și cu fostul premier Michel Rocard și cu actualul prim-secretar al Partidului Socialist Francez, Laurent Fabius, se înțelege că prin formula „stînga franceză" este desemnat Partidul Socialist Francez, partid de guvernămînt din 1981 încoace (cu o parantează între 1986 și 1988).

Vasăzică, Partidul Alianței Civice nu vrea să aibă relații cu partidul de guvernămînt din Franța. Nici cu guvernul francez (socialist), nici cu președinția Franței (François Mitterrand fiind și el socialist).

Vasăzică, atît este de intransigent, atît este de puternic, atît este de sigur pe sine PAC, încît refuză să aibă contacte cu partidul cel mai important din Franța, partid aflat la putere de peste un deceniu! Dacă, în consecință, PAC ar cîștiga alegerile în România și președintele său ar deveni președintele României, n-ar fi exclus ca relațiile româno-franceze să fie înghețate sau chiar rupte, ca nu cumva „opinia publică românească" să fie deranjată în ura ei inflexibilă față de „stînga franceză" — așa rezultă, logic, din nenorocitul anunț și din încă și mai nenorocita lui justificare.

Și iată cum, dragă Nicolae Manolescu, prostia, PROSTIA cu majusculă, poate produce țării imense pagube dacă nu este pusă la locul ei. Pentru că hotărîrea conducerii PAC de a-l destitui pe Mihnea Berindei, pe motiv că „în

opinia publică românească s-a acreditat ideea că..." etc., nu este un fapt izolat şi are o extremă gravitate pentru viitorul partidului al cărui preşedinte eşti. Spre exemplu, în ziarul Cotidianul (nr. 75, din 17 aprilie 1992), am putut citi, sub titlul „Capcane care ni se întind", relatarea unei reuniuni a Convenţiei Democratice, unde ai fi fost interpelat de un domn Grabowski în legătură cu participarea ta la Colocviul de la Sorbona, pe tema „Estul, încotro ?". Autoarea relatării, care este şi redactorul-şef al Cotidianului, făcea într-o paranteză precizarea că ziarul Libération, prezentat — fals — ca unic organizator al colocviului, este „de stînga". Ca şi cum ar fi zis „rîle" ! Şi, pentru că sîntem la Cotidianul, încă două enormităţi, la fel de orientate însă : în nr. 69 (din 9 aprilie), tot redactoarea-şefă îl desemna pe fostul preşedinte francez Valéry Giscard d'Estaing drept „marele creştin-democrat francez". Or, în Franţa, creştin-democraţia este tot atît de prezentă în viaţa politică pe cît este de răspîndit în România jocul de pétanque, iar Valéry Giscard d'Estaing este tot atît de „creştin-democrat" pe cît este, să zicem, dl. Ion Raţiu de budist. A doua : în Cotidianul nr. 50 (din 13 martie), dl. Ion Variam, de la Paris, trimite o lungă demascare intitulată „Internaţionala marxistă face eforturi de recuperare", unde îl numeşte pe Mihnea Berindei „agent" pentru România al socialiştilor francezi. Pentru dl. Variam, de pildă, noţiunea de „societate civilă" nu este decît o lozincă socialistă, mai rău : marxistă, îndreptată împotriva... partidelor de opoziţie. Nu comentez, e suficient pentru perspectiva ideatică şi cultura politică a autorului. Iar pentru că Mihnea Berindei, istoric de profesie, este cercetător la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, această instituţie este prezentată drept o creaţie a partidului socialist şi un „seminar de formare a masoneriei marxiste".

Să vedem cum stau lucrurile în realitate : EHESS a fost creată în 1975 (cînd preşedinte al Franţei era... Valéry Giscard d'Estaing, iar guvernul era de dreapta : este o instituţie de stat), prin desprinderea celei de a şasea secţiuni, de ştiinţe economice şi sociale, din Ecole Pratique des Hautes Etudes, care a fost întemeiată în 1868 şi pe care a urmat-o, între alţii, Nicolae Iorga, Ajunge, cred, pentru nivelul informaţiei şi pentru corectitudinea documentară a d-lui Variam. A propos de corectitudine : de unde a fost informată „opinia publică românească" despre vizitele şi contactele preşedintelui PAC la Paris ?! Care sînt ziarele care au prezentat aceste vizite şi întîlniri ? România liberă nu a publicat nimic despre Colocviul de la Sorbona, iar Azi nici nu l-a menţionat, măcar, printre participanţi, pe Nicolae Manolescu : vechi deprinderi comuniste — ce nu e scris nu există ! În schimb, la 8 mai, A.R. Press transmitea o ştire, semnată B.A., unde se afirma că Mihnea Berindei ocupă „o funcţie importantă în Partidul Socialist Francez" — ştire prompt reluată în ziarul Dreptatea, organul PNŢCD. Amănuntul că Mihnea Berindei nu este nici măcar membru de rînd al PSF, evident, nu contează ! Cît despre întîlnirile pe care le-a avut la Paris preşedintele PAC, acestea au fost de două feluri : cu fruntaşi şi reprezentanţi ai tuturor partidelor importante franceze (lideri ai Partidului Socialist, dar şi preşedintele de onoare al Partidului Republican, dar şi lideri ai partidului neo-gaullist, al lui Jacques Chirac, dar şi lideri ai CDS, dar şi lideri ai UDF, al lui Valéry Giscard d'Estaing) şi cu reprezentanţi ai instituţiilor statului francez (Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Ministerul de Externe). Un program echilibrat, care a acoperit întreg spectrul politic francez (cu excepţia extremelor) .. Să provină „ideea acreditată în opinia publică românească" din surse de informare de această calitate ?! Nu este exclus, dar în acest caz nu este deloc vorba de „opinia publică românească", este vorba de o nefericită intrigă cu, probabil, caracter personal, folosită nu ştiu de cine pentru a lovi în Partidul Alianţei Civice şi în preşedintele său. Indirect, deocamdată. Fiindcă, în aceeaşi perioadă în care preşedintele PAC şi reprezentantul PAC la Paris erau criticaţi (ultimul fiind şi destituit) pentru contactele cu „stînga franceză", în ziarul România liberă se putea citi o relatare despre vizita făcută în Suedia de preşedintele PNŢCD, dl. Corneliu Coposu, de unde cititorul (= opinia publică) putea afla că „Dl. Coposu a avut o lungă întrevedere cu reprezentanţii Partidului Social-Democrat, numeric cel mai mare partid al ţării, astăzi aflat însă în opoziţie, şi a înmînat un mesaj din partea PSDR" (România liberă din 11—12 aprilie 1992). Partidul Social-Democrat suedez fiind partid „de stînga" (nu recomandase oare dl. Iliescu „modelul suedez" ?!), ne putem firesc întreba cît de criticat a fost dl. Coposu, în cadrul partidului său, dar şi al Convenţiei, pentru acest, nu-i aşa !, ruşinos contact ; cu atît mai mult cu cît, spre deosebire de Partidul Socialist Francez (şi acesta „numeric cel mai mare partid al ţării"), Partidul Social-Democrat din Suedia nu e la putere, nu e partid de guvernămînt. A fost oare dezavuat cel care a organizat vizita d-lui Coposu în Suedia ? Şi ce a avut oare de zis la Convenţie intransigentul domn Grabowski ? Dar redactoarea-şefă a Cotidianului, n-a fost ea oare violentată în convingerile sale ideologice de faptul că dl. Coposu a avut un contact („o lungă întrevedere") cu stînga suedeză ? Cînd îi va demasca oare dl. Variam de la Paris pe organizatorul vizitei d-lui Coposu în Suedia drept „agent marxist", insinuînd astfel că preşedintele PNŢCD e cam dublos ideologic ?!

Sper, însă, că mai există în România (şi în PAC) destui oameni cu memorie şi cu bun simţ, care nu iau în serios inepţiile şi intrigile unor oameni ce-şi depăşesc vizibil nivelul de competenţă. Opinia publică românească nu a uitat, presupun, sper, că :

— primul biograf al lui Nicolae Ceauşescu a fost un jurnalist din conducerea ziarului Le Figaro, ziar de dreapta, Michel P. Hamelet ; în Le Figaro, în 1984 încă mai apăreau articole elogioase despre dictatorul român ;

— în vreme ce Valéry Giscard d'Estaing era amator de partide de vînătoare de urşi în Carpaţi în tovărăşia lui Nicolae Ceauşescu, socialistul François Mitterrand, odată ajuns preşedinte al Franţei, în 1981, a refuzat sistematic să-l viziteze ori să-l primească pe dictatorul român ; în treacăt fie spus, în memoriile sale fostul lider comunist polonez Jaruzelski povesteşte că în 1980 Giscard d'Estaing, încă preşedinte, i-a cerut să nu-l permită lui Lech Walesa să vină în Franţa, unde îl invitaseră... socialiştii ;

— ziarul Libération a fost, dintre marile cotidiene pariziene, cel în care au fost publicate cele mai multe şi cele mai dure critici la adresa regimului Ceauşescu (între altele, aici au apărut şi incendiarele texte ale lui Mircea Dinescu) ;

— deşi „de stînga" — sau poate că tocmai de aceea ! —, preşedinţia şi guvernul francez au acordat un sprijin ferm şi deschis Doinei Cornea, în perioada cînd aceasta înfrunta, de una singură, regimul ceauşist.

Invocînd „ideea acreditată în opinia publică românească", anunţul despre destituirea lui Mihnea Berindei maschează las o intrigă pe cît de abjectă, pe atît de ineptă ; dar, în acelaşi timp, pune sub semnul întrebării chiar seriozitatea şi corectitudinea conducerii Partidului Alianţei Civice. Este o mostră de incompetenţă şi de non-responsabilitate politică, surprinzătoare pentru un partid născut din nevoia de grupare a inteligenţelor autentice ale ţării. Sau, cumva, este un semnal al începutului distrugerii acestui partid ? În acest caz, nu mi-e greu să presupun cine este următorul candidat la destituire. Birui-va prostia ?!

Paris, 25 mai 1992

Profit de publicarea scrisorii lui Mircea Iorgulescu pentru a face o precizare. P.A.C. nu l-a destituit pe Mihnea Berindei şi nu a publicat nici un comunicat cu care acesta să fie nominalizat. P.A.C. a luat măsura organizării unor grupuri de sprijin în Franţa, S.U.A. şi în alte ţări, lăsînd la latitudinea cetăţenilor noştri care trăiesc peste hotare, natura acestor grupuri şi modul lor de a activa. Rolul lui Mihnea Berindei în cunoaşterea P.A.C. în Franţa este foarte important şi d-sa n-ar fi meritat nu numai destituirea, dar nici măcar zvonul din presă pe această temă. Îi sînt îndatorat şi personal pentru străduinţa lui neobosită şi încununată de succes de a mă pune în legătură cu toate marile personalităţi ale lumii politice franceze. Să mai subliniez că aceste contacte nu s-au mărginit la socialişti ? Ar fi zadarnic. Aşa cum Mircea Iorgulescu scrie el însuşi, cu prostia nu te poţi pune. Fie ea şi nesocialistă.

NICOLAE MANOLESCU

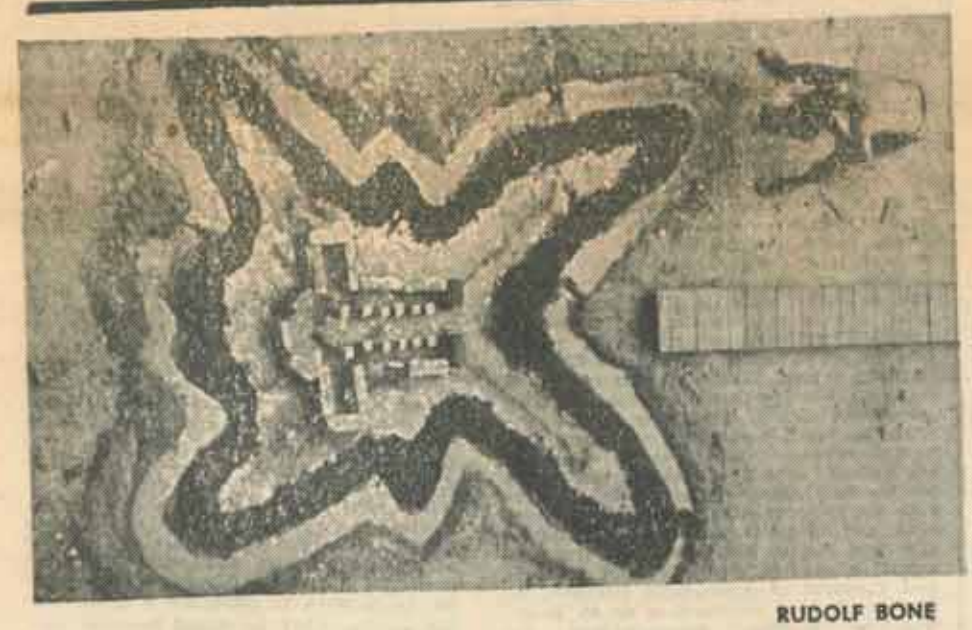

RUDOLF BONE

PRECIZARE

Textul publicat în nr. 21 al revistei noastre sub titlul Exigenţele democraţiei reprezintă intervenţia făcută de Mihnea Berindei la Colocviul intitulat Triburile sau Europa organizat la Paris între 27–29 februarie 1992 de cercuri apropiate de Elysée la care au mai participat Gabriel Liiceanu, Smaranda Enache şi Mihai Sturdza. Această intervenţie permite cititorilor noştri să-şi dea seama cît de nefondată şi de ridicolă este acuzaţia de „aparţinînd la partidul socialist", afirmaţie vehiculată în mai multe rînduri şi la noi de anume persoane răuvoitoare din emigraţie.

TOMA ROMAN

NOUL JOC

Pe fondul prăbuşirii interioare a opoziţiei — prin ceea ce sibilinic s-a numit, în comunicatul Alianţei Civice din „România liberă" de săptămîna trecută, o dorinţă de afirmare a credibilităţii democraţiei —, d-l Iliescu îşi continuă tenace campania electorală. D-l Iliescu a cuvîntat la Roman — cu ocazia dezvelirii statuii voievodului român ce a întemeiat acum şase sute de ani oraşul —, în acelaşi clasică limbă de lemn pe care, cu toată ardoarea ei prezidenţialistă, noua Evita Peron a comunismului românesc, d-na Rodica Iliescu, nu o poate ascunde. Preşedintele a fost mult mai calm şi destins decît în alte dăţi, pentru că ştie deja că, indiferent de avertismentele d-lui Eagleburger, secretarul de stat adjunct al S.U.A., Occidentul nu poate face nimic în faţa opţiunii populare. Opţiune motivată de multe date, între care dezinformarea, minciuna ideologică şi dezamăgirea provocată de opoziţie sînt printre cele mai evidente. Gruparea d-lui Iliescu, grupare reunind cel mai puternic mijloc de informare în masă, T.V.R., cel mai puternic mijloc de control al societăţii, S.R.I.-ul, cel mai puternic aparat de presiune socială, imensa birocraţie administrativă, va beneficia acum şi de sprijinul unui partid care a forţat amînarea alegerilor tot timpul, pentru a se regrupa, F.D.S.N.-ul. Acţionînd sistematic cu aceste mijloace şi speculînd tendinţa opoziţiei de a se diviza, ca urmare a unor exasperante competiţii de orgolii, d-l Iliescu şi-a atins scopul, acela de a fi sigur de obţinerea unui nou mandat. „Convingînd" — crede dînsul — şi Occidentul de faptul că în România devine singurul partener valabil (şi stabil) pentru dialog, preşedintele a speculat cu abilitate chiar şi dramaticele evenimente din Basarabia, dîndu-le o tentă de patriotism înţelept, deşi la o rememorare atentă se poate constata că ei este unul dintre răspunzătorii direcţi pentru situaţie. Nu va mira pe nimeni că, dacă va cîştiga, d-l Iliescu îşi va... abandona „prietenii" din F.D.S.N., guvernînd în continuare cu oamenii săi din gruparea „Un viitor pentru România". F.D.S.N. este un instrument deja uzat moral prin masa de parlamentari cu vechi state comuniste, prin afaceriştii veroşi pe care activitatea politică i-a compromis total. Iar d-l Iliescu este un maestru al oportunismului.

Oricît de dezamăgită ar fi de „reformă", populaţia nu are cum să ştie că unul din principalii răspunzători pentru acest eşec este chiar preşedintele. Profund implicat în mituirea iniţială a unor categorii sociale (ca mineriI) care i-au servit apoi ca masă de manevră, preşedintele a exploatat mai tîrziu — în maniera comunist paternalistă — consecinţele ei. Numai în privinţa reformei agrare, ne aminim cu toţii, d-l Iliescu a inventat, după ce a făcut totul să o întîrzie, un termen poate mai rezonant decît „golanii", cel de „paraziţi de la oraşe". Dezastrul agriculturii române n-ar trebui să mire pe nimeni. Numai că el este pus de mediile prezidenţiale pe seama altora. Iar nostalgicii după agricultura planificată sînt tot mai mulţi.

Chiar şi F.S.N.-ul, hotărît anti-iliescian, pare a se fi resemnat cu situaţia. Conducătorii lui, în frunte cu d-l Roman şi C. Dragomir, vorbesc acum mai degrabă de o „dedramatizare" a problemei prezidenţiale prin creşterea — normală într-o democraţie „fragilă" ca a noastră — a rolului parlamentului. După antanta iniţială, cu d-l Iliescu, F.S.N.-ul a descoperit, în sfîrşit, o republică parlamentară. Numai că organizaţia ce putea dobîndi cel mai înalt credit în lupta contra d-lui Iliescu — Convenţia Democratică — s-a scindat, ea însăşi, în interior, din motive subiective. După tristă şi oarecum nescontata trădare liberală, Alianţa Civică a găsit de cuviinţă să bruieze total posibilitatea realizării acelei candidaturi unice la preşedinţiale, acceptată deja de o mare parte a populaţiei. Propunerea d-lui E. Constantinescu, personalitate altfel stimabilă, pare o manipulare vizînd blocarea d-lui Nicolae Manolescu, a cărui „figură politică" este structurată. Va fi astfel favorizat d-l Raţiu, care, oricît de multă simpatie a adunat în ultima vreme, nu-l poate înfrînge pe d-l Iliescu. În momentul în care disidenţi liberali ca N. Cerveni şi Maria Tetu vor să refacă unitatea demolată de d-l Cîmpeanu a Convenţiei Democratice, noua „mişcare" elimină, în principiu, pe cel mai puternic contracandidat la preşedinţie al opoziţiei. O întîlnire (proiectată pentru duminică) în faţa presei a celor trei concurenţi pentru învestitură ai acestei Convenţii nu face decît să justifice — post-hoc — comunicatul, într-o dulce, nouă limbă de lemn, al Alianţei Civice, de care am pomenit mai înainte. Învestitura se va face prin votul din Consiliul Convenţiei, unde, în circumstanţele actuale, d-l I. Raţiu a devenit favorit. Tergiversarea desemnării candidatului, ce devine şi mai evidentă datorită ciudatei (şi neaşteptatei) propuneri a Alianţei Civice, nu este benefică decît pentru d-l Iliescu ce, meditînd probabil şi la soluţia alegerilor în iulie, şi-a început mai demult, mascat, campania. Amînarea, pentru săptămîna viitoare, a desemnării contracandidatului său i-a dat posibilitatea să meargă liniştit la Rio unde va obţine „noi şi noi succese". Tenacitatea lui blîndată (la modul amintit deja) îşi capătă astfel răsplata. Pentru un Occident care a limitat posibilităţile de integrare democratică a României în lumea modernă, el apare forţat drept unicul partener de dialog. Ceea ce, orice s-ar spune, nu este chiar în favoarea acestei ţări. Timpul pierdut cu bătălii de orgolii şi interese mărunte se răzbună.

COLOCVIU „CULIANU"

ANDREI CORNEA

„Cei iubiți de zei mor tineri" — se spune undeva într-o piesă pierdută a lui Menandru. E o reflecție pe care ai fi fost tentat să o faci cu ocazia simpozionului dedicat istoricului religiilor Ioan Petru Culianu, simpozion organizat de Institutul de Studii Orientale „Sergiu Al. George", pe 23 mai. Extraordinar de dotat, de o enormă erudiție, dar și plin de idei, cu numeroase volume și studii apărute în străinătate, discipol și cumva „moștenitor" al lui Mircea Eliade la catedra de istorie a religiilor de la Chicago aflat pe o traiectorie ascensională sigură a afirmării științifice în pretențiosul mediu universitar american, Ioan Petru Culianu a fost asasinat în chip misterios în urmă cu un an. Un destin ieșit din comun ca și un sfîrșit ce, oricît de oribil, pare cumva croit pe măsura personajului, preocupat dintotdeauna de mistere, gnoze și societăți secrete. Un sfîrșit ce, oricum, ne-a lăsat pe toți ceva mai săraci.

Înaintea unei audiențe ce a umplut pînă la refuz amfiteatrul Odobescu de la Facultatea de limbă și literatură română, participanții la simpozion, deschis de directorul institutului Radu Bercea, s-au străduit nu numai să evoce o personalitate dar și să înțeleagă o gîndire, să-i prezinte, în măsura posibilului, formula dezvoltării. Fără îndoială, unele prezentări, cele mai multe chiar, au avut și un caracter evocator, sentimental de multe ori, ceea ce nu înseamnă că nu au adus, toate, informații interesante privitoare la personalitatea evocată. Astfel, prof. Mircea Martin l-a evocat pe studentul Ioan Petru Culianu al cărui profesor, cum a spus, „a avut privilegiul" să fie cîndva. Ca și în contribuția d-nei Sanda Anghelescu, dedicată „generației" lui Culianu, a apărut nu doar figura impătimită după cunoaștere și erudiție a studentului de odinioară ce pregătea o teză de licență despre Giordano Bruno, ci și atmosfera unei epoci scurte de relativă liberalizare și de „decompresiune" ideologică, moment în care numeroase speranțe păreau justificate. Ele nu au fost, iar Culianu, ca și mulți alți intelectuali, a ales un exil adesea frustrant și presărat cu nu'ți dificultăți de adaptare la un nou mediu.

Contribuțiile legate de opera lui Ioan Petru Culianu au dominat colocviul. Foarte interesantă a fost expunerea lui Dan Petrescu consacrată mai ales „feței nevăzute" a operei, adică manuscriselor și proiectelor inedite, aflate în custodia familiei. O activitate cu adevărat prodigioasă a fost, în acest fel, dezvăluită, căci la operele deja publicate ale lui Culianu, și acestea numeroase, ar fi trebuit să se adauge, în scurt timp, un volum de studii despre Renaștere, o carte despre Mircea Eliade, cîteva volume de proză (romane și nuvele) ce urmau să apară la ediții americane și italiene, proiecte ale unei istorii a magiei, cît și ale unei istorii a spiritului în trei volume, cel al unei istorii dedicate nominalismului medieval, precum și cel consacrat lui Raymundus Lullus, inventatorul medieval al „artei memoriei" și, poate, precursor de geniu al informaticii.

Dar, la fel ca Mircea Eliade, Culianu n-a fost doar un savant, ci și un interesant scriitor. Și, din nou asemănător ilustrului său magistru, proza lui Culianu este, cu predilecție, una fantastică, preocupată de a regăsi „versiuni ficționale" pentru miturile și simbolurile familiare istoricului religiilor. Iată ce s-a putut afla și din expunerea prof. Silviu Angelescu privind unul dintre cele mai remarcabile volume de proză ale lui Culianu, „Colecția de smaralde", publicat în italiană și engleză.

Ultima parte a colocviului a reunit comunicări centrate pe principalele contribuții științifice în domeniul istoriei religiilor ale lui Ioan Petre Culianu. Andrei Oisteanu s-a referit la ceea din urmă carte a acestuia (apărută doar cu cîteva zile înainte de moarte), „Călătorie în lumea de dincolo" și tratiul despre tehnicile extatice și șamanice, Andrei Oisteanu, ce semnează versiunea românească a aceleiași cărți (ea va apărea în curînd la editura „Humanitas"), a prezentat, în esență, „postfața" pe care a adăugat-o pentru miturile și simbolurile familiare lucrării lui Culianu și în care a expus paralele ale călătoriei extatice în mitologia geto-dacă și în folclorul românesc. Aceste considerații întregesc imaginea de ansamblu pe care sîntem îndreptățiți să ne-o facem despre șamanism și călătoria extatică în spații extrasensibile.

Șerban Anghelescu a avut în vedere cartea lui Culianu „Eros și magie în Renaștere" și a comentat pe marginea preocupărilor autorului pentru lumea imaginarului. Culianu ar fi trăit și scris deopotrivă într-un spațiu „liminal" aflat între „două lumi". Metodologic, aceasta a însemnat stăpînirea „tehnicilor" exegetice (structuralism, psihianaliză, hermeneutică) pentru a le depăși.

În sfîrșit, o încercare critică de plasare a locului lui Culianu în istoria istoriei religiilor, precum și o evidențiere a principalului său aport metodologic la studiul gnosticismului, dar și al producțiilor spirituale în general — a fost contribuția subsemnatului la colocviul dedicat lui Ioan Petru Culianu.

...La un moment dat, în timpul uneia dintre comunicări, tabla mobilă din spatele catedrei s-a deplasat într-o nouă poziție de echilibru, singură fără s-o fi atins nimeni. Hotărît, ne-am spus cu toții, duhul lui Ioan Petru Culianu ne veghea și ne încuviința, pesemne, încercarea noastră de a-i readuce printre noi.

Redacția revistei „22" își exprimă durerea pentru pierderea prematură a lui CALITESCU ION și PAL GRIGORE, lucrători tipografi la Imprimeria „Coresi", Secția Gazete și este alături de familiile îndoliate.

Colocviul de la Cluj — IMAGINEA ROMÂNIEI ÎN PRESA OCCIDENTALĂ

ÎNTRE IMAGINE ȘI REALITATE

ANDREEA PORA

Cu o zi înainte de simpozionul de la Constanți, și aproape cu aceeași temă — presa —, a avut loc la Cluj colocviul Imaginea României în presa din Occident. A înțelege neînțelegerile, organizat de Centrul Cultural Francez în colaborare cu Fundația SOROS. Deși nu a beneficiat de aceeași propagandă și participare a unor personalități politice actuale românești, colocviul s-a remarcat prin diversitatea punctelor de vedere, venite atît din partea ziariștilor români, cît și din cea a invitaților străini (Renaud Vignal, Coen F. Stork, Bernard Paqueteau, Thierry Vielle, Bill McPherson, Jacques Semelin, Noel Malcolm, Vincent Hugeux, Roger Tessier, Yves Loiseau, Geert Lovink, Nathalie Nougayrede etc.). Atît dezbaterile pe secțiuni (Imagini ale României; Reflexii asupra jurnalismului; Poziția presei românești; Imagini asupra României și a economiei) cît și întîlnirile ulterioare au permis poate, o înțelegere mai exactă a rolului presei — prin comparație cu rolul ei în Occident —, a cauzelor unui anumit tip de imagine a României, analizarea diferențelor dintre imagine și realitate, cît și căutarea unor soluții.

Așa cum s-a remarcat, imaginea României este aproape eliseizată și relativ simplistă, publicul occidental avînd la îndemînă — în special în ultima perioadă — puține elemente pentru a înțelege una dintre cele mai complexe situații din estul Europei. După primul impact cu revoluția română, urmat de un entuziasm repede estompat de incredibilele imagini ale mizeriei din orfelinate (subiect ce a umplut paginile marilor ziare), lumea occidentală a fost invadată de scenele violente din timpul minieriadelor, a căror impresie este greu de șters. De aceea, imaginea României se confruntă la ora actuală — au susținut unii vorbitori — cu o serie de stereotipii ce împiedică accesul spre o înțelegere mai adîncă a problemelor. Dar este oare vinovată pentru aceasta presa? După părerea d-lui prof. Neagu Djuvara, ziariștii, în special cei români, nu pot fi făcuți responsabili de această imagine (așa cum s-a întîmplat), deoarece „nu ei au ucis tinerii în decembrie, nu ei au adus minerii sau măsluit alegerile". În privința „spălatului rufelor murdare în public", acuză menită să discrediteze întreaga presă, s-a precizat că „aceasta este chiar datoria ei, să spele rufele murdare în fața opiniei publice". Desigur, se poate vorbi de o îngroșare a tușelor, dar în nici un caz de deformarea realității, majoritatea articolelor publicate în presa străină fiind obiective și cu date exacte. Însă, așa cum pe bună dreptate, s-a întrebat dl. Adrian Marino, „ar trebui stabilit despre ce fel de realitate vorbim", deoarece acest gen de nemulțumiri au venit în special din partea puterii, care a căutat crearea unui alt tip de realitate: „cea oficială". Dincolo de toate acestea, sînt imprejurări cînd, atît ziariștii români cît și occidentali „pot deveni actori politici irresponsabili", a spus dl. Sonny Perseil (Serviciul Cultural al Ambasadei Franței la București), idee susținută și de dl. Jean-Baptiste Naudet (corespondent Le Monde), dar în altă direcție nuanțată: „există jurnaliști făcuți pentru a crea neînțelegere, ceea ce deschide oportunități pentru ca presa să fie manipulată". Problema dezinformării, practicată de unele ziare românești, la comanda actualei puteri, a fost larg dezbătută de dl. Adrian Marino, dezinformare, din fericire, neprelnată de presa occidentală. O soluție pentru mai buna înțelegere și totodată prezentare a situației României, ar fi, în opinia multor vorbitori, ca jurnaliștii, corespondenții ai marilor ziare, să fie români. Oricum, trebuie să se depășească momentul construirii unei imagini pornindu-se de la „prezumția de vinovăție", a spus d-na Nathalie Nougayrede.

Problema imaginii României în presa occidentală, sintetizînd discuțiile de la Cluj, a fost abordată din trei unghiuri de vedere: publicistic (prezentarea cît mai exactă a realității), pozitivist (schimbarea imaginii trebuie în mod obligatoriu secondată de o schimbare a realității — asigurînd democrația, instituțiile democratice și un climat de încredere, realitatea se va schimba de la sine, deci și imaginea) și cultural (fridleindu-se întrebarea dacă este cultura un obstacol sau un liant în reconstruirea Europei). Indiferent de modul de apropiere de problematică, evident este că România apare tot mai rar menționată în presa occidentală și atunci numai sub formă de „news". În rest... tăcere. Desigur, această poate genera un sentiment de nemulțumire și frustare, în sensul că nu este plăcut să fii tratat ca „simplă dată" sau ca un „tărîm exotic", de către un „Occident căruia îi place ca istoria să fie făcută numai de alții", a spus dl. Geert Lovink. Sentiment ce apare ca nejustificat dacă ne gîndim că nu numai România este în această situație, ca exemplu putînd fi dată Iugoslavia, despre care nu s-a vorbit mai nimic înainte de începerea războiului. Nu trebuie neglijat nici faptul că presa occidentală ține cont în primul rînd de ceea ce i-ar putea interesa pe cititori și de a da o corectă informație și nu în mod special de afinități culturale, geografice sau politice, deși se poate constata totuși o atenție diferențiată acordată României, funcție de țară. În acest context, faptul că România este tratată sporadic și numai ca „știre" nu trebuie să surprindă, a precizat dl. Bill McPherson (corespondent Washington Post), important este ca „un fapt să rămînă un fapt, iar o minciună, o minciună: adevărul fiind cel care garantează că atunci cînd o lege este încălcată, vinovatul va fi pedepsit".

Totodată, mai trebuie să nu uităm un lucru, cu valoare de lege în presa americană: „Dacă un cîine mușcă un om, nu este o știre, dar dacă un om mușcă un cîine, aceasta da, este într-adevăr, o știre". Mergînd mai departe pe aceeași linie, se consideră că „good news, are no news". Din acest punct de vedere putem fi mulțumiți: atîta timp cît nu se întîmplă ceva foarte rău, România are toate șansele să figureze în presa occidentală numai la paginile de „știri".

Colocviul de la Cluj nu a avut, bineînțeles, menirea de a da soluții: cu toate acestea s-a constatat că și un contact mai strîns între ziariștii și specialiștii români și străini, poate constitui o soluție pentru înțelegerea în adîncime a problemelor, aceasta fiind, în ultimă instanță, sorgintea tuturor „distorsiunilor" cu privire la „imaginea de presă" a României.

UNIONISM ȘI ANTIUNIONISM

Cine ar dori să înțeleagă mersul evenimentelor din Basarabia (prin extensie actualul teritoriu al Republicii Moldova) ar trebui să țină cont de unele particularități ce se dovedesc a fi deosebit de importante.

În primul rînd, a existat aici o preocupare permanentă subtilă și insinuantă, de a sublinia diferențele dintre Basarabia și România, preocupare care a dat roadele așteptate. O asemenea sublimare a luat forma disjunctivă NOI-VOI, începînd cu problema primatului „revoluționar". „Revoluția română a început la Chișinău", anunță Adrian Păunescu în 1990, țeză ce a circulat și mai circulă în Basarabia, loc unde poetul este mai agreat poate decît în propria sa familie.

În al doilea rînd, problema unirii a fost abil utilizată în scopul sublinierii diferențelor. Românii din Basarabia și cei din România s-au împărțit în tabere și sub-tabere. Întîi au apărut unioniștii și antiunioniștii, apoi partizanii unirii s-au divizat în promotorii unirii imediate și ai unirii în etape. În ambele subdiviziuni apare gîlceava în legătură cu metodele și formele înfăptuirii marelui deziderat. Pe acest fundal, unioniștii imediați s-au împărțit în regaliști și republicani, iar unioniști în etape s-au divizat în promotorii integrării tratate și efective și cei ai colaborării dintre cele două state românești, suverane și independente. Aceștia din urmă se află în imediata apropiere a antiunioniștilor care au reușit recent să facă adoptată în Parlamentul Moldovei legea despre referendum, respectiv legea care — aplicată — va consfinți neunirea cu România. Articolul 3.b. precizează: „schimbarea statutului statalității Republicii Moldova este posibilă numai în urma unui referendum special".

În al treilea rînd, apare cu tot mai multă insistență ideea federalizării Moldovei, căreia i s-a găsit drept antidot ideea referendumului. S-ar părea că românii din Moldova nu mai au de ales acum între unire și neunire cu țara, ci între fărîmițarea statului românesc Moldova și menținerea integrității și independenței sale prin referendum. În privința federalizării Moldovei, contribuții importante au atît „democrații" ruși și ucraineni, cît și social-democrații Moldovei. Este bine cunoscută poziția antiunionistă a liderilor social-democrați aflați în importante posturi de conducere în republică, precum și acrobațiile lor.

Pe fondul crizei transnistrene, „democrații" ruși (recte Mișcarea pentru reforme democratice din Federația Rusă) au transmis președinților Moldovei, Rusiei, Ucrainei și României o propunere de „soluționare" a acestui conflict: descentralizarea puterii în Moldova prin crearea a cinci ținuturi administrative autonome: de Nord, de Centru, Tighina, Găgăuz și Nistrean, plus conferirea unui statut special al Chișinăului. În cazul în care Moldova își va pierde independența, ca urmare a unei eventuale unirii cu România, ținuturile autonome capătă dreptul la separare. Ulterior a fost însă poziția fostului consilier al președintelui Moldovei, fostul director al serviciului de analiză politică, dl. Ozau Nantoi (copreședinte al Consiliului director al Partidului Social-Democrat din Moldova), participant în calitate de reprezentant al P.S.D. la lucrările aminitei Mișcări: propunerea ar putea constitui o bază pentru soluționarea conflictului din Moldova. Mai mult, social democrații au trecut la ofensivă acuzînd guvernul și Parlamentul de incompetență, precizînd că soluționarea conflictului trebuie obținută exclusiv prin metode politico-diplomatice. Solicitînd demisia Guvernului și crearea unui guvern de conciliere națională, P.S.D.-iștii își subliniază încă o dată aptitudinile pentru guvernare. De asemenea, propunerea lor de ținere a alegerilor anticipate pentru legislativ, deși justificată de amorțeala actualului Parlament, evidențiază preocuparea P.S.D. de a-și concretiza și valorifica susținutele lor campanii electorale din ultima vreme.

În contextul discuțiilor despre federalizarea Moldovei nu pot fi omise nici declarațiile transante, transmise prin intermediul postului de radio „Ucraina" în limba română (joia trecută la miezul nopții), declarații care proveneau din partea conducerii unui sat de ucraineni din Moldova (Rașcov) și care solicita fie recunoașterea independenței Transnistriei în cadrul unei Moldove Federale, fie alipirea Transnistriei la Ucraina.

Modalitățile de exprimare a românului din exteriorul granițelor actuale ale României îmbracă, după cum s-a văzut, forme ciudate, luînd uneori chiul unor atitudini nerom&nești sau chiar antiromânești. Românofobia declanșată dintr-o eroare de calcul electoral în Moldova este bine manevrată de adevărații dușmani ai românismului. În contextul problemelor discutate mai merită amintite și (ne)folosirea limbii române ca limbă de stat, ponderea scăzută (cîrca o treime) a cărții românești în bibliotecile și librăriile din Chișinău etc. Dar, aspectele preponderente culturale ale românismului din exteriorul României merită o analiză aparte.

LIVIU DRUGUȘ
redactor la
cotidianul „Sfatul Țării" Chișinău

Convorbiri româno-americane la nivel aproape înalt

CÎND MR. HYDE REDEVINE DOCTOR JEKYLL

De cîte ori ne vizitează cîte o personalitate politică occidentală, liderii politici români parcă ar participa la un bal mascat. Ei își scot măștile de protocol de la murat și redevin zîmbitori, principiali, exprimîndu-și aderiunea fără rezerve față de ideile constituționaliste, parlamentare, față de societatea civilă, economia de piață, alegerile libere. Mr. Hyde redevine — atunci cînd trebuie — doctor Jekyll. Așa s-au comportat liderii noștri și cînd Lawrence Eagleburger, secretar de stat adjunct al Statelor Unite ale Americii, a venit la București într-o scurtă vizită. Liderii noștri se comportă democratic cu o asemenea naturalețe, de parcă țara noastră nu ar fi într-o profundă criză politică, în pragul dezastrului economic, de parcă puterea actuală nu ar avea nimic să-și reproșeze.

Ca de obicei presa autohtonă a cîntat în strună puterii iar cei care nu au făcut-o nu s-au putut abține să nu exagereze totuși importanța vizitei diplomatului american. Este adevărat că s-a semnat Tratatul de stimulare și garantare a investițiilor, care, după tratatul comercial româno-american reprezintă un pas important în perspectiva acordării clauzei națiunii celei mai favorizate, însă ceea ce presa omite să spună este că în nici un caz Congresul american nu se poate compara cu mașina de vot fesenistă din actualul Parlament român. Executivul american nu dictează legislativului american, cum se întîmplă la noi. Nici nu ar avea cum, pentru că, deși Bush este republican cele două Camere, Senatul și House of Representatives, sînt dominate de către democrați. A fost greu pe vremea lui Ceaușescu, pînă cînd reprezentanții de frunte ai diasporei românești din America au reușit să-i determine pe congresmeni să retragă clauza României, și probabil că va fi la fel de greu cînd vor fi convinși s-o acorde din nou. Chiar dacă administrația Bush le poate sugera acest lucru. Or, după cum s-a putut auzi, oficialitățile americane au sugerat celor române tinerea alegerilor generale în primul semestru al acestui an. Sugestia vine exact în momentul în care până și cei mai înverșunați adversari ai amînării alegerilor în toamnă păreau să-și fi pierdut orice speranță.

Actualii liderî politici români încearcă încă o dată să-și legitimeze puterea cîștigată în mod fraudulos aruncînd în fața electoratului imaginea vizitei lui Eagleburger, văzută ca un eveniment important în evoluția relațiilor româno-americane. Vizita nu a fost însă decît o scurtă escală dintr-un lung turneu diplomatic european. Bucureștiul mai figurează încă pe agenda diplomatică a Washingtonului, dar așa cum a avertizat secretarul de stat adjunct, ambasadorul american va fi prezent la instalarea președintelui numai dacă el va fi ales într-o competiție electorală liberă și cinstită (înțelegeți, deci, care este adevărata opinie a americanilor despre rezultatele primelor alegeri). (Interesant este că întrebarea cu prezența ambasadorului la investire a fost pusă de un ziarist de la Dimineața, probabil singura publicație pro-Iliescu a cărei simpatie și devotament au supraviețuit repetatelor cutremure politice care au schimonosit zîmbetul pentru liniștea noastră, ceea ce ne face să ne întrebăm dacă nu cumva se cunosc deja rezultatele alegerilor prezidențiale înainte de a cunoaște datele cu viitorii candidați.

Este greu de anticipat cînd se vor hotărî cei din avangarda electorală a clasei muncitoare și a celorlalte categorii de oameni ai muncii să vîndă odată țara capitaliștilor americani și allora la fel de dornici de profit. Probabil că o vor face abia atunci cînd vor fi în situația de a vinde la un preț cît mai avantajos pentru ei, indiferenți de costurile sociale ale unei asemenea afaceri. Oricum, ca să poată fi cu adevărat interesați, investitorilor străini trebuie să li se ofere un cadru legislativ cu mult diferit de cel actual, precum și garanții de stabilitate politică. Cum cei aleși de popor nu s-au achitat nici de obligațiile acestea, nici de alte promisiuni, ar trebui ca să dea ocazia și altora să încerce. Cît mai repede, altminteri americanii ne vor lăsa să așteptăm mult și bine momentul în care ne vor acorda „cel puțin același tratament pe care l-au celelalte foste țări socialiste", cum zicea un lider autohton. Cît mai repede, la începutul lunii iulie. (D.P.)

UN MITING DE CATIFEA

● În timp ce coloanele de demonstranți se îndreptau spre Piața Palatului în vederea mitingului organizat de Blocul Național Sindical pe 1 iunie a.c. (ce cuprinde aprox. 20% din mișcarea sindicală), cîțiva muncitori de pe schelele palatului Regal au afișat portretul „împușcatului", care probabil se mai găsește prin unele tainițe. În loc de huiduieli, acțiunea a fost întîmpinată cu bună-dispoziție și chicoteli. Poliția își freca încîntată palmele, trimițînd bezele fostului tătuc, regretînd probabil mitingurile de odinioară.

● Precizînd că de față sînt numai reprezentanții sindicatelor, nu și membrii acestora, deoarece nu s-a urmărit (deocamdată) scoaterea lor în stradă, președintele B.N.S., dl. Matei Brătianu, a declarat că a trecut vremea comunicatelor și a mitingurilor la care să se strige „Jos sau sus, fără să pice nimeni".

● Dacă în 48 de ore, Parlamentul nu va da legile necesare pentru ca alegerile să poată avea loc în luna iulie, se vor organiza pichete de protest la domiciliul parlamentarilor, pentru care deja se „centralizează adresele tuturor domnilor parlamentari". Inițiativa a fost considerată ca o „premieră în materie de protest", atît la scară națională cît și internațională. Cinstit ar fi însă, ca nu toți parlamentarii să beneficieze de această „gardă de onoare" în fața locuințelor, ci numai aceia care se opun alegerilor, blocînd votarea legilor, de aceea s-a propus ca aceștia să-și precizeze nominal poziția.

● Fără a constitui neapărat o amenințare, s-a lansat avertismentul că, în cazul nereușitei niciuneia dintre măsurile amintite, se va trece la grevă, eventual chiar grevă generală.

● „Programul de avarie", la care guvernul va fi probabil obligat să treacă, stîrnește „profundă îngrijorare" avînd în vedere la ce rezultate a dus programul „normal". De aceea parlamentarii au fost sfătuiți să nu mai „lucreze cu un ochi la treburile țării și altul la viitorul lor nesigur".

● Întrebat de ce celelalte confederații sindicale nu s-au alăturat manifestației, dl. Matei Brătianu a precizat că acestea au fost contactate, dar nu au „răspuns în nici un fel", dar că speră ca în eventualitatea unei greve generale acestea să se solidarizeze, „deoarece este ceva care privește toată țara și măsura în care vor trece peste orgolii personale sau de organizație, va demonstra acest rapt". În privința înlăturării guvernului, dl. M. Brătianu a spus că nu acesta este scopul grevei. „În cazul în care n-ar mai fi guvern, n-ar mai avea cine să organizeze alegerile".

● În Piața Universității, coloana demonstranților a fost huiduită de „un grup de trecători", masați pe margine cu lozinci proregaliste). sînt cumva membri țăscă regele Mihai". Dacă fanaticii monarhiști (dintre care unii au devenit deja decorul tuturor manifestațiilor, unde indiferent despre ce este vorba, se strigă lozinci proregaliste), sînt cumva membri ai acestui partid, ar fi de preferat să fie ținuți puțin în frîu, deoarece cu „strigături" de genul acesta și în momente prost alese, mai mult strică decît ajută.

● Dacă la Senat s-a găsit destul de greu cineva dispus să primească moțiunea sindicaliștilor, la Camera Deputaților, dl. Cazimir Ionescu aștepta deja în hol, pregătit pentru „discuții".

● Discuțiile, așa cum se obișnuiește la români și în special la cei din forul legislativ, au alunecat în repetate rînduri atît departe de problemă, încît, la un moment dat, nu se mai știa dacă este vorba despre o masă rotundă pe teme de economie sau de data alegerilor. Cei doi parlamentari (Nicolae Radu și Cazimir Ionescu) au dat sfaturi prețioase delegației cu privire la „strategia" pe care trebuie să o adopte și la partidele cu care să vorbească", lăsînd a înțelege că F.S.N.-ul este dispus să-și plece urechea la doleanțele lor. Cum de altfel cei doi domni au și făcut, grăbindu-se să precizeze că moțiunea va fi înaintată de urgență Camerei, deoarece „atmosfera este favorabilă acum". Se pare că moțiunea a prins la tanc pentru unii, fiind probabil folosită pentru a demonstra că și „maselе cer alegeri".

● Invitat să vorbească mulțimii adunate la poalele dealului Mitropoliei, dl. Cazimir Ionescu a profitat de ocazie pentru a-și demonstra curajul și bărbăția: „Am vorbit cu cu minerii, d-apoi cu ăștia".

● Cocoțat pe un autobuz, în aplauzele mulțimii ce treptat s-au transformat în huiduieli, deși a susținut că nu poate să vorbească de pe poziția partizană a partidului său, fiind trimis acolo de Parlament, dinsul i-a atacat frontal pe cei care „se retrag peste noapte dintr-un partid, dînd dovadă de lipsă de respect și simț al datoriei față de electoratul care l-a votat. De aceea, a apărut demisia de onoare, dar ea este pentru oameni de onoare". Probabil însă, că mulți n-au prieepui unde a vrut dinsul să bată, deoarece a plecat aiurat de poliție și însoțit de fluierături: „Vreți sacul cu bani, îmbuibaților".

● Avînd în vedere că Parlamentul a votat alegerile simultane pe 23 iulie, domnii deputați au scăpat de precomandata asistență la domiciliu. (A.P.)

SORIN VREME – „Ring"

DAN PERJOVSCHI „Comisia de înproprietărire"

ANCHETĂ REALIZATĂ LA COSTINEŞTI DE GABRIELA

TRANZIŢIA TRAVERSEAZĂ ÎN FU

După ce trec de blocurile înnoătrinite rapid din periferia Bucureştiului, cu balcoane încărcate de rufe mădeste, autocarele Companiei de Turism pentru Tineret traversează (dus-intors) o Românie atît de bine ştiută încît pare eternă : salcîmi, case joase, femei înrămenite pe banca de la poartă, sate prea liniştite ca să fie active şi pline. („Surprinzător de mult seamănă satele româneşti cu satele ruseşti", mi-a spus acum un an Jean-Yves Potel, un ziarist francez, bun cunoscător al Estului ; iată o altă imagine a României în lume — obsesia săptămînii — decît cea la care ne place să ne gîndim.) În autocare se află ziarişti, oameni politici, funcţionari guvernamentali, profesori şi studenţi de la jurnalistică, purtători de cuvînt de la diverse instituţii (S.R.I., S.P.P.) invitaţi la un colocviu internaţional („Presa tranziţiei şi tranziţia presei") organizat de Oficiul de presă al guvernului (directori coordonatori) Crenguţa Cîmpian şi Denis Duţescu), A.Z.R., S.Z.R. în colaborare cu Radioteleviziunea Română. Printre numeroşii sponsori dar şi participanţi sînt : guvernul României, Banca Naţională, Radioteleviziunea Română, Banca Română de Comerţ Exterior, Cotidianul, Tinerama, Libertatea, România liberă, Adevărul, Tineretul liber, Curierul Naţional, Expres Magazin şi, oricum, nu lipsesc reprezentanţii publicaţiilor care şi-au făcut cît de cît „un nume" în aceşti doi ani. E prezentă bineînţeles şi SOTI. Vor exista voci (O. Andronic) care să semnaleze absenţa presei de extremă dreapta (România Mare, Europa, Totuşi iubirea etc.), neinvitată. Chiar trecînd însă, deşi nu se poate trece, peste gravele prejudicii pe care respectivele publicaţii le-au adus „imaginii României", nu doar în lume, ci şi în ochii noştri, este evident că invitarea lor ar fi pulverizat din start (datorită agresivităţii grobiene) un dialog — obiectiv real al acestui colocviu ce a continuat linia de transparenţă a guvernului actual, iar cît poate deruta o discuţie serioasă prezenţa unei persoane aflată în plină ebuliţie de cabotinism ieftin a dovedit-o în ziua a 4-a G. Dumitraşcu ce şi-a ţinut în genunchi o parte a discursului bombastic (probabil întrezărit şi de telespectatori). Şi pentru că am ajuns la România Mare, să dau şi o cifră (aproximativă) a tirajului ei la ora actuală, cca. 160 000 ex., suficient de mare în raport cu alte ziare, dar în scădere continuă în ultimele luni, cifră comunicată chiar de Stan Pelteacu, reprezentantul Editurii „Presa naţională" (fosta „Presa liberă", fosta...) coasociată şi la România Mare şi la Spionaj — contraspionaj, nu doar la Libertatea.

Mare parte dintre invitaţi au şi venit direct, de la Cluj la Costineşti, cu un mic avion închiriat. Dacă la Cluj prezenţa ziariştilor a fost mult mai mare, la Costineşti s-a aflat în schimb Roberto Jacobo, şeful biroului de presă de la Consiliul Europei. Firese, la Costineşti interesul s-a centrat asupra oamenilor politici prezenţi. Dezbaterile au evoluat deci de la temele în discuţie spre tema săptămînii : alegerile. Asupra lor vom centra şi relatarea noastră.

Prima temă luată în discuţie a fost „Condiţia jurnalistului în România post-totalitară (referenţi : Max Băcuş — Tinerama, Ilie Păunescu — Dreptatea, Alexandru Mironov, purtătorul de cuvînt al preşedinţiei, Sorin Roşca Stănescu — A.Z.R., iar chairman Radu Cîmpeanu). Ziariştii s-au pronunţat contra unei legi a presei care în mult mai mare măsură le-ar îngrădi libertatea decît să le apere drepturile. La următoarea discuţie despre Politică şi presă, chairman a fost Ion Raţiu, I. Cristoiu a căutat asemănările presei româneşti cu lumea lui Caragiale, dar ziariştii au fost tulburaţi mai ales de Peter Gross, profesor la Chico University (California), vechi vizitator al României.

chiar dacă voce — „n unde să domnul pr

E sigur acordat în riţia lui Pe lălalt ateli Stolojan tîlniri cu l dată alege mici însă ţul precip iulie), pe c făcut. Inte lui Petre (T.V.R., re maghiară), barea de l extremiste prim-minis

Ziariştii şi politicienii — categorii privilegiate ?

Există, fără îndoială, în fiecare perioadă categorii sociale privilegiate : acum m-am referit însă la privilegiul atenţiei publice al scenei, un privilegiu rezervat actorilor formaţiilor de rock, iar în fostul regim chiar şi scriitorilor. Decimată prin emigraţie, moarte şi intrări în disidenţă, lumea scriitorilor mai era pînă în toamna lui '89 cap de afiş : întîmplător sau nu, chiar în aceea săptămînă revistele literare ale Uniunii Scriitorilor şi-au oprit apariţia. O categorie a scenei a fost lichidată, şi salvarea de acum înainte nu va fi decît individuală. Tot o întîmplare să fie şi faptul că printre ziarişti (şi chiar oameni politici prezenţi) se numără destui scriitori ? Desigur, nici cel mai pesimist dintre ei nu a prevăzut falimentul vechii profesii : în schimb nici ziaristica, nici politica nu s-au putut exercita în vechiul regim, iar literatura era o pelerină destul de largă ca să acopere multe.

Mărturisesc că acum vreo 3 săptămîni m-a mirat coincidenţa celor două

date ale colocviilor internaţionale (cel de la Cluj şi cel de la Costineşti) dedicate presei. Acum sînt aproape sigură că a fost şi aşa o întîmplare.

Mai mult decît scăderea credibilităţii presei, mă interesează scăderea credibilităţii oamenilor politici

Peter Gross a dat cifrele unui sondaj neprecizat, discutat şi discutabil (nu a fost clar chiar după discuţii dacă a scăzut credibilitatea presei scrise cu 25% sau pînă la 25%) şi a transmis o opinie-elişeu a ziariştilor străini care de regulă reproşează presei româneşti informaţia anemică şi excesul de comentarii. Cifrele oferite de sociologul Alin Teodorescu au tulburat şi mai mult o presă ce-şi vede din ianuarie '90 pînă astăzi tirajele scăzînd continuu, astfel că un aer de melancolie (va spune Ion Cristoiu — Expres Magazin în concluzia colocviului) a plutit deasupra discuţiilor. „Mai mult decît scăderea credibilităţii presei mă îngrijorează scăderea credibilităţii oamenilor politici" — va replica Cornel Nistorescu (Expres) în finalul întîlnirii, în ziua a patra. Să ne întoarcem însă în ziua a 3-a cînd tema Presa — a cîta putere ? a intrat într-un dialog focalizat asupra problemelor actuale (punct nodal : alegerile) chiar cu puterea (Premierul Theodor Stolojan adică, preşedintele Ion Iliescu fiind zadarnic aşteptat de cîteva dintre angajatele hotelului Forum).

În atelierul în care discuţiile au fost monitorizate de Horia Alexandrescu (Curierul Naţional) s-a vorbit despre respingerea în Parlament a legii care să permită ziariştilor accesul la informaţii. Atelierul în care discuţiile au fost monitorizate de Doina Băscă (Cotidianul), şi unde s-au înregistrat prezenţele actualului şi fostului premier (Theodor Stolojan şi Petre Roman) s-a bucurat de afluenţa cea mai mare. Primul-ministru Theodor Stolojan a spus că o sinteză zilnică a presei există în permanenţă pe masa sa de lucru, iar atunci cînd nu l-a înregistrat cu suficientă promptitudine semnalele (de pildă în problema deşeurilor) a greşit. Publicaţia sa preferată se pare că rămîne Adevărul, dar faptul că a destins relaţia dintre Putere şi presă este indiscutabil. Se simţea şi în modul de discuţie şi în simpatia cu care era ascultat,

Dacă compe să d

Tema a integrare chairman perienţa l-au servi trat o atm exhibiţioni trăsca, as aparatele de luat peroraţia sa, ei şi c înţeles, nu al racadabr ocupat jum Voi selecta ceilalţi vor

SILVIU

În pres foarte mu foarte ex toate şcoli dent, probl ei se trat

PETRE ROMAN:

Am fost neprofesionişti în relaţiile cu presa

Demersul pe care-l propune d-l Stolojan e cel mai logic pentru ceea ce ar fi o funcţionare normală a democraţiei. Liderii celor mai importante partide politice se întîlnesc şi, dacă au controlul asupra grupurilor lor parlamentare (ceea ce nu e întotdeauna cazul), chestiunea este tranşată. Negocierea politică este pîrghia principală în jocul democratic. Dar — la ora actuală — cine poate să tranşeze această chestiune ? După ruptura care s-a produs, negocierea poate avea loc doar între F.S.N. şi aripa care s-a desprins din acesta. De ce ? Pentru că F.D.S.N.-ul este majoritar în Senat, iar F.S.N.-ul în Camera Deputaţilor. Fiecare îşi face iluzia că ar avea suficienţi aliaţi ca să tranşeze în favoarea sa.

(O voce din sală : „Numai singuri puteţi reuşi împreună"). ● **Întrebarea este ce anume reuşim noi împreună ? După ce ne-am declarat în favoarea unei soluţii politice pentru a avea alegeri în iulie, s-a reuşit încheierea medierii pentru toate cele 80 de articole care prevăd modalităţile concrete ale punerii acestei soluţii în practică. Concluzia : alegerile parlamentare şi prezidenţiale în anul 1992 au loc simultan, în luna iulie. Acesta este conţinutul compromisului la care s-a ajuns. El nu satisface pe nimeni, este un compromis. Problema care se pune acum este cît de cinstit e angajamentul fiecăreia dintre părţi vizavi de această poziţie. Întrucît, probabil asta vă interesează, aş vrea să spun că există o şansă reală să avem alegeri în luna iulie. Săptămîna viitoare ar trebui să se adopte hotărîrea. Asta e cheia** (Rîsete în sală). **E o stare relativ disperată şi fiecare poate să mai încerce o manevră de culise. E nevoie ca în Camerele reunite să existe o majoritate care nu e uşor de obţinut. Fiecare dintre părţi, probabil, îşi face socotelile ce anume influenţă are. Dar concluzia e totuşi asta : există o şansă foarte concretă şi reală, îi dau o veste bună domnului Stolojan, ca să avem alegeri în iulie.**

O voce din sală : Aţi creat senzaţia că doriţi alegeri separate, iar acum nu numai că o sprijiniţi, dar sînteţi mulţumit cu soluţia alegerilor simultane.

Eu nu fac asta pentru mine, ci pentru ţară. Întrebaţi-l pe d-l Stolojan cît de acută este economia românească şi menţinerea ei pe linia de plutire.

THEODOR STOLOJAN : Varianta cea mai nefericită era să avem alegeri concomitente în toamnă.

BOROS ZOLTÁN : V-aş pune două întrebări pe care vi le-am mai pus odată cu un an şi jumătate în urmă, cînd aţi avut bunăvoinţa să acordaţi un interviu redacţiei emisiunilor în limba maghiară. Prima : dacă există presă extremistă în România, iar a doua : aţi putea spulbera un zvon care se referă la relaţia dumneavoastră cu revista (sau fundaţia) **România Mare ?**

P.R. : **Niciodată n-am avut sentimentul că această presă m-ar putea ajuta, deşi au existat momente cînd s-a lăsat loc unor astfel de confuzii. E regretabil, trebuie să fiţi de acord cu mine, eu nu pot să încurajez naţionalismul acesta extremist. Mai vreau să vă mărturisesc că prin februarie 1990, cele două personalităţi de la** România Mare **mi-au trimis o scrisoare cu o ofertă concretă de a se pune în slujba mea, deci a Puterii, cu condiţia de a li se facilita apariţia publicaţiei. Această scrisoare, exact aşa cum am primit-o, i-am trimis-o cu un autograf lui Andrei Pleşu, care a discutat-o cu hazul de rigoare. Evident, nu i-am dat nici un răspuns !**

BOROS ZOLTÁN : Aş vrea să vă mai întreb, cum se face că Hajdú Győző, care a proslăvit atît de insistent dictatura încît după revoluţie s-a temut să mai rămînă în ţară, cînd a revenit a primit fonduri pentru a scoate o revistă bilingvă, cînd de fapt ar fi fost mult mai necesară o revistă în limba română privind presa maghiară?

P.R. : **Nu-l cunosc personal pe Hajdú Győző, ţin minte doar că Gelu Voican-Voiculescu mi-a spus că e un amic de-al lui şi că vrea să scoată o publicaţie... Noi n-am finanţat asta. La un moment dat am creat un fond de vreo sută de milioane de lei (d-l Stolojan cred că şi acum mai scrîşneşte din dinţi cînd se gîndeşte la el), pe care l-am pus la dispoziţia Ministerului Culturii. Dacă Ministerul Culturii a sprijinit şi această publicaţie ? ! Mă îndoiesc, dar altă cale nu exista. Ştiu ce publicaţii am sprijinit atunci :** Viaţa Românească, **România literară şi un număr de reviste din provincie. Fondul acesta s-a folosit şi pentru sprijinirea teatrelor.**

O voce din sală : Puterea presei depinde de calitatea celorlalte puteri în stat. Dacă în ultima perioadă există o creştere a puterii presei, asta este şi

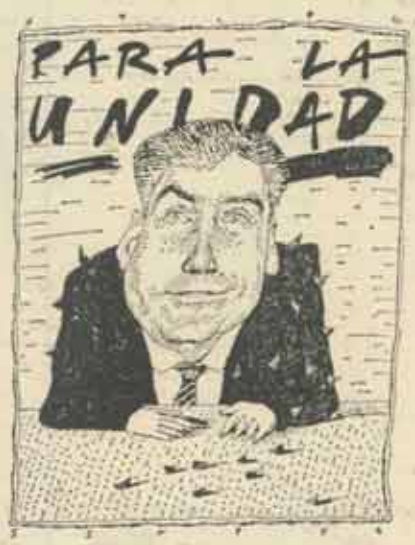

ca urmare a dintre puteri precis, o par El reacţionea presei, spre care e total gislativă. D-l receptiv de opoziţie. Cît şi dumneavo Altfel nu a mistă e cea vehement gu care aţi afir nu era critic Europa. Era beră, de Drep

P.R. : **Noi a sionişti în rel cînd am ieşit lojan a fost tehnic în ace pa mea (din cut parte), an că ne luptăm bun, cu toată poate, o anu înţelegerea. Dar să vă în la ceilalţi a fost presa di reformei ? Cu tem reformiş tem comunişt pentru reform cea a dumita Pentru că indiferenţi de unor concep erau deloc ob**

O voce d a ştiut mu plice ce p

ADAMEŞTEANU

GĂ ROMÂNIA ETERNĂ

a cum s-a auzit o
te clar încă pînă
cu încrederea în
stru“.
încrederea i s-a
a alegerilor. Apa-
nan (venind din ce-
mai cînd Theodor
ecesitatea unei în-
olitici pentru a fixa
stîrnit surprize mai
a stîrnită de anun-
iatei alegerilor (în
sedințele F.S.N. i-a
a fost și discuția
cu Zoltán Boros
misiunilor în limba
a evidențiat schim-
raport cu revistele
inițial, pentru fostul
remiste erau toate

revistele critice față de Guvern, și mai ales România liberă, acum, vorbind despre „presa extremistă“, Petre Roman înțelege prin această sintagmă ceea ce înțelege toată lumea. De asemenea, răspunzînd că la vremea respectivă a trimis hîrtia pentru publicarea și subvenționarea revistei de limbă maghiară Együtt (Împreună) a lui Hajdú Győző (personaj politic ceaușist, varianta maghiară a lui C.V. Tudor și Eugen Barbu), ministrului culturii de atunci, dl. Andrei Pleșu, a omis să specifice și cu ce rezoluție a trimis-o. În orice caz, în ceea ce privește România Mare, ar fi greu de înțeles de ce această ar fi făcut din Andrei Pleșu una din țintele cele mai constante ale atacurilor sale sordide, dacă fostul ministru al culturii i-ar fi sprijinit apariția.

Colocviul internațional „PRESA TRANZIȚIEI ȘI TRANZIȚIA PRESEI“ — 28—31 mai 1992

NICOLAE MANOLESCU :

Nu mai sînt echivoc și echidistant, trebuie să-mi recunosc prin noua condiție, o anume subiectivitate. Sînt de acord că există o anume necredibilitate a presei : trebuie făcută distincția între informație și comentariu. Să ni se spună adică : aceasta este o informație (verificată și verificabilă), iar ceea ce urmează este părerea mea personală. Dacă transformăm presa într-o competiție de opinii, vom reuși să derutăm pe toată lumea. Oricum, la noi este imposibil ca doi martori oculari să-ți dea aceeași versiune despre scena la care au asistat ● Toți am fost victimele dezinformării și avem mai multe biografii pentru o singură viață. Eu personal am vreo 6, iar 3 în aceeași revistă (România Mare, se subînțelege). Asist la acest fenomen cu emoție pentru că e un lucru extraordinar să ai mai multe biografii decît vieți ● Iluzia cu care citim ziarele arată că nu găsim totdeauna ce căutăm în ele.

ROBERTO JACOBO
(Șeful biroului de presă al Consiliului Europei)

Am observat în discuțiile la care am asistat o contrazicere, și anume atunci cînd s-a vorbit despre scăderea credibilității presei românești și apoi despre responsabilitatea presei românești în privința imaginii României în lume. Din două una : ori presa românească nu este credibilă și atunci nu are nici o responsabilitate pentru imaginea României în lume, ori este responsabilă de această imagine, ceea ce înseamnă că este credibilă ● Una dintre dificultățile integrării presei românești în străinătate se datorează diferenței de percepție — nu felul cum se redă, ci felul cum se percepe această realitate ● Presa românească nu se recepțează în străinătate decît prin corespondenții de presă străini acreditați aici și prin sinteze asupra presei românești care se transmit în limbi străine. Nu cred că imaginea pe care o poate da o presă scrisă într-o limbă de redusă circulație poate avea o mare însemnătate despre imaginea țării respective ● În privința presei și a situației din România, sînt convins că ne aflăm în fața unei evoluții. Sînt multe lucruri de schimbat, dar nimic nu s-a făcut într-o zi.

...nsformăm presa într-o ...ie de opinii, vom reuși ...ăm pe toată lumea

...esa în procesul de
...ă, l-a avut drept
...dae Manolescu. Ex-
...și simțul umorului
..., atunci cînd a păs-
echilibrată cu toi
...enatorului Dumi-
...ăruia s-au repezit
...grafiat și camerele
...ind și-a dezlănțuit
...chi, nu doar cu pre-
...a sa de față. Bine
...mie de reprodus din
...ău discurs, dezi a
...în timpul discuțiilor
...imb cîte ceva de la

...N :

...ră se manifestă
...derantă : un spirit
...i intolerant ● În
...rnalistică din Occi-
...rsei și a verificării
...arte serios : atunci

...erii calității uneia
...xecutivă sau, mai
...este : guvernul,
...tiv în observațiile
...ire de președinte,
... și de puterea le-
...n, ați devenit mai
... aflați oarecum în
...t prim-ministru,
...ați fost ecranat,
...us că presa extre-
... criticat cel mai
...fiindcă în data la
...st lucru guvernul
...omânia Mare și de
... de România li-
...i alte ziare.
...categoric, neprofe-
...presa, am spus-o și
...uvernare. D-l Sto-
...ai temeinic și mai
...lație. Cei din echi-
... d-l Stolojan a fă-
...toi timpul senzația
... ce avem noi mai
...tatea și am simțit,
...ustrare, vizavi de
... am fost tratați.
...um am întrebat și
... în ce măsură a
...noastră o presă a
...i zice noi nu sin-
...le bănuiți că sin-
...rau mai multe căi
...i am criticat-o pe
...nu e chiar așa.
... propuneam noi,
...era introducerea
...care oamenii nu

...ă : D-l Stolojan
...și bine să ex-
...ne reforma, asta

a fost foarte important. Și poate acest lucru nu e întîmplător. Dumneavoastră ați guvernat știind că aveți în spate o putere mult mai mare, de aceea presa v-a fost în mult mai mare măsură indiferentă. Pentru noul prim-ministru posibilitățile de mișcare au fost îngrădite atît de președinte cît și de parlament. În aceste condiții a știut să-și facă un aliat din presa de toate culorile, chiar dacă mulți întrebăm și acum cît de departe merge buna credință a d-lui Stolojan.

Th.S. : **As vrea să fac o precizare : cînd am spus că dacă nu avem alegeri în iulie putem să le avem oricînd, că nu mai contează, eu mă gîndeam la consecințele pe care le are aminarea, fie că ea ține pînă în septembrie sau în decembrie. Important e ca aceste alegeri să aibă loc, fiindcă altfel viața politică — în ansamblul său — nu se poate mișca.**

Cînd d-l Petre Roman era prim-ministru, politica era o parte a unui întreg, cu lupta de rigoare între cei ce sînt în opoziție și cei de la putere. Acum e o perioadă în care toată lumea vrea să ajungă la putere. Trebuie să se facă alegeri pentru ca funcționalitatea necesară să se poată realiza. Acest ansamblu care este în așteptare trebuie pregătit, ca să nu o ia razna. Lucrurile sînt altfel decît pe vremea cînd era domnul Roman prim-ministru. Ca să vă explic diferența am să repet ceea ce am auzit într-o țară străină de la președintele unei bănci. El a spus : „eu n am venit la putere, eu am venit la birou“. În perioada de tranziție asta a fost. Eu am venit la birou. Dacă veneam la putere, cred că lucrurile erau puțin schimbate în jocul ăsta.

THEODOR STOLOJAN:

Îmi trebuie o declarație politică

Sîntem în tranziție, și tranziția înseamnă că sistemul nu este articulat, nu se pune dinăuntru în mișcare : trebuie cineva din afară să-l pună. După privatizare, vor interveni și cei dinăuntru ● În tranziție lucrurile se petrec la limita dintre legal și ilegal ● În privința deșeurilor, presa a tras semnalele de alarmă, primul-ministru, care vede presa, a văzut, dar, e drept, guvernul a reacționat tîrziu. Și eu sînt vinovat, trebuia ca a doua zi să se instituie comisia care s a făcut și care se ocupă de aceste ministere, instituții care toate arată acum cu degetul unul la altul : nu e vina mea. Ala nu ăla nu, și deșeurile sînt în România ● În fiecare zi, nu mai mulți de o oră o dedic presei și cînd găsesc ceva dau ministrilor publicația respectivă, cu dedicație.

„DOMNULE, N AI VREA SĂ... ?“

● Dacă se amînă alegerile, pericolul este că te lupți cu umbrele : apare un fenomen și nu știi care este realul din spatele lui ● Ce n-a sesizat presa din conflictul cu sindicatele de la C.F.R. ? Că astfel de oameni nu sînt apți pentru a negocia. Treptat însă societatea va învăța să dialogheze și cu asemenea forțe care cred că pot face orice și în economie ● Cînd trebuie să iei măsuri deosebite, începi să ai cîte o îndoială. Dacă o mie de oameni îți spun că n-ai dreptate atunci mergi așa. Aici însă dînșii aveau un număr de executat ● Pentru liderii politici este și un job foarte plăcut (mai ales pentru opoziție). Mulți mă întreabă : „domnule, n-ai vrea să... ?. Și eu le spun : „Nu“. Pentru că eu îmi dau seama cum funcționează întregul. De aceea am și acționat, de pildă în privința pensiilor. Uite de ce, domnilor : pentru că pensionarii sînt o parte a întregului. Noi am constatat că o parte a întregului nu se mai potrivește bine cu restul și am făcut corecția necesară. Treaba mea nu este să majorez pensiile atunci cînd pensionarii ies în stradă ● Politica este și ea o piață politică, se prezintă diferite produse, omul ar trebui să opteze pentru un produs ori altul.

DACĂ DATA URMĂTOARE LA IAȘI SE PREZINTĂ 10 OAMENI, EI ALEG PRIMARUL

● Practic s-au bulversat toate obiectivele fiecărei grupări inclusiv ale celor care mizează teoretic nu sînt la o grupare sau alta. Și s-a lucrat pe bază, să nu zic de... indicații precise, dar fiecare grupare și-a urmărit de data aceasta interesele. Problema cu gruparea alegerilor a apărut ca idee încă din februarie, exprimată foarte clar la întîlnirea care a fost la președinte cu șefii partidelor politice. Unii chiar i-au spus : „uite, domnule, sîntem de acord să fie împreună dacă dumneavoastră nu mai candidați“. Ce importanță mai aveau 150 de milioane în afacerea asta ? Cînd la Iași, uite, iar

se țin alegeri, iar se cheltuie bani. Am pus și eu ieri o întrebare : „Domn'e, dacă tot așa o țin noi ce facem, mergem tot așa ?“. „Nu, dacă în următorul tur se prezintă 10 oameni, îăia aleg primarul“ mi s-a răspuns ● Vedeți, iar o să pară curios, dar dacă alegerile nu se țin în iunie, pe mine nu mă mai interesează cînd se țin. Poi să le pună și în anul 2000. Dar să avem odată data fixată. Noi am avut niște obiective stabilite, cu care toată lumea a fost de acord : alegerile generale la 2—3 luni după alegerile locale. Acest obiectiv esențial pentru viața politică nu e realizat. Am niște consecințe clare, care decurg de aici, recevaluăm, ne repliem pe ele, mai stringem cureaua, asta este replierea la anumite consecințe. Dar în momentul cînd se stabilește data, se clarifică toate ● Vreți ca acest guvern să gireze mai departe puterea executivă, pe perioada pînă la alegeri ? Vreți să facem altul nou ? Dar îmi trebuie o declarație politică, altfel nu mă mai pot desprinde. O declarație politică înseamnă că în afară le spunem la toți : „domnilor, noi n-am înnebunit aici, în România. S-a întîmplat... o problemă. Lumea e mai dezorientată. S-au spart între ei. Trebuie să-și facă alianțele. E un proces normal“. Dar toată lumea să înțeleagă ce se întîmplă. Pentru că la ora actuală eu nu pot să am un dialog cu nimeni în afară. Orice dialog începe cu : „domn'e, dar cu alegerile ce faceți“ ? „Păi, cu alegerile ne străduim“.

Eu, ce să mai fac ? ! M au sfătuit unii : „domn'e, dă-ți demisia“. Bun, da' asta-i soluția ? ! E un parlament care răspunde și nu răspunde la semnalele liderilor politici. La ora actuală și cei care nu sînt divizați nu știu de partea cui sînt. Problema este : amenințînd cu demisia sînt în stare să urgentez lucrările parlamentului ? Și da, și nu.

(Sala : Nu !)

Dacă nu, ce înseamnă o demisie în prezent pentru România ? Înseamnă de fapt prelungirea întregului proces. Fără să am data fixată, eu nu mai pot să mă descurc : în primul rînd în relațiile cu exteriorul, în al doilea rînd în relațiile cu interiorul. Deci ar trebui să acționez poate de următoarea manieră, să le spun : domnilor, uite ce se întîmplă : în două săptămîni trebuie să stabilim data alegerilor. Și între timp discutați în continuare legile. Pentru alegeri. Dar mie îmi trebuie această dată. Pentru că altfel e tot mai dificil, în economie problemele devin tot mai aspre, tensiunile nu sînt pe a stabiliza, ci dimpotrivă, pe a crește, peste vară. Și în plus orice dialog cu partea externă este viciat. Ei nu înțeleg. Pentru ei, în orice bancă în străinătate, cînd ceri informații despre România apar 3 probleme : 1. Una este că e ceva, dar nu se știe ce e cu politica, că vor să țină alegerile, dar e încurcată. Primul semnal, neființd alegeri generale, e de incertitudine. 2. Moldova. 3. Problemele cu minoritățile (unde v-aș ruga să studiați cu mare atenție rezultatele recensămîntului privind structura minorităților și veți fi dumneavoastră șocați de anumite lucruri care apar acolo — de exemplu ponderea reală a unor minorități.) După zgomot și senzația că ești înconjurat numai de ei, dar după număr îți dai seama că sînt foarte puțini.

● Cu 45 zile campanie electorală ar fi încă perfect posibile alegeri în iulie. Noi am mai avut două alegeri la iulie în istoria României înterbelice. Eu am încercat să știți, această întîlnire cu partidele politice și de regulă semnalul a fost că nu e copt mărul. Sau para... nu e coaptă. Că deci trebuie să mai stăm să se coacă.

● La ora actuală eu nu am decît un mijloc — să le spun : domnilor, dacă în două zile nu faceți treaba asta, eu îmi iau jucăriile și plec. Dar știu foarte bine (și mai bine, după aceste 7 luni) că a nu avea executiv în această perioadă este mai rău decît dacă îl ai — chiar dacă este prost executivul.

● Singura acțiune concretă care poate fi acum este o întîlnire a liderilor politici. (Apare Petre Roman. Rîsete.)

● Eu vroiam să merg să joc mingea cu copiii mei, că de 7 luni nu-i văd, dar văzînd aceste discuții, am urcat... Dînșii (îi explică lui P. Roman) m-au întrebat așa : de ce nu pot eu să forțez parlamentul pentru alegeri ? Singurul mijloc care mai poate să mai aducă o precizare ar fi o întîlnire a liderilor politici. Ceea ce ar însemna că ei și acționează, prin intermediul deputaților și senatorilor, în această direcție.

(Continuare în pag. 10)

NICOLAE MANOLESCU:

DEPINDE CINE VA FI CANDIDATUL

Ce ne puteți spune cu privire la data alegerilor ?

Din cîte știu eu, la ora asta (adică duminică, 31 mai) alegerile vor avea loc la 26 iulie (atît legislativele, cît și cele prezidențiale). Precizez : din cîte știu la ora asta. Pentru că, în ultima săptămînă, data și modalitățile alegerilor s-au schimbat de mai multe ori. Asta este ceea ce știu că s-a întîmplat la comisia de mediere. Așadar, mîine (luni), sau poimîine (marți) cele două Camere ale Parlamentului vor trebui, în principiu, reunite ca să decidă aceste lucruri. Pînă la apariția revistei, s-ar mai putea schimba multe lucruri, nu le pot anticipa.

Cînd o să știm candidatul unic al Convenției ?

Firește că e în funcție tot de data alegerilor. Dacă ele vor fi pe 26 iulie, Convenția nu mai poate amîna mai mult de o săptămînă, să spunem, anunțarea candidatului.

Dacă nu veți fi desemnat drept candidat unic ce veți face, veți participa la alegerile parlamentare ?

Nu, dacă nu voi fi desemnat candidat unic îmi voi vedea în continuare de Partidul Alianței Civice. Nu pot să spun acum în mod categoric, dar, probabil, nu voi candida pentru Parlament.

Ce ne puteți spune despre revistele Uniunii ?

Revistele Uniunii Scriitorilor sînt pe cale să dispară, pentru că Uniunea însăși e pe cale să dispară. Am suspendat **România literară.** Din puținii bani pe care-i mai avem vom încerca să plătim salariile și în acest timp să găsim niște sponsori ca să continuăm să apărem. Cred că vom găsi. Eu sînt optimist, deși dispariția aceasta (care nu s-a întîmplat nici pe vremea lui Ceaușescu) mă alarmează, mă tulbură. Din păcate, nu e vina nimănui. Trebuia să ne dăm seama mai demult că o instituție ca Uniunea Scriitorilor nu poate fi la infinit viabilă în noile împrejurări și că — mai devreme sau mai tîrziu — revistele culturale trebuie să se adapteze la economia de piață. E greu cînd constați **în fapt** ceea ce ai știut întotdeauna din teorie.

Caricaturi de SILVIU TURCULEȚ

Dacă alegerile prezidențiale sînt în toamnă, candidatul Convenției va avea mai multe sau mai puține șanse decît acum ?

Depinde de cine va fi candidatul.

Ce credeți despre propunerea unui alt candidat al Alianței Civice pentru Convenție, în persoana lui Emil Constantinescu ?

Nu vreau să intru în dedesubturile (reale sau presupuse) ale acestei întîmplări, dar mi se pare nepotrivit acum, cînd sîntem în campanie electorală, să înmulțim numărul de candidați. Mi se pare nepotrivit și mi se pare în detrimentul opoziției, în pofida comunicatului pe care Alianța l-a dat, că numărul mai mare de propuneri ar mări omogenitatea opoziției.

CAIUS DRAGOMIR:

DACĂ ALEGERILE SÎNT ÎN IULIE, ÎNTR-O SĂPTĂMÎNĂ NE VOM ANUNȚA CANDIDATUL

Ce ne puteți spune în legătură cu candidatul la președinție al F.S.N. ?

Nimic clar.

Aceasta înseamnă că în următoarele zile veți decide ?

Da.

Poate că la ora actuală este deja decis cine va fi.

Nu, să avem candidatul stabilit nu se poate. De fapt, lucrurile sînt foarte exacte. Dacă se amînă cumva alegerile pînă în toamnă, atunci de asemenea, se amînă și data hotărîrii candidatului nostru prezidențial. Nu vom anunța mai devreme, dacă alegerile prezidențiale se amînă pentru toamnă. Nu vom anunța decît la limită. Asta este clar.

Și dacă alegerile se țin în iulie, pînă la ce dată vă anunțați candidatul ?

Cît mai aproape de momentul în care...

Ce înseamnă cît mai aproape ?

Depinde cum se va hotărî. Care va fi data ultimă de prezentare. Nu îl vom anunța cu mult înainte.

Bine, dar atunci cît timp îi lăsați candidatului pentru campania electorală ?

Păi, îl anunțăm la limită și pe urmă își face campania cît este prin lege hotărît să facă această campanie. O lună, două...

Deci nu-mi puteți preciza pînă la ce dată vă anunțați candidatul ?

Dacă alegerile generale și prezidențiale se vor ține împreună în iulie, înseamnă că anunțul trebuie făcut foarte repede, într-un interval de ordinul unei săptămîni, să zicem. Dar dacă se vor ține în octombrie, noiembrie, n-are rost să-l anunțăm.

Dacă anunțați acum, sau în septembrie, anunțați același candidat ? Deci la ora aceasta numele lui este deja stabilit ?

Nu, avem o listă cu cîțiva. Nu este unul singur.

Se află printre ei și actualul prim-ministru Stolojan ?

Nu mai pot spune nimic asupra fiecărei persoane. În principiu, ne-am hotărît să... dar aceasta nu este pentru presă, dumneavoastră doriți un răspuns foarte direct și răspicat. Ne-am hotărît să dedramatizăm puțin lucrurile astea.

Ce fel de persoane se află pe lista dumneavoastră : personalități politice sau culturale ?

Și, și.

Membri F.S.N. sau independenți ?

Am prefera să fie membru F.S.N.

În strategia dumneavoastră electorală intră și ideea de a sprijini candidatul Convenției ? Adică — a nu avea un candidat propriu la președinție ?

Nu. Un candidat propriu va fi.

Costinești, 31 mai

ALIN TEODORESCU:

VOTURILE PENTRU CONVENȚIE SÎNT VOTURILE PENTRU PARTIDE

Astăzi, 30 mai, la Costinești, există deja evasi-certitudinea că alegerile vor fi în iulie, așa cum a anunțat ieri președintele F.S.N., Petre Roman, la un atelier.

După părerea mea, din punct de vedere tehnic nu este posibil să fie făcute în iulie. Și mai ales nu este posibil să fie **ambele** făcute în iulie — și prezidențialele, și legislativele. S-a amînat foarte mult adoptarea pachetului celor 4 legi necesare pentru începerea campaniei electorale și fixarea datei alegerilor, iar această amînare se răzbună. Cred că vom avea legislativele la sfîrșitul lunii septembrie sau începutul lunii octombrie, iar prezidențialele după aceea. S-ar putea să mă înșel, dar este preferabil să avem o perioadă mai lungă pentru pregătire : vorbesc numai din punct de vedere tehnic.

Înseamnă că nu prevedeți consecințe economice atît de grave pentru România, în caz de amînare a alegerilor.

Există niște presiuni externe, în special pentru acordarea clauzei, de către S.U.A., dar cum am așteptat 2 ani și jumătate mai putem aștepta 4 luni de zile, ca să facem într-adevăr alegerile într-un mod corect. Problema fundamentală nu o constituie presiunile externe, ci faptul că această țară va fi guvernată pentru 4 ani de zile de un parlament care, dacă este ales în pripă și în condiții de nepregătire, își va pune categoric amprenta pe următorii ani. Există de asemenea presiuni interne, economice. Cea mai importantă mi se pare că vine din partea guvernului, a primului-ministru, al cărui mandat este un mandat limitat — acela de a organiza alegerile locale, legislative și prezidențiale și de a preda puterea executivă unui guvern ales conform unei proceduri definite. Toate aceste presiuni pot fi însă **moderate** printr-o mai mare seriozitate în pregătirea alegerilor.

Ce spun sondajele institutului dumneavoastră în legătură cu simultaneitatea ori disjuncția alegerilor ?

Personal, cred că din punct de vedere tehnic trebuie să fie separate. Una este să alegi un parlament, unde se alege pe bază de liste de partide sau de alianțe electorale și cu totul altceva este să alegi un președinte, ceea ce implică alegerea unei personalități. Nu cred că avem prea multă experiență electorală, ca să ne putem permite să-i cerem alegătorului român să judece în aceeași zi opțiunile față de partide și opțiunile față de personalități. Dar asta nu înseamnă că dacă există argumente de natură economică, administrativă, tehnică, bine analizate, bine cîntărite, alegerile nu pot avea loc în aceeași zi. Personal, ca sociolog cred că este bine să fie separate.

Care ar putea fi în acest moment ponderea reală a partidelor pentru electorat, după datele pe care le puteți face publice ?

Situația este fluidă. Alegerile locale au avut o mare influență asupra reconfigurării opțiunilor politice din România. Există două caracteristici generale : 1. Gradul de absenteism va crește, pe măsură ce procesul electoral se va desfășura în timp. Adică : vor fi cu atît mai mulți absenteiști, cu cît vor fi mai multe alegeri (ceea ce este un fenomen relativ normal) ; 2. Partidele mici au dispărut din opțiunea electorală, asociațiile para-politice nu mai au nici un fel de aderență politică.

La care dintre ele, anume, vă referiți ?

La tot felul de asociații care sînt definite statutar drept nepolitice, dar care astăzi, încearcă să joace un rol pe plan politic.

Mai precis, la care anume ? Solidaritatea Universitară, de pildă ?

Nu numai. Și Alianța și toate celelalte care în cadrul electoratului nu mai au nici o pondere. Electoratul a început să definească limpede diferența dintre **partide** politice, care sînt destinate participării la guvernare și asociații ale societății, care sînt destinate promovării unor valori, în conformitate sau în contradicție cu valorile guvernării de la un moment dat. De pildă, voturile pentru Convenție sînt voturi pentru partidele care participă la Convenție și nu pentru multitudinea de asociații care **vor** sau **par** să joace un rol în Convenție. Partidele aduc voturi, nu asociațiile.

În ce măsură tensiunile din Convenție au ajuns pînă la electorat ?

Nu știu.

Cum arată la ora actuală sondajele în legătură cu discutații candidați prezidențiali ?

Tot ce pot să spun este că pentru electoratul român importanți sînt patru candidați : doi au posibilități de creștere, doi sînt plafonați. Asta înseamnă că doi dintre ei, avînd o bună campanie, ar putea să cîștige voturi suplimentare față de situația din momentul de față pe care o au în opinia publică. Iar doi dintre ei, oricîtă campanie ar face, nu mai au posibilități de creștere.

Cei plafonați sînt Ion Iliescu și Ion Rațiu ?

Nu știu.

Între cei patru candidați importanți pentru electoratul român l-ați luat în considerare și pe Theodor Stolojan — adică posibilitatea de a-și depune candidatura ?

Noi putem să luăm pe oricine în considerare. Problema este însă să se la și el.

Costinești, 31 mai

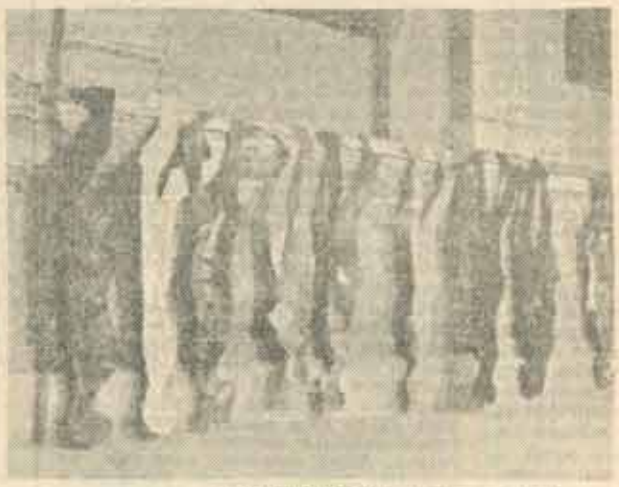

LIA PERJOVSCHI „Lumea pe dos"

Doamnei Gabriela Adameșteanu
Redactor șef al revistei „22"

Stimată doamnă,

Vă scriu contrariat de modul în care a fost prezentat interviul meu publicat în numărul 21 din revista „22", acordat doamnei Irina Vainovski-Mihai după festivitatea de decernare a premiilor Uniunii Scriitorilor. Deși am condiționat acordarea interviului de revederea dactilogramei cu înregistrarea făcută, numita doamnă nu și-a ținut promisiunea, drept care în textul apărut s-au strecurat erori de lecțiune și insuportabile (în primul rînd pentru mine) incoerențe. Tin să precizez — tardiv — că acest text nu mă reprezintă.

MIRCEA MARTIN

Am primit la redacție această scrisoare din partea domnului MIRCEA MARTIN, director al Editurii „Univers", președintele juriului pentru acordarea Premiilor Uniunii Scriitorilor pe anul 1991. Îi cerem scuze pentru încălcarea regulilor profesiunii de ziarist dovedită în această împrejurare nefericită, cu totul neobișnuită muncii noastre redacționale, cu atît mai mult cu cît doamna Irina Vainovski-Mihai nu face parte din redacția ziarului „22" nici dintre colaboratorii săi obișnuiți.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

CENTRUL INDEPENDENT DE STUDII SOCIALE ȘI SONDAJE — C.I.S.

PAVEL CÂMPEANU

VIAȚA POLITICĂ A ELECTORATULUI [IV]

VIZITA

TEMA

Alegerea unei teme de sondaj care vizează electoratul nu reprezintă un act de libertate. Mai ales în sfera politicii, prioritățile sondajului nu pot fi decît prioritățile cetății. Judecînd după mass-media, vizita pascală a fostului rege și a unei părți din familia sa a constituit un eveniment de primă importanță, indiferent de sentimentele cu care a fost întîmpinat. De aici nu aflăm însă cîtă importanță a atribuit opinia publică aceluiași eveniment. Iată de ce sondajul CIS din mai a.c. a prezentat subiecților o listă cuprinzînd zece evenimente răsunătoare, petrecute în ultima lună, rugîndu-i să îl indice pe cel mai important.

Răspunsurile au format o ierarhie în care pe primul rînd se află situația din Transcistria — 36%, iar pe al doilea vizita fostului monarh — 33%. Pentru a sugera ponderea acestor cifre, precizez că al treilea eveniment din această ierarhie : condamnarea definitivă a foștilor conducători ai PCR și a lui Nicu Ceaușescu nu a întrunit decît 14% din opțiuni, locul următor revenind acțiunii formale a FSN — 13% ; evenimentul clasat pe ultimul rînd și deci socotit în acest context ca cel mai neinteresant : 3,4%, a fost dezvăluirea faptului că doi ziariști notorii de la „România liberă" funcționaseră înainte de 1989 ca informatori ai Securității.

Vizita fostului monarh a fost deci resimțită de eșantionul studiat ca cel mai important eveniment intern al lunii. În mod firesc, vizita devenea astfel o temă centrală a sondajului CIS din perioada respectivă.

SCURTĂ ISTORIE

Pe măsură ce pătrundea în retorica unor secțiuni ale opoziției, tema monarhiei era inclusă și în sondajele CIS. Încetul cu încetul, alternativa republică-monarhie sau oportunitatea unui referendum asupra formei de stat au devenit teme-standard ale acestor sondaje. Datorită stocării unor astfel de informații, ecoul imediat al recentei vizite poate fi corborat, sub anumite unghiuri, cu stări de spirit și înclinații surprinse anterior. Accesul la o asemenea retrospectivă ne dă posibilitatea de a propune un răspuns nelmpresionist întrebării capitale : a schimbat, sau nu, această ultimă vizită, atitudinea opiniei publice față de alternativa republică-monarhie ? și dacă da, în ce sens și în ce grad ?

Sondajul declicat în mod nemijlocit vizitei pascale s-a desfășurat în săptămîna 11—18 mai a.c. pe un eșantion național alcătuit din 1 065 persoane în vîrstă de peste 17 ani, domiciliate în 24 localități urbane și 24 rurale din 30 județe, cărora li se adaugă capitala. Tema vizitei a fost abordată sub diverse fațete, cum ar fi : gradul de informare a populației asupra evenimentului, evaluarea lui generală, impactul factorului curiozitate, impresii asupra instituției/actorului, asupra modului de implicare a Bisericii, opinii privind intenții de viitor exprimate de fostul suveran după înapoierea în Elveția — la care se adaugă chestiunile menționate : eventualitatea unui referendum și forma de stat preferată.

GRADUL DE INFORMARE

Peste trei sferturi dintre persoanele intervievate : 77%, declară că au urmărit într-un fel sau altul desfășurarea vizitei. Pentru a sugera cît de mult sau cît de puțin înseamnă această cifră, îi alătur o alta, comparabilă și contemporană : raportul primului-ministru Theodor Stolojan asupra celor șase luni de guvernare și asupra reducerii unor subvenții de stat a fost urmărit de 73% din eșantion. Corelînd aceste procentaje cu locul în ierarhia principalelor evenimente, se poate spune că opinia publică a urmărit vizita cu un interes considerabil.

EVALUAREA GENERALĂ

Interesul foarte viu stîrnit de un eveniment poate exprima în fel de bine cele mai opuse judecăți de valoare asupra lui. În scopul de a desluși ce fel de judecăți se află dincolo de acest mare interes, sondajul a propus subiecților o evaluare dihotomică a evenimentului, completată cu alternativa non-evaluării. Cu ajutorul acestei scheme foarte generalizatoare și foarte simplificatoare, am ajuns la următoarele evaluări ale evenimentului discutat :

Mulțumitor	35,5%
Nemulțumitor	25%
Indiferent	31%
Nu știu	5,5%

Caracteristica acestei distribuții este lipsa unei orientări dominante. Cu cîte circa o treime satisfăcuți sau indiferenți și cu un sfert indispuși, statistic vorbind, vizita nu a provocat nici entuziasm, nici indignare, evaluarea ei poate fi considerată moderat-pozitivă.

CURIOZITATEA

La întrebarea dacă ar fi dorit să-i vadă pe fostul rege, au răspuns afirmativ 41% și negativ 49% dintre intervievați. Deși elementele rituale specifice cortegiilor regale au lipsit, curiozitatea a fost mare, dar și mai răspîndită a fost lipsa de curiozitate.

IMPRESII

Prin felul cum s-a desfășurat — repeziciune, episoade, retorică și relatare —, vizita avea mai puține șanse să modifice opinii decît să stîrnească impresii. Urmărirea ei de către aproape 80% din eșantion a constituit un comportament majoritar omogen — cît de omogene au fost însă impresiile culese cu acest prilej de opinia publică ?

Întrebați ce impresie le-a produs fostul monarh, subiecții au răspuns astfel :

Bună	33%
Proastă	20%
Nici o impresie	41%
Nu știu	5%

Marea majoritate a celor care au urmărit evenimentul : 53% din 77%, recunosc că fostul rege nu i-a lăsat indiferenți, impresiile pozitive fiind sensibil mai frecvente decît cele negative.

IMPLICAREA BISERICII

Biserica nu i-a oferit fostului monarh numai cadrul sărbătoresc al Paștilor, ci și invitația formală. Evenimentul a scos în iveală o divizlune mai puțin notorie în rîndurile înaltei ierarhii a bisericii ortodoxe. Poftit în țară de Arhiepiscopul Pimen al Sucevei și Rădăuților, fostul rege nu s-a întîlnit și cu Patriarhul Teoctist în fața unor comportamente ecleziastice atît de neomogene, cît de omogenă sau neomogenă putea fi reacția opiniei publice ? Sondajul a solicitat subiecților să indice cărela dintre cele două înalte fețe bisericești îi dau mai multă dreptate, iar răspunsurile au fost următoarele :

Patriarhului Teoctist	31%
Arhiepiscopului Pimen	38%
Nu știu	31%

Gradul de echilibru dintre cele trei procente sugerează gradul de neomogenitate a reacțiilor față de acest aspect. Atitudinea Arhiepiscopului Pimen se bucură totuși de o aprobare mai largă decît cea a Patriarhului.

INTENȚII DE VIITOR

Potrivit unor informații mass-media, după înapoierea în Elveția, fostul rege și-ar fi exprimat dorința de a se stabili în România, chiar dacă nu și-ar redobîndi tronul. Despre o asemenea eventualitate s-a vorbit și după tentativa din decembrie 1990. Atunci — ianuarie 1991, ca și acum — mai 1992, sondajele CIS au încercat să descifreze reacția opiniei publice față de această posibilitate.

S-au declarat de acord cu restabilirea în România a fostului rege și a familiei sale :

în ianuarie 1991	32%
în mai 1992	39%

Ultima vizită a mărit numărul celor care nu s-ar opune acestei intenții. Acum însă, ca și atunci, gruparea care încuviințează această eventualitate reprezintă o minoritate. Rezerva față de restaurare pare să alimenteze și rezerva față de o simplă reîntoarcere.

ÎNCREDEREA

Desfășurarea vizitei și unele dintre ecourile ei configurau aproape de la sine o ipoteză — și anume, că ea a modificat într-o măsură poziția opiniei publice față de chestiunea formei de stat. Una dintre posibilitățile de a examina această ipoteză a constituit-o detectarea modului în care subiecții își descriu eventualitatea propriei lor schimbări. Drept urmare, ei au fost întrebați dacă după consumarea vizitei socotesc că încrederea lor în instituția monarhică și în reprezentantul ei a crescut sau nu. Răspunsurile s-au grupat astfel :

	Încrederea în : Monarhie	Fostul monarh
A crescut	17%	18%
A scăzut	18%	19,5%
A rămas la fel	55%	53%
Nu știu	9%	9%

Majoritatea persoanelor consultate nu consideră că vizita ar fi schimbat încrederea cu care privesc regalitatea sau pe fostul rege. În măsura în care astfel de schimbări sînt totuși asumate, ele se profilează cu egală moderație în ambele sensuri : creștere și scădere, și se repartizează de asemenea egal între instituție și actorul care o încorporează în acest moment.

Acest mod de investigare apelează la o noțiune evident nesigură : reflexivitatea intervievaților. Informațiile obținute în acest fel nu depășesc deci valoarea unor indici care nu pot fi absolutizați — dar nici ignorați. Ele se cer asociate cu informații mai puțin fragile, conectate nu la reprezentări psihologice, ci la opțiuni politice. În acest scop, sondajul din mai a.c. a reluat chestiunea referendumului asupra formei de stat și, totodată, problema modului cum subiecții s-ar orienta într-o astfel de consultare.

REFERENDUMUL

Persistența discuțiilor referitoare la această idee a făcut ca tema referendumului asupra formei de stat să fie reluată de sondajele CIS în repetate rînduri. S-au acumulat astfel date care descriu atitudinea opiniei publice față de această eventualitate atît înainte, cît și imediat după recenta vizită. Pentru a schița profilul acestei reacții în timp, rezultatele sondajului din mai a.c. sînt comparate, în continuare, cu cele trei luni anterioare, precum și cu cele din ianuarie 1991 (îndată după împiedicarea vizitei precedente). Înăuntrul acestui segment temporal, proporția celor care s-au declarat de acord cu organizarea unui asemenea referendum a oscilat după cum urmează :

1991	1992			
Ianuarie	Februarie	Martie	Aprilie	Mai
41%	38%	32%	38%	45%

Numărul celor care acceptă sau dorește un referendum asupra formei de stat a atins, după recenta vizită, cota maximă, fără a depăși însă limitele unei minorități importante. Comparația relevă încă un detaliu semnificativ : sporul prilejuit de recenta vizită este foarte apropiat de cel înregistrat după vizita anterioară (ianuarie 1991). S-ar părea că vizitele de acest gen extind sprijinul public pentru referendum, dar că această extindere nu se stabilizează, fiind urmată de o revenire în jurul nivelului inițial.

REPUBLICĂ SAU MONARHIE ?

Toate informațiile prezentate pînă acum se referă la aspecte conexe. Ele creionează oarecum contextul, dar nu răspund problemei cruciale : a determinat sau nu recenta vizită a fostului rege o schimbare semnificativă a poziției pe care o are opinia noastră publică față de alternativa republică-monarhie ? Sondajul din mai a.c. ca și cele care l-au precedat, a pus chestiunea frontal, întrebîndu-i pe subiecți cum ar vota într-un referendum asupra formei de stat. De-a lungul aceluiași interval al anului curent, răspunsurile lor au evoluat astfel :

	1992			
	Februarie	Martie	Aprilie	Mai
Pentru republică	76,5%	77%	78%	63%
Pentru monarhie	11%	10%	12%	18%
Nu știu	9%	9%	5%	11%
Nu aș vota	3%	4%	7%	8%

În primele trei luni, repartizarea opțiunilor este foarte constantă. În cea de a patra lună — adică ultima vizită — are loc o mișcare complementară : numărul celor înclinați să voteze pentru republică scade, al celor care ar alege monarhia crește. Îndărătul acestei complementarități se ascunde însă o dezarticulare : căci pe cînd, față de aprilie, procentajul presumtivelor voturi pro-republicane scade în mai cu 13 puncte, intențiile de a alege monarhia nu cîștigă decît 6 puncte. Diferența de 7 puncte iese din perimetrul acestei alternative, pentru a îngroșa rîndurile ultimelor două grupări din tabelul de mai sus : indecișii și absenteiștii.

Fapt este că vizita a avut ca efect imediat o modificare a raportului dintre orientarea pro-republicană și orientarea pro-monarhistă în favoarea celei din urmă. Rămîne de văzut în ce grad această modificare se va dovedi conjuncturală sau stabilă. De altfel, așa cum se prezintă acum, această modificare nu a propulsat popularitatea monarhiei într-un alt ordin de mărime ; chiar și după ultimele cîștiguri, statistic vorbind, susținătorii restaurației rămîn o minoritate a cărei anvergură nu depășește a șasea parte din electorat.

Cît privește dezarticularea menționată mai înainte — inegalitatea dintre sporul monarhiștilor și pierderea republicanilor — ea ar putea avea semnificații care depășesc alternativa în discuție. Pe lîngă progresul ideii monarhice, ceea ce dăunează ideii republicane ar putea fi însăși modalitatea realizării ei. Se prea poate ca instituția prezidențială să nu fie slăbită numai de vizita fostului monarh, ci și de performanțele actualului președinte.

REZUMAT

Reținînd numai procentajele favorabile vizitei, obținute de sondajul din mai, și așezîndu-le în ordine descrescătoare, ajungem la ierarhia de mai jos :

1. Informarea	77%
2. Pentru referendum	45%
3. Curiozitatea	41%
4. Revenirea în țară	39%
5. Invitarea	38%
6. Satisfacția	35,5%
7. Impresia bună	33%
8—9. Încrederea în actor	18%
8—9. Votul pentru monarhie	18%
10 Încrederea în instituție	17%

Acest mod de ierarhizare și de departajare sugerează că :

1. ecoul public al vizitei a fost considerabil mai puternic decît impactul ei politic ;

2. reperele care întrunesc procentajele cele mai ridicate — poate 40% — sînt cele mai puțin angajante sub raport politic : informare, susținerea propunerii de referendum, curiozitatea ;

3. reperele care întrunesc procentajele cele mai coborîte — sub 20% — sînt cele mai semnificative sub raport politic : încrederea în monarhie, în fostul monarh, intenția de a vota într-un eventual referendum pentru restaurație ;

4. vizita a în sfîrșit întrucîtva sprijinul pentru restaurarea monarhiei, fără a-i imprima însă forța unui curent popular. Regalitatea continuă să rămînă stindardul unei minorități restrînse.

PROCLAMAȚIA DE LA TIMIȘOARA

MAI 1992 • DUPĂ 2 ANI • DIN NOU ÎNAINTEA ALEGERILOR

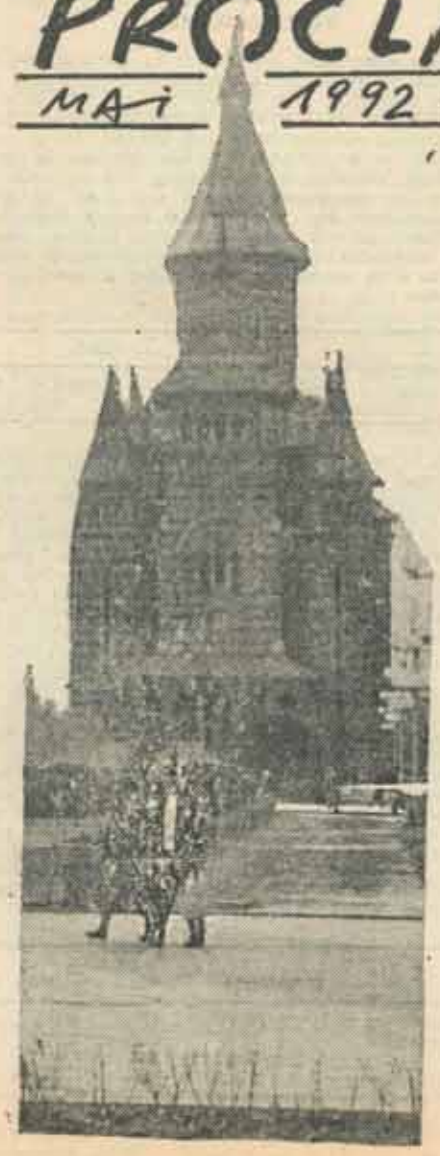

Încercarea de a sufoca revoluția într-o masă de puf

RODICA PALADE : Nu mi se pare lipsit de interes să vorbim tocmai astăzi despre Proclamația de la Timișoara, întrucît, nu știu dacă v-ați dat seama, dar sîntem în 20 mai și „sărbătorim" 2 ani de la alegeri. Așadar cum s-a născut, cum a fost lansată, ce ecou a avut și, pentru că din nou ne aflăm înaintea alegerilor, cît mai este ea de actuală.

(Dintre cei patru autori ai Proclamației, stau de vorbă numai cu trei : **George Șerban, Daniel Vighi și Vasile Popovici**, cel de-al patrulea, **Doru Mihit**, s-a stabilit între timp în Germania.)

DANIEL VIGHI : În urma asaltului din 18 februarie 1990 asupra Guvernului și în urma celei de-a doua veniri a minerilor la București, **Societatea „Timișoara"** a organizat un miting de protest în 22 februarie. Am ținut acel miting în Piața Unirii, vorbind din balconul casei unui domn care ne-a spus așa : eu vă dau voie să vorbiți de la fereastră, dar să nu se strige jos Iliescu, pentru că-s chiriaș. Bineînțeles că oamenii au strigat jos Iliescu dar și alte lozinci cum ar fi : cînd vin și-n Timișoara minerii ? Ei bine, după acel miting, a apărut ideea să facem un document, iar denumirea de proclamație a găsit-o George Șerban.

GEORGE ȘERBAN : Da, am propus redactarea unei proclamații către țară, chiar în ziua de 22 februarie '90 și chiar în casa chiriașului. Numai că ar fi necesare cîteva precizări : era clar pentru toți cei de aici faptul că Timișoara devenise un fel de oraș non grata pentru conducerea de la București : apăruseră diversiunile, o delegație de timișoreni nu fusese primită la Televiziune, în sfîrșit, începuseră să se lanseze toate acele scenarii oribile cu agenturile străine de la Timișoara și spionii lui László Tőkes. Se încerca o izolare a Timișoarei, iar ceea ce se întîmpla în țară nu era conform cu ceea ce speram noi de la revoluție. Și chiar la mitingul din 22 februarie, toți vorbitorii au arătat acel lucru.

R.P. : Erau, îmi aduc aminte, chiar tentative de denigrare, în orice caz se manifesta o iritare — ce mai vor și ăla de nu se potolesc ?

D.V. : Nu se poate vorbi chiar de denigrare pentru că Timișoara nu intrase încă în focul politic care să deranjeze prea mult.

R.P. : Te contrazic. Timișoara a deranjat mult încă de la început. Aici s-au ținut primele alegeri libere, din cîte îmi amintesc.

D.V. : Da, dar nu știu cîți mai țin minte că, înainte de acele alegeri locale, am avut și dictatură militară pentru două săptămîni.

VASILE POPOVICI : Da, sigur. Timișoara a avut tot felul de mișcări. În primul rînd, a fost mișcarea aceea de debarcare a oamenilor care participaseră la revoluție dar erau fideli lui Iliescu și care preluaseră controlul asupra județului. Apoi, Consiliul Municipal, din care am făcut parte și eu, a cerut generalului Popescu Gheorghe (care conducea județul Timiș) lista informatorilor Securității. Am făcut mai multe demersuri dar am fost purtați zadarnic de la Procuratură la general și înapoi.

D.V. : Domnule, dar generalul ăla ce era ? Primar, prefect ? Ce funcție avea el ?

G.S. și V.P. : Șeful garnizoanei.

D.V. : Bine, dar conducea județul !

G.S. : În momentul în care a căzut Fortuna, el a fost învestit cu conducerea județului pînă la alegeri. Asta a fost dictatura militară de la Timișoara, dar nu una violentă, ci una blîndă, care a permis organizarea alegerilor locale. Ce este important de spus este faptul că, în timp ce Timișoara continua mișcarea revoluționară în toate consecințele ei firești — cu înlăturarea celor compromiși, cu crearea de noi structuri administrative — la București și în restul țării se începuse procesul de blocare a revoluției, care nu putea fi acceptat. Revenind la mitingul din 22 februarie, tocmai asta vreau să accentuez : că atunci toți vorbitorii au denunțat devierea politicii de la București față de idealurile revoluției și încercarea de sufocare a acestor idealuri într-o masă de puf din care să nu mai răzbată nici o revendicare. În acest context s-a născut ideea de a redacta o proclamație către țară și, la două zile de la acel miting, a apărut în ziarul **Timișoara** un articol pe această temă.

D.V. : Ne strînseserăm mai mulți în jurul ziarului **Timișoara**, din nevoia de a ne adresa țării și pentru că, așa cum spunea George Șerban, simțeam frustrarea.

Un partid cu o furnică s-a abținut

V.P. : O primă formă a proclamației a fost redactată de George Șerban și, pe urmă, acel text a fost discutat în mai multe locuri, ca să primească, pe cît posibil, o expresie fără repros.

G.S. : Dar și pentru a găsi un suport cît mai larg.

R.P. : Care au fost acele locuri ?

G.S. : Proclamația a fost discutată mai întîi în **Societatea „Timișoara"**, care se confunda pe atunci, în bună parte, cu redacția ziarului.

V.P. : A fost citită și discutată cuvînt cu cuvînt. S-au adăugat unele puncte, altele s-au șlefuit.

G.S. : Să nu exagerăm. Corecturile au fost puține. Se pot vedea încă pe original. De pildă, s-au făcut modificări la preambul, la punctul 8, dar la partea economică nu s-a intervenit deloc.

D.V. : După aceea, ne-am gîndit — și eu cred că ne-am gîndit bine — s-o traducem în mai multe limbi de circulație și s-o trimitem la toate agențiile internaționale de presă. Aproape din aer am simțit că ar putea să aibă o greutate, să fie un lucru important. Am ținut neapărat ca mitingul la care vom citi Proclamația să aibă loc în Piața Operei (pe celelalte le țineam în Piața Unirii pentru că apăruse decretul ăla cu parcurile : vă aduceți aminte, voiau să ne impună să ținem mitingurile în parcuri). Imediat au apărut zvonurile : că Dan Iosif, sau nu știu care de la București, își trimite oameni să spargă toate geamurile. Și-am avut un fel de teamă pentru că, practic, noi organizam al doilea miting. Mi-aduc aminte că au venit și de la partide, sfătuindu-ne să aminăm.

V.P. : În orice caz, de la scrierea Proclamației și pînă la citirea ei a trecut o perioadă bună, în așa fel încît am obținut și acordul Consiliului județean.

G.S. : Nu. S-e obținut în primul rînd acordul Consiliului municipal, care a fost încă de la început cu Proclamația. A și semnat. S-a citit și la Consiliul județean, dar nu am mai găsit același ecou ; Biroul executiv al județului s-a întrunit, a ascultat-o, au fost discuții, dar nu s-a obținut acordul de a o susține din start.

V.P. : Biroul executiv era controlat de oamenii lui Iliescu.

G.S. : Președintele Biroului era Roșcobanu, fost deținut politic, și-mi aduc aminte că atunci cînd s-a citit Proclamația el a ieșit din sală.

R.P. : Cum se explică faptul că Roșcobanu, fost deținut politic, era omul lui Iliescu ?

G.S. : El a explicat odată, într-un articol care a apărut în ziarul **Timișoara**, că a fost ajutat de Ion Iliescu, prin 1960, după ieșirea din închisoare și că el i se simțea dator. Deci, pretextînd că e chemat la telefon, a ieșit din sală în timp ce se citea Proclamația. În general, Biroul era de partea noastră, cu excepția cîtorva persoane și a lui Claudiu Iordache care nu era de acord cu punctul 8.

D.V. : Da, da. E-adevărat. Zicea că e totalitar.

G.S. : La Consiliul municipal erau 48 de membri, din care 45 au votat pentru și 3 s-au abținut. Deci, nici un vot împotrivă.

V.P. : Rețineți că în Consiliul municipal, pe acea vreme, era și reprezentantul Partidului Socialist al Muncii și...

D.V. : Nu, nu. Democrat al Muncii. Unul cu furnica. Un partid cu o furnică. Și reprezentanții lor au votat Proclamația.

G.S. : Nu, nu. Ei s-au abținut, dar n-au votat împotrivă.

D.V. : Trăiam cu toții sentimentul că Timișoara își găsește o identitate politică, în vreme ce la București se producea deturnarea. Eram dezamăgiți...

G.S. : Dezamăgirea o simțeam toți, indiferent de orientarea politică : inclusiv cei din F.S.N.

V.P. : Ca să sfîrșim : Consiliul județean a aderat în cele din urmă la Proclamație și acest lucru trebuie spus.

Presiuni de la București : Petre Roman și Ion Iliescu

G.S. : Între timp se făceau presiuni asupra noastră direct de la București și direct de către Iliescu și Roman.

R.P. : Cum adică ? Povestiți-mi concret.

G.S. : Șeful Poliției era atunci Viorel Oancea și el ne-a spus că s-au primit telefoane de la București : unul de la Petre Roman și două de la Iliescu.

R.P. : Deci ei știau că voi pregătiți Proclamația...

(Vasile Popovici izbucnește în rîs.)

G.S. : Cînd Iliescu a dat telefon a doua oară avea textul în față, iar lîngă el se afla chiar Roșcobanu. Ce se întîmpla ? Noi împărțisem mai multe exemplare din Proclamație și la Consiliul municipal și la Consiliul județean : ca să fie citită, să se facă modificări și să discutăm pe urmă. Roșcobanu, care părăsise sala în timpul citirii Proclamației, a luat unul din exemplare și s-a dus cu el la București, la Iliescu. Așa încît, la al doilea telefon, el se afla chiar lîngă Iliescu, care, foarte enervat, întreba : Ce vor ăcolo ? Vor autonomie ? Vor să se rupă de țară ?

D.V. : Iliescu a spus prostia asta înainte de a o spune Roșianu la televizor.

G.S. : Da, zvonul a fost lansat înainte ca Proclamația să fie citită public. Cel de-al doilea telefon al lui Iliescu a fost joi, iar duminică, 11 martie, trebuia să aibă loc mitingul. Și noi, abia vineri, după discuții foarte aprinse cu Prefectura, Primăria și cu Poliția — care, de altfel ne susțineau — am obținut aprobarea pentru Piața Operei.

R.P. : Era prima oară după decembrie '89 cînd se ținea un miting în Piața Operei ?

D.V. : Mai fusese unul în 28 ianuarie, în paralel cu cel de la București, și altele mici, spontane, fără vorbitori. Mitingul pentru Proclamație a fost foarte bine organizat, cu susținere din partea autorităților locale, cu poliție și armată înșirate în fața vitrinelor pentru că se zvonise că Dan Iosif urma să-și trimită **revoluționarii** să spargă.

V.P. : Dacă vă amintiți, Dan Iosif mai venise o dată la Timișoara și, după ce a participat la slujba de la Catedrală...

G.S. : Inexact. Gelu Voican a fost la Catedrală.

V.P. : Da, da. **Gelu Voican Voiculescu.** Și gorilele lui au bătut pe unul care i s-a adresat într-un mod ireverențios.

G.S. : De fapt, acel om i-a pus o întrebare : unde erai dumneata, Gelu Voican Voiculescu, între 16 și 21 decembrie, cînd noi eram în stradă ?

D.V. : Și omul ăsta, cînd se întorcea de la Catedrală, cu soția și copiii, a fost bătut crunt.

Parlamentul European și BUJORUL DE MUNTE

G.S. : Dar să ne întoarcem la mitingul din 11 martie. A fost foarte bine organizat, cu asigurări foarte ferme din partea poliției și armatei. În ziarul de vineri noi dădusem un comunicat prin care îi îndemnam pe oameni la civilizație și demnitate, atrăgînd totodată atenția că în textul Proclamației nu există nici un cuvînt despre autonomie, iar cei care lansează astfel de zvonuri sînt sau răuvoitori sau diversioniști. Chemasem presa, agenții de presă din străinătate și aveam pregătite exemplare din Proclamație în limbile franceză, engleză, germană și maghiară. Au venit televiziunea de la Novi-Sad, cea daneză, un cameraman din Statele Unite...

V.P. : George Șerban a citit Proclamația și pe urmă au vorbit mai mulți de la **Societatea „Timișoara"**, președintele Consiliului municipal, Iosif Szucsik.

D.V. : Slovac, nu maghiaro-ungur. (Rîsete).

V.P. : A vorbit și un italian din partea unui Consiliu municipal al unui oraș din Italia.

G.S. : Iar Szucsik a transmis atunci un mesaj din partea Parlamentului European.

D.V. : Atunci, în 11 martie, a apărut în mulțime o lozincă extraordinară. Ce se întîmpla ? Cu cîteva zile înainte de miting veneau oameni de la întreprinderi să ne întrebe ce să facă, ce lozinci să scrie — ei, sărmanii, știau ca înainte. Și noi le-am spus : oameni buni, noi nu vă putem da nici un fel de text. Și atunci fiecare și-a făcut pancarte cum s-a oricepput. I-am văzut în dimineața de 11 cum veneau grupați pe întreprinderi și se așezau liniștiți în Piață. Atunci, deci, a apărut lozinca aceea extraordinară : **Apel din Timișoara / Treziți-vă, Doamne, țara !**

G.S. : Care a stat și pe frontispiciul ziarului **Timișoara** multă, multă vreme.

V.P. : Și... a venit seara. Eram toți în fața televizoarelor și așteptam Actualitățile...

D.V. : ...Să vedem isprava. Eram istoviți și fericiți.

V.P. : Emisiunea a început cu 5 minute sau 6 sau 7, ceva interminabil, prezentîndu-se ca primă știre la Televiziunea română, BUJORUL DE MUNTE... N-am să uit o viață.

D.V. : Și noi aveam mesaj din partea Parlamentului European...

R.P. : Ce e aia BUJOR DE MUNTE?

V.P. : Este o plantă rară...

(Rîsete).

V.P. : ...era filmat și de-aproape și de departe. Bujor, pur și simplu bujor. Și după aia a apărut Roșianu, care a prezentat trunchiat cîteva secvențe din Proclamația citită de George Șerban, cu un mic comentariu care nu era foarte malign. Și s-a trecut la o altă știre. Dintr-o dată, acea știre s-a întrerupt și cadrul a rămas pe Roșianu, căruia i se împingeau niște hîrtii, iar el făcea un gest de refuz și iritare. A luat hîrtiile și-a început să facă un comentariu la Proclamație absolut înjositor, de această dată. Deci a revenit, introducînd toate ororile cu ruperea Banatului de țară...

G.S. : ...cu o lecție de istorie pe care ținea să ne-o dea pentru că, în ultimul punct al Proclamației, noi solicităm ca zi națională ziua de 16 decembrie ca dată a începerii revoluției. Iar el spunea că așa cum ziua Franței nu este cea în care a fost abolită monarhia, ci ziua în care a căzut Bastilia, la fel și... În sfîrșit, o întreagă speculație.

D.V. : A doua și a treia zi mi-am dat seama, aici, în redacția ziarului, ce **impact enorm** are Televiziunea asupra țării. Primeam telefoane cu oameni plîngînd în anarat, din toate părțile țării, din Ardeal, din Valea Jiului, că ne rupem de țară. Atunci ne-am dat seama ce adversar extraordinar este Televiziunea și ce enorm

MASĂ ROTUNDĂ

handicap va trebui să depăsim prin acele puține vorbe spuse de Rostianu.

G.S.: În săptămîna imediat următoare, textul a apărut mai intîi într-un ziar din Galați, apoi în **Expres**, în **România liberă** și am început să primim scrisori de aderiune la Proclamație din partea unor persoane individuale, a unor grupuri și formațiuni politice, sindicate.

Un ins taciturn : VIRGIL MĂGUREANU

V.P.: Și tot în săptămîna următoare am fost chemați de Claudiu Iordache și Iosif Costinaș la Casa Universitarilor din Timișoara, la o întîlnire cu cineva din preajma lui Iliescu, persoane pe care noi nu le cunoșteam.

D.V.: De unde să le cunoaștem ? !

V.P.: Un ins simpatic, mai dezghețat, mai vorbăreț — MIHAI VELICU și un ins taciturn...

D.V.: ...cu ochelari...

V.P.: ...nu știu dacă a scos zece cuvinte.

D.V.: Ba mai multe, în care i-a atacat pe unguri.

V.P.: VIRGIL MĂGUREANU. Nici nu i-am reținut numele atunci.

R.P.: În ce calitate s-au prezentat?

D.V.: Consilieri ai domnului Iliescu.

V.P.: Și a avut loc o discuție în care ne-au cerut să organizăm pentru domnul Iliescu o întîlnire cu locuitorii orașului Timișoara. Le-am explicat atunci că întîlnirea nu va putea avea loc, fiindcă iese nenorocire.

G.S.: Că noi nu putem garanta această vizită la Timișoara.

V.P.: Le-am explicat însă de ce domnul Iliescu este o persoană incontestabilă și atunci unul dintre consilieri a spus așa : domnul Iliescu este o persoană deschisă dialogului. Dumnealui suportă să audă toate aceste lucruri. Nu vreți să veniți să i le spuneți la București ?

D.V.: Stai puțin, înainte de asta — îmi amintesc precis — au spus : dar dacă totuși domnul Iliescu ar veni la Timișoara însoțit de vice-președintele CPUN-ului, RĂDU CAMPEANU, ca să nu existe tensiuni din partea opoziției ?

G.S.: În final le-am spus că da, o să venim la București, pentru că pe noi bucureștenii nu ne contestă.

În cămașa lui Petre Popescu am citit Proclamația

V.P.: Luni, 19 martie, dimineața, eram la poarta Televiziunii cu o casetă video pe care doream să o dăm pe post ca să spulberăm confuziile lui Rostianu.

G.S.: Era atunci un Comitet cetățenesc pentru obiectivitatea Televiziunii care, în fiecare luni, se întîlnea cu Răzvan Theodorescu (cu o săptămînă în urmă, acel Comitet protestase împotriva felului în care fusese prezentată Proclamația și-i ceruse lui Răzvan Theodorescu să repare gafa). Noi ne aflam chiar la acea întîlnire în care Comitetul îl trăgea la răspundere pe R.T. că nu făcuse nimic. Și-mi aduc aminte că a fost o surpriză foarte neplăcută pentru R.T. cînd a dat cu ochii de noi. A început o discuție aprinsă în care noi solicitam cu Rostianu să-și ceară scuze și să se dea pe post caseta cu care venisem. R.T. n-a acceptat să atunci eu i-am spus : nu-i nimic. Proclamația merge înainte și acolo unde ajunge, ajunge și rușinea Televiziunii. Și atunci, R.T. a sărit de pe scaun și a spus : nu-i adevărat, nu vă permit să vorbiți astfel despre o instituție care a luptat pentru democrație în această țară și care a avut atîtea merite în timpul revoluției.

D. V.: Da. Merite...

G. S.: S-a ajuns la un tîrg : nu să se dea pe post caseta pe care o aduseserăm, ci să apărem noi citind Proclamația, dar cu condiția să nu comentăm, să nu adăugăm nici un cuvînt textului citit, pentru că noi cerusem cinci minute ca să clarificăm niște confuzii create chiar de Televiziune. R.T. l-a trimis pe Petre Popescu să organizeze filmarea „la bibliotecă". Noi nu știam ce poate să însemne „la bibliotecă", dar norocul nostru a fost că a venit Delia Budeanu. Cum adică la bibliotecă, a explodat ea. Acolo, printre dulapuri și la lumina zilei ? Petre Popescu a pretextat că Studioul 5 era ocupat, lucru inexact pentru că, la insistențele Deliei Budeanu, acolo am fost filmați. Deci, au încercat să ne filmeze într-un loc dezavantajos, printre dulapuri, fără condițiile specifice unui studio, ca să ne minimalizeze pe noi și Proclamația. Abia atunci ne-am dat seama cît de importante pot fi cîteva amănunte.

D. V.: Tot Delia Budeanu a spus că nu e bine ca George să apară în pulover negru fiindcă era îmbrăcat). Noi nu venisem să apărem la televizor, pentru că apăruseră deja toate aiurelile alea cu sumanele negre.

G.S.: Și atunci, Petre Popescu mi-a dat o cămașă de-a lui și în cămașa lui Petre Popescu am citit Proclamația.

(Risete).

D. V.: Cînd stăteam în studio, pomădați, în reflectoarele alea, și George citea, eu, fiind, în margine îl vedeam pe Petre Popescu. Și cînd George citea anumite pasaje mai apăsat anticomuniste, vedeam cum Petre Popescu dădea din cap, ca și cum ar fi fost de acord, cu aerul — combat bine băieții, combat bine.

G. S.: Cînd i-am înapoiat cămașa, a început să mi se plîngă de atmosfera din Televiziune, de faptul că nu e înțeles și c-ar fi posibil să fie pus pe liber. Ne-a întrebat dacă nu-l primim la Televiziunea din Timișoara. Și noi i-am spus : încercați. Dumneavoastră care sînteți o personă atît de cunoscută...

D. V.: Pe urmă ne-a dus să ne arate pe unde a fost revoluția în Televiziune.

Povestioarele lui Ion Iliescu — un fel de „măi dragă"

V. P.: Seara am urcat în Dealul Mitropoliei, la Parlament. Am fost din nou preluați de cuplul Velicu — Măgureanu și, după ce am trecut prin două-trei baraje de soldați, am intrat într-o cameră largă dar, totuși, intimă. Pe masa secretarei d-lui Iliescu era o **Românie liberă** și ne-am mirat. Discuția a fost în șapte : noi patru, d-l Iliescu, Măgureanu și Velicu. O discuție — mărturisesc acum că Iliescu a avut dreptate cînd a spus că sîntem veleitari — o discuție teoretică. Noi nu venisem să negociem nimic pe baza Proclamației. Noi venisem să-l convingem pe Iliescu că nu e bine s-o mai ducem înainte cu comunismul.

D.V.: Veniserăm să-i spunem cît de rău e comunismul și voiam să știm dacă și dînsul este la fel de ferm ca noi.

V. P.: A fost o discuție foarte lungă despre rădăcinile comunismului...

D. V.: Eu mă uitam atunci la cestile de cafea și-am observat că a d-lui președinte nu avea dungi cum aveau ale noastre.

(Risete).

G. S.: Aduceți-vă aminte că el avea o anumită strategie de a purta astfel de discuții. Un lucru pe care miza foarte mult erau anumite povestioare pe care le spunea pe un ton foarte blînd, foarte sfătos, foarte prietenos.

D.V.: Un fel de „măi dragă".

G. S.: Era povestioara cu ruperea lui de Ceaușescu atunci cînd se întorcea din China, mai era una cu tatăl său care a suferit foarte mult pentru ideile socialismului și cum au luptat pentru aceste idei și cum au crezut în ele. Ei, cînd a ajuns aici, l-am întrebat dacă face vreo distincție între socialism și comunism.

V. P.: Noi veniserăm cu o copie după un interviu pe care îl dăduse în **Le Point** lui Radu Portocală și în care spunea că el crede în valorile umaniste ale comunismului.

G. S.: I-am spus că face confuzie între socialism și comunism și că eu, personal, nu am nimic împotriva socialismului ca aspirație spre egalitate și dreptate socială, socialism care vine dinspre creștinismul primitiv, trece prin Renaștere și se dezvoltă foarte mult în sec. XIX, în Europa. Dar comunismul a apărut în 1793 odată cu dictatura iacobină și înseamnă impunerea unei teorii prin forță, violență și teroare. Deci, dacă socialismul este acceptat în țările civilizate și participă la viața politică e pentru că este non-violent și neterorist, în timp ce comunismul este repudiat tocmai pentru că are doctrina terorii eternizate și generalizate. D-l Iliescu a ascultat foarte atent. După aceea n-am mai găsit vreo afirmație de-a lui în care să spună că e comunist. A spus că este social-democrat, a început cu modelul suedez, apoi japonez...

V.P.: Discuția a avut trei subiecte : cel cu comunismul, al doilea cu maghiarii — chiar cînd ne aflam noi acolo au fost mai multe intrări ale unor persoane foarte agitate care șușoteau.

D. V.: Șușoteau despre ochiul lui Sütö András. Pentru că tocmai îi scoseseră ochiul la Tîrgu-Mureș.

V. P.: Dar nu ne-am întrerupt conversația.

G. S.: Știu că noi am protestat atunci spunîndu-i d-lui Iliescu : nici acum nu luați atitudine, nici acum nu interveniți, după ce ați lăsat să se acumuleze atîtea tensiuni în Ardeal ?

D. V.: La un moment dat, Măgureanu a spus așa : „ai noștri fac excese". Dar am continuat să ne bem cafeaua.

V. P.: În sfîrșit, al treilea subiect discutat atunci a fost cel cu economia.

G. S.: În Proclamație se revendica o filială a Băncii de Comerț Exterior la Timișoara pentru ca întreprinderile timișorene să poată opera, întrucît se menținea sistemul vechi, centralizat, cu o singură bancă în București. Noi solicitam filiale nu numai pentru Timișoara, ci pentru toate orașele din țară. S-a arătat surprins și i-a spus lui Măgureanu să ia măsuri imediat.

R.P.: Cum i se adresa Iliescu lui Măgureanu ?

V. P.: Îi tutuia. Dar și pe noi. Adică era felul de adresare comunist în care tu ești tu pentru el și el e dumneavoastră pentru tine.

D. V.: Am mai discutat și despre listele de securiști și ne-a spus că părerea lui e că sînt tensiuni în țară și nesiguranță a cetățeanului, din cauză că nu există încă un organ al Securității (la acea vreme nu apăruse S.R.I.-ul).

G. S.: Noi am fost de acord — îi spuneam serviciu de siguranță națională. Dar, i-am spus d-lui Iliescu, acel serviciu va trebui să fie ca în țările civilizate, apolitic, să nu aibă dreptul să anchetează, să nu aibă dreptul să aresteze și să fie subordonat Parlamentului. La care, d-l Iliescu, foarte binevoitor, a spus : Exact așa ne-am gîndit și noi.

V. P.: Țin minte că i-am spus să renunțe la Brucan și atunci am sesizat la el o crispare extraordinară, pe care, ulterior, i-am văzut-o tot timpul : masca împietrită în ringlet.

G. S.: Despărțirea a fost amicală. Pe mine m-a bătut pe umăr.

D. V.: Ne-a condus pînă afară (vă dați seama că între timp la Tîrgu-Mureș se întîmpla toată nenorocirea aia ?) și ne-a spus la sfîrșit : sper ca totuși să ne înțelegem și să ajungem la consens.

G. S.: Eu i-am spus că noi vom rămîne în continuare pentru idealurile noastre și că n-ar fi exclus să ne întîlnim pe aceeași baricadă, numai că unii s-ar putea să fie de o parte și alții de cealaltă parte a baricadei.

D.V.: Și atunci d-l Iliescu a adăugat : Știți, băieți, e foarte greu să fii la putere și foarte simplu să criticî din opoziție.

G. S.: Am fost tratați tot timpul ca niște băieți de treabă.

R.P.: Atunci v-a spus că sînteți veleitari ?

V. P.: Nu. A spus-o ulterior în **Adevărul** de Arad, „Sînt niște băieți buni, dar veleitari".

D. V.: Conducîndu-ne la plecare, pe Dealul Mitropoliei, Velicu ne-a spus și el : sînteți băieți foarte buni și noi știm cine e Dan Iosif și alții ca el, dar nu se poate altfel deocamdată. Noi am avea nevoie de oameni ca voi dacă ați vrea să veniți alături de noi.

G. S.: Prin acea discuție d-l Iliescu a sperat, probabil, că ne va cîștiga așa cum pe foarte mulți i-a cîștigat la vremea respectivă — cu o vorbă bună, cu...

D. V.: Cu cafeaua ala cu dungi pe ea... Dacă vă amintiți, știa despre fiecare dintre noi de unde sîntem, ce facem...

Havel și bulgarul sînt simboluri, numai al nostru nu

R. P.: Cum ar fi decurs alegerile de la 20 mai și ce rezultate ar fi avut dacă Proclamația era receptată cu adevărat ?

D. V.: Receptată cu adevărat... Într-un raport al Parlamentului am auzit că **Societatea Timișoara** și timișorenii ar fi provocat evenimentele din 13—15 iunie, pentru că de aici ar fi plecat un grup cu Proclamația, pe jos — ceea ce e adevărat — și cum au ajuns ei la București, a început Piața Universității. Deci, una din cauzele Pieței ar fi fost Proclamația, ceea ce este o aiureală. Cauza a fost Iliescu.

G.S.: Au fost aderiuni în valuri și din țară și din străinătate. Au aderat la ea comunități românești din Australia, din Columbia, Brazilia, S.U.A. Din țară au aderat 29 de partide, 52 de sindicate, 30 de redacții de ziare, 32 de asociații și grupuri care erau de la 4 la 140 de oameni. Am creat atunci o organizare pe țară, **Alianța pentru Proclamația de la Timișoara** în 28—29 aprilie. A fost o organizație frumoasă dar fără viață. Și nici nu se putea altfel, pentru că era creată doar din entuziasm și din disperarea că partidele nu reușeau să se unească. Dar structura și componența acelei organizații este Alianța Civică de azi.

R. P.: Credeți că mai este actuală Proclamația ?

V. P.: Punctul 8 va fi mereu actual.

G. S.: Da, dar sînt și alte puncte acolo. Punctul 8 a fost supradimensionat de Piața Universității.

R. P.: Dar nu era esențial ?

D. V.: Ba da. Oferea o soluție nonviolentă pentru cei compromiși. Li se cerea ca, pur și simplu, o vreme, să nu mai facă politică. Și ei au spus că e totalitar.

G. S.: Cu problema asta se confruntă tot Estul astăzi și toți încearcă să se debaraseze de jestul ăsta pe care îl reprezintă relievele comuniste și care frînează peste tot. În Cehoslovacia s-a dat o lege mult mai dură decît punctul 8. Eu cred că actual și important rămîne și punctul 4, cel referitor la partea economică, pe care, ambasadorul S.U.A., Allen Green jr. l-a apreciat foarte mult. Venind la Timișoara, a scos Proclamația din buzunar, subliniată cu galben fără începutul lui aprilie '90). Tocmai pleca la Washington să prezinte un raport președintelui Bush, în care urma să vorbească și despre Proclamație. Ne-a spus atunci că el nu se poate amesteca în partea politică a Proclamației, dar el, ca om de afaceri, consideră că partea economică este foarte bună.

D. V.: Actuală rămîne și subliniarea apăsată a necesității toleranței interetnice.

G. S.: Și tot actual rămîne și punctul 12, cel referitor la atitudinea față de exilații care ar trebui să se reîntoarcă în țară.

D. V.: E un pasaj din punctul 8 pe care îmi place să-l repet, pentru că-mi place și cum e formulat. Este pasajul despre președintele României. Se zice acolo : **Președintele trebuie să fie simbolul despărțirii noastre de comunism.** Simplu și extrem de actual. Havel și bulgarul sînt simboluri, numai al nostru nu.

RODICA PALADE

Timișoara, 11 martie 1990

Ziarul Timișoara **a ajuns la numărul 500. Pe prima pagină a acestui număr festiv scrie :** de 500 de ori am spus NU comunismului, intoleranței, violenței, corupției, minciunii, șovinismului, demagogiei...

HANS JOACHIM GAUCK LA BUCUREŞTI

ISTORIA SOCIETĂȚII CIVILE DE LA DENAZIFICARE LA DESTASIFICARE

DAN PAVEL

Ceea ce este inexplicabil în căderea comunismului poate fi formulat în două paradoxuri. I) Deşi serviciile poliţiei politice secrete din ţările cu regim socialist controlau absolut totul, totuşi, ele n-au fost capabile să asigure supravieţuirea regimului. II) Aparatul informativ şi de represiune, adică mijlocul înverşunat pentru susţinerea existenţei regimului, devenise un scop în sine, ceea ce şi explică de ce, în ultimă instanţă, în ciuda colapsului regimului, aparatul a supravieţuit. S-ar părea că generalizez, dar faţă de Comunitatea Statelor Independente şi de România, locurile unde s-a întîmplat altfel sînt excepţii. Fosta Republică Democrată Germană este excepţia cea mai notabilă. Vizita la Bucureşti a lui Hans Joachim Gauck, responsabil federal cu arhiva fostului STASI, invitat de Alianţa Civică, a ridicat intelectualităţii române, partidelor de opoziţie, întregii societăţi civile probleme cruciale de identitate şi conştiinţă de sine.

Volumul documentelor preluate de serviciul pastorului Gauck se întinde de-a lungul a 202 kilometri de rafturi. Este vorba de un miliard de pagini, adică 6 milioane de dosare individuale (cîte un dosar pentru fiecare al doilea adult). Diferenţele importante între cele întîmplate în Germania de Est şi cele întîmplate în România, după căderea regimurilor comuniste, provin din soarta celor două poliţii politice. STASI a fost practic rapid dizolvat, iar noul parlament est-german nu s-a grăbit să înfiinţeze un nou serviciu secret, ci s-a preocupat de soarta documentelor vechiului serviciu, ghidîndu-se în folosirea lor după cîteva criterii importante : să facă dreptate celor prigoniţi, întemniţaţi ; să elimine fostii agenţi şi colaboratori din unele structuri de putere din orice funcţie publică, de stat ; să cerceteze cum funcţionau legăturile între STASI şi elitele puterii, nomenclatura. Determinarea şi eficienţa cu care parlamentul a acţionat au fost rezultatul faptului că el a răspuns comenzii sociale, mai precis dorinţei societăţii civile de a scoate la iveală tot adevărul, indiferent de cît de dureros ar fi fost el. Este foarte cunoscut cazul cîntăreţului folk şi compozitorului Wolf Biermann, căruia i s-a retras cetăţenia în 1970 şi nu i s-a mai permis „niciodată" să se reîntoarcă. El şi-a citit acum dosarul : peste 40 000 de pagini cu transcrierea conversaţiilor sale telefonice, corespondenţă interceptată, rapoarte asupra celor mai intime aspecte ale vieţii sale private. Informaţiile au fost asigurate de peste saptezeci de informatori, prieteni, anonimi, colegi.

„Banalitatea răului ca farsă" l-a făcut pe pastorul Gauck să nu cedeze atunci cînd a fost avertizat că, prin deschiderea arhivelor STASI — este pentru prima oară în istorie cînd arhivele unei poliţii secrete devin cunoscute — nu ar face decît să repete mitul „cutiei Pandorei". Au fost voci extrem de influente care au lansat apeluri publice pentru „a se trage o linie sub trecut" şi a se da uitării totul, ba chiar să se ardă întreaga arhivă a STASI în numele principiului „reconcilierii naţionale". Dar, subliniază Gauck, reconcilierea naţională nu este posibilă decît în adevăr, or, sefui cu „desfiinţarea" promite că ei nu-şi va cruţa nici un efort pentru a expune întreg adevărul, oricît de neplăcut ar fi el.

Problema adevărului nu orice preţ i-a făcut pe ziarişti şi analiştii occidentali să folosească sintagma „vînătoare de vrăjitoare". Occidentalii le reproşează est-europenilor faptul că exagerează inutil şi că simpla menţionare a numelui unei persoane pe vreo listă STASI este suficientă pentru a-i distruge reputaţia şi cariera. Or, există posibilitatea reală ca o mulţime de nume să fi fost puse abuziv pe liste de agenţii STASI, care au încercat astfel să le arate superiorilor cît de activi erau. Or, astfel de înregistrări se făceau doar în urma unor inofensive conversaţii. Ne amintim că după dezvăluirile făcute de revista Cuvîntul cu privire la reţelele de „gazde" şi „informatori" din judeţele Sibiu şi Giurgiu, cîţiva cetăţeni nevinovaţi au protestat, pe bună dreptate.

A legifera dreptul unei instituţii de a sigila (pentru public, nu şi pentru putere) arhivele pentru cîteva zeci de ani constituie o reminiscenţă marxisto-kaghebistă. A deţine la sfîrşitul secolului XX vreun monopol asupra informaţiei, mai ales asupra aceleia care ţine de biografia indivizilor, înseamnă a încălca toate principiile democratice, fie că se numeşte Freedom of Speech Act, fie drept inovativ. Dreptul cetăţenilor de a cunoaşte orice informaţie există despre ei i s-a dat cîştig de cauză, în parlamentul est-german, în faţa aşa-zişelor responsabilităţi cu privire la siguranţa naţională.

Strategia cea mai bună este să alegi din două rele răul cel mai mic. Or, este un rău mai mic să pedepseşti cîţiva nevinovaţi dintr-o masă de vinovaţi decît să laşi toţi vinovaţii nepedepsiţi. Nu este vorba de răzbunare aici, ci de faptul că o pace internă împotriva adevărului ar fi fost inautentică şi ar fi încurajat infiltrarea răului în profunzime. După cum spune pastorul Gauck, înainte de a ierta, oamenii trebuie să ştie ce şi de ce să ierte.

Dosarele STASI aduc aproape zilnic o lumină revelaţiei de-a dreptul extraordinare. Una dintre acestea pune însă problema iertării dintr-o perspectivă nu tocmai avantajoasă pentru cei care cred că totul poate fi iertat de către oameni. Pentru că, la un moment dat, nici nu mai este vorba de înfruntarea dintre oameni sau dintre bine şi rău, ci de faptul că răul îi înfruntă pe oameni. Faptele individuale pot fi iertate, însă răul ca sistem organizat nu. Dar despre ce este vorba ? Despre un lucru pe care nu l-am ştiut cînd pastorul Gauck a fost aici. Fostii agenţi STASI au dezvăluit presei „planul pentru împrejurări neprevăzute" : este vorba despre un plan ultrasecret, datat 20 ianuarie 1985, plan care prevede înfiinţarea de lagăre de concentrare de-a lungul întregii Germanii de Est. „Planul pentru împrejurări neprevăzute" specifică în detaliu „măsurile specifice + operative + preventive pentru a captura, reţine, izola", şi, în anumite condiţii, „a lichida" pînă la o sută de mii (da, 100 000, aţi citit bine) de persoane cu o „atitudine fundamentală negativă" (feindlich — negative — Gründeinstellung) faţă de statul socialist şi instituţiile sale. Lista internaţilor potenţiali în lagărele est-germane include „membrii reacţionari ai unor culte religioase", „reprezentanţi ai grupurilor sociale marginale", „solicitanţi de vize pentru emigrare", „co-semnatari de petiţii îndreptate împotriva ordinii de stat socialiste", „tineri negativ-decadenţi". Amos Elon, care semnează articolul din NYROB, notează că traducerea sa sărăcească jargonul birocratic al acestor dosare, bogat în cuvinte lungi, cu multe componente. Un exemplu de astfel de termen ar fi Mobilmachungsmassnahmenkontrollorgan — organ special însărcinat cu măsuri speciale în caz de mobilizare.

„Planul pentru împrejurări neprevăzute", cu puternice reminiscenţe SS, ar fi fost pus în practică dacă U.R.S.S.-ul nu abandona Germania de Est în toamna lui 1989. Faptul că autorităţile au putut fie numai să se gîndească la un asemenea plan i-a făcut pe analişti şi pe istorici să observe că sînt motive pentru a presupune o monstruoasă continuitate în istoria germană, că R.D.G.-ul era un sistem de spioni, funcţionari, criminali, răufăcători şi colaboratori, ba chiar că un anumit caracter SS ar putea să fie inerent fiinţei germanice. Ceea ce plănuiau uneltele stasiste ale statului comunist nu era altceva decît un remake, o repunere în scenă a decorului macabru şi universului concentraţionar pe care statele socialiste îl înfiinţaseră în primele lor două decenii de existenţă. Nu ştim deocamdată dacă există vreun asemenea plan la nivelul întregului lagăr socialist sau numai la nivelul statelor fidele prin excelenţă Moscovei, dar, de cînd am citit despre asta, nu mă pot opri ca de cîte ori intru într-un „shop" privatizat al unor foşti securişti sau de cîte ori văd cîte un şerpaş, poliţist, jandarm etc. să nu mă gîndesc că dacă jocul ar fi ieşit altfel, ei nici n-ar fi clipit să ne aresteze sau să ne execute, fără să se mai gîndească la reconciliere naţională.

Revenind de unde plecaserăm, anume la faptul că aparatul de represiune şi informaţii a supravieţuit sistemului comunist, devenind aparat de informaţii şi represiune, să mai observăm o diferenţă esenţială între Germania şi România. În Germania, noul regim s-a clădit pe nucleul societăţii civile, în timp ce în România pe nucleul poliţiei politice şi al aparatului de represiune. Chiar dacă aparatul securist a rămas fără regim politic şi, deocamdată, fără o ideologie clară, asta nu înseamnă că el nu prosperă. Dimpotrivă. Parlamentul actual, guvernul, armata, justiţia, economia de piaţă şi cea veche, reforma sînt în mîinile celor legaţi de fosta Securitate sau promovaţi de ea pe prima scenă politică odată cu decembrie '89. Societatea noastră civilă, partidele opoziţiei autentice au de luptat cu acest Leviathan, monstru apocaliptic postcomunist, formă de stat bazată pe refacerea fostului aparat represiv pe noi principii economice şi politice.

Chiar dacă am avea şi un pastor Gauck, noi nu avem încă un parlament care să fi ajuns la conştiinţa propriei meniri, şi nici o societate civilă atît de curajoasă încît să înfrunte răul în mod eficient. Avem în schimb veleitari care viseză la înalte demnităţi în stat, fără să fi observat că statul e departe de a fi ceea ce ar fi trebuit. Iar dacă democraţii se vor mai lupta mult între ei, cei de la putere îşi vor întocmi în liniştе propriul „plan pentru împrejurări neprevăzute". Fie ca el să nu mai fie posibil decît cu infernul în care dînşii îşi vor petrece răstimpul vieţii de după.

ESTE NECESARĂ O LEGE A MUZEELOR ÎN ROMÂNIA ?

1. Care trebuie să fie condiţia normală de existenţă a unui Muzeu Naţional de Artă ? 2. Cui aparţin colecţiile Muzeului Naţional de Artă ? 3. Care este starea actuală a clădirii muzeului şi a operelor din colecţiile sale ? 4. Cum se explică această stare dezastruoasă şi ce se întreprinde pentru o reală „salvare" a muzeului ? 5. Cum se situează muzeografii din muzeele noastre în contextul european al exigenţelor demnităţii acestei profesiuni?

Interviu cu domnul THEODOR ENESCU, director al Muzeului Naţional de Artă

● Clădirea Muzeului Naţional de Artă a fost distrusă în decembrie 1989, în proporţie de 80%. ● Peste 200 de lucrări din patrimoniul muzeului au fost avariate : unele arse. ● N-au fost recuperate unele lucrări din palatul de la Snagov şi din cele 11 de palate ale fostei gospodării de partid. ● Noile laboratoare de restaurare, existente doar prin generozitatea prietenilor occidentali.

1. Această „condiţie normală" trebuie să fie cea din toate ţările civilizate : un „muzeu naţional" trebuie în primul rînd clasat ca atare după valoarea şi gradul reprezentativ al colecţiilor sale. În mai toată Europa, primele muzee naţionale au fost la origine muzee regale sau princiare. Colecţiile lor au devenit proprietatea statului respectiv, care îşi asumă toate cheltuielile — şi în acest fel îşi asumă responsabilităţile — legate de adăpostirea, de conservarea şi valorificarea lor. Toate marile naţiuni au asemenea „muzee naţionale". Muzeul Louvre se mîndreşte a fi „primul muzeu naţional al Franţei", aşa e cazul şi cu British Museum şi cu National Gallery din Londra cu National Gallery din Washington, cu Uffizi din Florenţa sau cu Galleria Borghese din Roma şi altele din Italia, cu Muzeul Prado din Madrid etc. Cred că e de la sine înţeles că Muzeul Naţional de Artă reprezintă pentru România ceea ce e Louvre pentru Franţa, cu specificul său particular de a fi şi cel mai reprezentativ muzeu în ce priveşte ilustrarea artei româneşti, din evul mediu pînă în secolul XX. Este în fond tezaurul de artă cel mai valoros al ţării, faţă de care statul ar trebui să aibă mai multă grijă decît a avut şi decît are în prezent, identificînd cum se cuvine priorităţile. O lege a muzeelor, cum au toate statele civilizate, lege în care să se specifice datoriile diverselor autorităţi statale faţă de patrimoniul inestimabil conservat în muzee o lege care să asigure buna lor organizare, să stabilească ierarhia lor şi responsabilităţile la nivel guvernamental (ministerial) sau teritorial — nu există pînă acum. Dar postularea cît mai grabnică a unei asemenea legi — ca şi a celor ale patrimoniilor imobiliar (monumente) şi mobil — constituie cea de-a noua preocupare a forului legislativ, care îşi demonstrează încă o dată nivelul său inferior de civilizaţie şi de conştiinţă civică şi naţională. Pentru că e dispreţul aşezarea pe legi solide, aplicate de organisme cu autoritate, a conservării şi valorificării acelui patrimoniu care dă măsura creativităţii tale ca popor, situîndu-te în ierarhia civilizaţiilor respectabile ale lumii — aceasta denotă o stupidă indiferenţă faţă de trecutul şi viitorul acestui popor, faţă de şansele lui de durabilitate în istorie, în memoria sufletului lumii. Numai cu o înţelegere din partea unor minţi educate şi responsabile se poate asimila o „condiţie normală de existenţă" — cum ati spus, a unui muzeu naţional, pentru care la noi, la autorităţile noastre, — spre deosebire de atîtea ţări civilizate — nu pot fi asigurate manifestările grijii cuvenite. Muzeografii, istoricii de artă, artiştii şi iubitorii de artă fac tot ce pot în această direcţie şi uneori, în condiţiile actuale, se poate spune că fac şi imposibilul, într-o dăruire pe care mulţi sînt incapabili s-o oricească — dar ceea ce ei fac se sfîrşeşte într-un anroape vid de înţelegere şi de conştiinţă al autorităţilor administrative — lucru ce poate să devină disperant şi să ducă la o situaţie nărăvitoare.

2. Fiind vorba de un muzeu „naţional" ele aparţin bineînţeles statului care le gestionează prin forul său de resort — în speţă Ministerul Culturii (ca la Franţa, Spania, Italia, etc.), în rîndul lui acesta deţinînd acestuia, cu răsunderea de rigoare, directorilor de muzee. O consecinţă a acestei proprietăţi de stat este faptul obligatoriu că orice obiect de colecţie este inalienabil. Această inalienabilitate — care trebuie să protejeze colecţiile naţionale — cum ştiţi, nu a fost respectată în ultimii 20—30 de ani. Piese importante ce erau specifice colecţiilor unui muzeu — au trebuit să fie cedate prin edicte precipitate de înfiinţare, unor muzee noi, fără patrimoniu, patrimoniu ce urmau să-i alcătuiască prin prădarea altor muzee cu totală şi brutală indiferenţă faţă de cerinţele fundamentale ale specialiştilor. Şi, mai scandalos, piese de patrimoniu din muzeu au fost transferate în proprietatea gospodăriei partidului unic şi chiar a unor nomenclaturişti. Lucru încheiat cu sfruntare, căci putem întîlni în expoziţii opere ale unora din cei mai mari maeştri, purtînd numărul de inventar al muzeului şi ajunse în colecţia unor membri ai nomenclaturii sau chiar a vreunor urmaşi ai acestora. Sînt abuzuri inadmisibile care nu trebuie să se mai repete şi legile ce vor fi adoptate vor prevedea desigur inalienabilitatea colecţiilor constituite ale unui muzeu, a întregului său patrimoniu.

LEONARD OPREA

(În numărul următor va răspunde d-na Doruna Cosoveanu, director adjunct al Muzeului Naţional de Artă)

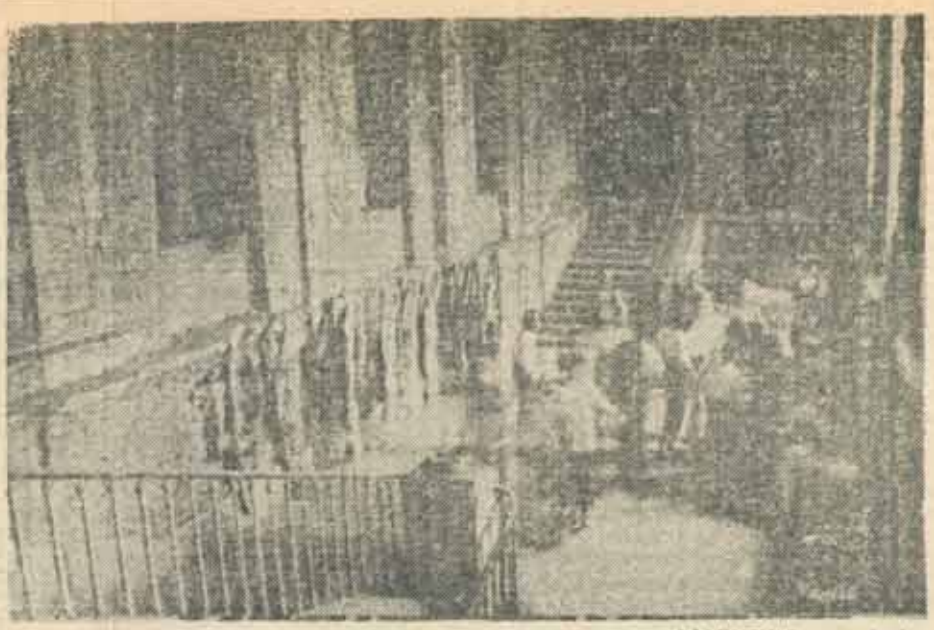

„PĂMÎNTUL" – vernisaj

HAOS PRIMORDIAL ȘI MATERIA PRIMĂ

PĂMÎNTUL

Între 22 și 24 mai, Muzeul de Artă din Timișoara a găzduit o manifestare artistică mai puțin obișnuită pe tema „Pământul". Concepută neconvențional, ca un parcurs într-un spațiu la care se raportau nemijlocit, manifestarea reunea acțiuni, acțiuni filmate, instalații și obiecte care l-au dislocat complet pe privitor timp de câteva zile dintr-un iluzoriu confort cotidian, din clișeele și din prejudecățile curente. Generoasă în sine, tema expoziției a fost interpretată de artiști către o bogăție de senzori. Pământul este primul dintre cele patru elemente fundamentale, generator prin excelență al vieții. El este haosul inițial și materia primă, separat prin gestul divin de ape. Relația dintre toate aceste patru elemente a fost pusă în evidență de Elena și Doru Tulcan în „Acțiune pentru apă, aer, foc și pământ" în care raportul subtil dintre acestea era subliniat de recipiente de sticlă asupra cărora acționa și focul. Ca materie, pământul evocă supunere, fermitate grea și durabilă : el „rabdă" totul sau aproape totul. Are o inerție și o inflexibilitate proverbială — este „greu ca pământul". Impresia de masă amenințătoare abia ținută în frâu apare în „Obiect nr. 322" al lui Getel Brătescu, în care esantionul de pământ aflat în dulapul-vitrină presează sticla, gata să se reverse în jur. Dar contactul cu acest element se păstrează esențial și primar : gestul ritual de a mînca pământ practicat în unele arii culturale trimite la un simbol de identificare, pus în practică cu o uimitoare simplitate creatoare în acțiunea filmată „Earth-cake" a acelelași autoare. Pământul dă viață și ia viață : există în evoluția ciclului inițiatic, în alchimie, ca și în misterele unor religii, o „moarte rituală" care precede momentul de glorie, triumful asupra vremelniciei. Printr-un ritual magic de evocare a ceea ce trebuie alungat, Carmen Paiu și Valeriu Mladin, cu sarcasmul și mobilitatea care îi caracterizează, concep un ambient cu morții din lut — „Dracula's Studio".

Pământul este fecunditatea însăși, care concepe și hrănește toate ființele printr-o inepuizabilă maternitate. În acest sens este asociat cu o femeie a cărei urmă misterioasă de lut, înconjurată de un șanț cu apă, se ridică asemeni unui trup, asemeni unei cetăți sau uneori asemeni unei basilici, așa cum revine obsesiv în acțiunile și instalațiile lui Rudolf Bone. Același simbol al fecundității inepuizabile, semnificat de bazinul umplut cu pământ, apare și în obiectul lui Rudolf Kocsis. Unirea cerului cu pământul dă naștere lumii : întâlnirea celor doi poli — spiritual și material, abstract și concret — duce fie la un „Echilibru", fragil întreținut din liniile fine pe hârtie, întruchipat din personaje înrudite complementar, ca în ambientul lui Constantin Răducan, fie la „Bunavestire" — legătura imaterială, spirituală între cer și pământ (Bartha Sándor). Extinzînd dihotomia dintre perechile contrare s-ar putea vorbi despre cultural-material-terestru în „Amintiri scandinave", rafinata instalație a lui Bartha József. Pământul evocă de asemenea umilința, termen ce derivă din humus, materia din care a fost creat primul om. Asemeni unui demiurg, Eugenia Pop „produce" cu o vervă inepuizabilă „Pământeni cu aspirații solare", din cocă coaptă în cuptor chiar în timpul acțiunii.

În același timp pământul este martorul ciclurilor istorice și al succesiunii civilizațiilor. În depunerile straturilor succesive se poate citi o desfășurare. El este însăși memoria noastră. O secțiune prin pământ echivalează cu un gest recuperator, cu un studiu asupra fragmentului. Ca o aluzie la memoria pământului, artistul francez Philippe Venin-Bernard încredințează imaginea cea mai pregnantă a orașului, marea sa istorică și culturală, unui desen anamorfoză în lut care se recompune în oglindă („Panoramă"). Mormintele sînt și ele depozitarele memoriei umanității mărturisind despre o cultură. Impresionant prin amploare, prin rafinamentul plastic adaptat la materialele găsite „in situ" ale marii săli a palatului, ca însăși și ruină și mormînt, ambientul Suzanei Fântânariu „Ambalaj pentru suflet" vorbește despre moartea lentă a unei civilizații, depusă în sedimentele memoriei. Exersînd o memorie activă, îndreptată spre un loc istoric anume — Basarabia —, Ion Grigorescu evocă în instalația creată de el un loc istoric pe care dorește să-l smulgă din uitare și indiferență. Chiar „Memoria" se intitulează instalația Liei Perjovschi, care încearcă să salveze de uitare o bucată de „pământ de acasă", niște treițe dintr-o amintire subiectivă în timp ce „Lumea pe dos" continuă obsesia umbrel, a dublului de care artista nu reușește să se desprindă încă. Tot o amintire-rememorare despre istoria umană și subiectivă, practicată în sedimente de roci și nisip încearcă și Camelia Crișan, în timp ce instalația lui Dorel Găină „Așteptînd să crească pământul" dovedește o preocupare mai degrabă ecologistă. Neliniștea provocată de amenințările nucleare domină și rafinatul obiect al lui Ion Bitzan ce se vrea a tristă amintire a unei catastrofe ecologice „Souvenir. Cernobîl".

Marcarea teritoriului într-o incintă („Ring") ca aceea a lui S. Vreme trimite la delimitarea, luarea în posesie, anexarea unei proprietăți. Simțul pentru material, tradus printr-o „sete" de pământ, nesfîrșit cenzurată și frustrată, a fost exaltată în acțiunea lui Dan Perjovschi „Comisia de improprietărire".

Acțiunile și evenimentele artistice desfășurate sub acest generic au luat în posesie un spațiu de o nobilă frumusețe — palatul baroc din Timișoara. Acest spațiu încărcat de tradiții oferă însă spectacolului dezolant al abandonului, al indiferenței și nepăsării, simptome ale crizei manifestate pretutindeni în România. Întîlnirea derizoriului, a humusului cu civilizația — marcată de acest sit cultural — se va face prin intermediul memoriei, singura care poate împiedica dizoluția.

ILEANA PINTILIE

Cronică la pauza de după actul I al APOCALIPSEI

Mai aproape de Exit ca niciodată, o societate deznădăjduită își reflectă pulsul — într-o scenografie aproape perfectă — în personalitatea devastată a ceea ce este acum clădirea Muzeului de Artă din Timișoara.

Acesta a fost mediul în care o temă fundamentală, Pământul, a provocat artiștilor plastici profunde simțiri și cugetări materializate în acțiuni și instalații.

Cu un an în urmă, evenimentul din același loc a purtat numele de „Stare fără titlu", lăsînd totuși o speranță în plan evolutiv societății noastre. În acest an, prin intermediul artistului, ni se dezvăluie certitudinea tragică a neputinței noastre de a învinge energiile negative ce ne înconjoară.

Ironia amară a realității definitiv compromise rostuiește „o lume pe dos" ce ne împroprietărește, printr-o reformă perfect simulată, cu cîteva grame de pămînt și poate cu tot atîția centimetri de pădure și cer, hrănindu-ne doar cu iluzia. Dirijînd umilirea spre centrul pămîntului, fiecare din noi își privește cerul din propriul puț. Într-o groapă populată ce amintește de morminte Chinei antice, o societate de oameni și corbi șochează prin realismul ei. Mulți-mea irupurilor neinsuflețite, de culoarea argilei, și luminările aprinse aduc aminte fiecăruia de evenimente trăite. Făcînd un pas din metaforă, autorii ne îmbrățișează într-o complicitate nedisimulată.

Tarcul din curtea interioară îngrădește un pămînt neroditor, ars de soare — un deșert. Siluete din deșeuri zac orînduite în număr de optsprezece în sala mare de bal a fostei prefecturi — mumificarea propriilor noastre iluzii arse odată de comuniști, iar acum de noi înșine.

Galeria jupuită a unei posibile viitoare expoziții de bază continuă cu panouri albe mîzgălite de o șosetă înmuiată în tuș.

Cap de perspectivă, un înger răpus de pămînteni amintește de sacrificiul Timișoarei.

Pămîntul roditor închis cu grijă în dulapul inventariat și iarba răsărită în sertarul său au fost strivite din oficiu.

Adunați-vă, rugați-vă ! Pămîntul țării ! Vecina energiei negative a planetei. Basarabia neînvinsă încă, e supusă cazanelor desfacerii de monstru.

Cruciatul adevărului rămas singur în fața legiunii trece într-o altă dimensiune ; memoria Lui — pietrele chircite.

Împietriți în faptă, în vorbă, în durere, profităm neîmpozabil de așteptarea tuturor pentru a muri puțin mai devreme.

Curînd, Suprema Energie ce plămădește pietre scumpe și ține vie memoria Universului va detona realitatea fundamental compromisă și o nouă cunoaștere va limpezi noaptea.

CAMELIA CRIȘAN MATEI

MINUS ȘI PLUS

„CARTOTECA" de TADEUSZ RÓZEWICZ

Teatrul de Stat din Sibiu

IRINA COROIU

În Polonia, important loc geometric pe harta policentrică a fenomenului teatral contemporan, puternica mișcare de avangardă, născută simultan cu simbolismul, a asimilat inovațiile curentului european și s-a manifestat îndeosebi ca reacție antinaturalistă de reconsiderare a valorilor poetice și aluzive. Avangarda poloneză, afirmîndu-se și ca reflex al meditației politice, nu doar ca observație socială, a probat mereu un simț al teatralității extrem de dezvoltat, ambiționînd convertirea divertismentului în terapie, cunoscînd de la început o orientare satirică de natură grotescă, constînd în descompunerea elementelor convenționale/tradiționale ale structurii dramaturgice înlocuite prin construcții abstracte, conflicte umoristice, personaje insolite — anti-eroi cantonați în situații absurde, dar în care imprevizibilul se păstrează în limitele verosimilității. Arta spectacolului avea să fie propagată pe scară largă, practicată însă totdeauna la un înalt nivel profesional, ce favorizează deopotrivă imaginația și invenția, atît în conținut, cît și în formă.

Prozelit al lui Stanislaw Ignacy Witkiewicz (1885—1939), clasicul teoretician al „formei pure" și practician al simultaneității, Tadeusz Rózewicz (n. 1921) este la rîndu-i unul dintre cei preocupați de a găsi teatrului noi rațiuni de existență. Asemeni mai bine cunoscutului Slawomir Mrożek (n. 1930), abordează tema succesiunii generațiilor în Europa acestui veac al sfîrșitului de mileniu, practicînd același joc de oglinzi care revelează nu suprafața relațiilor umane, ci profunzimea lor, cu o detașare ironică frizînd umorul tragi-comic. Piesa Cartoteca (premiera absolută la Varșovia în 1960) are aceeași vîrstă cu Teatrul „Laborator" al lui Jerzy Grotowski (n. 1933), consacrat civilizației subconștientului, libertății absolute a actorului, urmărind abolirea granițel dintre acesta și spectator, într-o reciprocă dăruire-autorelevare, însemnînd cunoaștere de sine, vindecare și practicînd un paralimbaj de semne, conexiuni și asociații raportate la existența cotidiană care să corespundă irezistibilei nevoi a publicului de participare directă atît la faptul real, cît și la cel artistic, spectatorul fiind smuls astfel din starea de inerție caracteristică personajelor de prăbușire a valorilor. Conform formulării lui Antonin Artaud (1896—1948), de la care se revendică acest tip de teatru decurgînd din „teatrul cruzimii", aceste personaje fiind traduse „pe plan moral sau social, printr-o monstruoasă dezlănțuire de pofte, o eliberare a celor mai joase instincte, o dezagregare a vieții incendiate și care se expune prematur flăcării", teatrul avînd menirea ca „determinînd pe oameni să se vadă așa cum sînt, să facă să cadă masca, descoperind minciuna, lipsa de viață, meschinăria, tartuferia...". Multe din caracteristicile deceniului „minios" al anilor '50 se regăsesc într-o oarecare măsură în anii '90, deceniu căruia încă nu i s-a decantat un adjectiv pe potrivă, și este salutară opțiunea repertorială a Teatrului din Sibiu, animat de dorința de recuperare din mers a unei întregi perioade din istoria teatrului și a dramaturgiei universale care nu și-a putut găsi ecou concret pe scena românească a ultimilor 50 de ani.

Poate nu întîmplător acest spectacol focalizează o sumă de probleme acute astăzi în teatrul românesc. Relația dintre spectator și instituția teatrală, aflată într-un proces de schimbare a statutului constînd în reorganizarea administrativă și reorientarea estetică ; recucerirea publicului, operațiune dificilă ce nu poate evita anumite compromisuri mai mult sau mai puțin „obiective", ca de exemplu : într-o perioadă de migrare spre capitală a actorilor de toate vîrstele se apelează în provincie la neprofesioniști, ceea ce coboară ștacheta veteranilor și așa multă vreme nefolosiți la reala lor valoare, și aceasta pe fondul potențării așa-zisei „atracțiozități", din păcate neartistice, a actului teatral ce vine în întîmpinarea prostului gust generalizat — ce-i drept — în loc să se încerce pe toate căile formarea și educarea publicului.

Pentru că nici într-un caz caricatura mitocăniei nu se obține prin simplă translare din stradă pe scîndura scenei cum se întîmplă în această reprezentație avînd ca laitmotiv defilarea figurației purtînd o pancartă cu „transparenta" inscripție „Hai, Mitocu !". De altfel mult prea zgomotoasa agitație în care directorul trupei, Iulian Vișa, a conceput regia acestui text cu structură aleatorie ce permite actualizarea și localizarea (pe alocuri abuzivă, ca în secvența operetistică a „mineriadei") face să nu se mai perceapă strigătul disperat care însoțește intruziunea brutală în intimitatea sufletului. Se pierde tocmai dimensiunea patetică ce conferă farsei moderne atributul de „tragică". Publicul tînăr, în special, resimte doar aspectul superficial al lucrurilor, amuzîndu-se pur și simplu de tribulațiile mai mult sau mai puțin triviale ale insului — protagonist, generic al vieții răsunînd la orice apelativ căci el este „fiecare" — agresat, traversat precum o stradă de „gînduri, oameni, sentimente, conștiințe, indolenți", confruntat în perimetrul locuinței private cu personaje mai mult sau mai puțin pasagere în viața sa, din copilărie pînă la senectute. Cu această piesă, dramaturgul-poet se plasează în centrul disputei dintre cuvînt (retorica lingvistică) și expresivitate corporală (retorica vizuală), căci „elementele dramaturgice se transformă, capătă valori noi în contact cu întregul, cu imaginile poetice, cu versurile, cu indicațiile autorului precum și cu cele regizorale". Dificultățile de maturizare sînt ridiculizate printr-o repetată infantilizare a eroului, manipulat de instanțe oficiale sau sentimentale — familia, rude și iubite, într-o permanentă luptă cu pseudo-autoritatea falșilor parteneri de evazi-existență, redus la starea de pasivitate („paralizia personalității, o neputință aproape metafizică, în fapt o formă a morții"). Impacitatea de a acționa — eternul complex hamletian — se concretizează într-o parodie tragică, grefată pe o constiință încă lucidă, care realizează că „nimic din ce-i important nu poate fi comunicat !".

În acest „teatru interior" se așează ferm : profilul christic al interpretului principal fără de care reprezentația nu e de conceput, Virgil Fionda, „actorul aflat" pîlpîind la hotarul dintre vis și realitate, capabil de efectul catalizator ; senzualitatea debutantei Diana Văcaru ; corul antic restructurat la trei corifei — Ion Buleandră, Mihai Bica, Alexandru Bălan — ce asigură relația cu divinitatea îndemnînd eroul : „Fă ceva, mișcă-te, gîndește, / El lenevește, iar timpul trece. // Spune ceva, fă ceva / Împinge acțiunea înainte, / Scarpină-te în ureche măcar !" ; disponibilitate pentru roluri duble, triple și evadruple testată de Geraldina Basarab, Dana Taloș, Rodica Mărgărit, Dana Lăzărescu-Popa și Constantin Chiriac. Din acest șir de metamorfoze — minate însă în majoritate de revulsica predilecție pentru numărul solistic —, memorabil este travestiul oaliștic —, memorabil este travestiul oamenilor Securității convertiți la... (altă) religie. Interpreții părinților, Kitty Stroescu și Nae Floca-Acilieni, dau tonul alunecării în clovnesc, conform convingerii că circul ar produce un efect senzorial incomparabil mai puternic decît teatrul. Concepție discutabilă, în cazul spectacolului acesta existînd speranța că, în liniștea locuinței private, fiecare (sau măcar unii) dintre spectatori va avea curiozitatea (și starea necesară) să parcurgă originalul „plic-program" realizat de Gabriela Pantel Cenușer și Iulian Vișa, semnatar al traducerii piesei și textelor incitînd la meditație : prezentarea și auto-prezentarea autorului adept al „dramaturgiei deschise" ; un minuscul compendiu din poeziile sale : cîteva mostre de dereglare psihică grafomană ; analiza freudiană a visului ; un minimal dicționar subiectiv ; un zodiac ; un citat din R. W. Emerson, altul din Borges și unul din Cartea proporțiilor. Totul ilustrat cu reproduceri după pictura naivă a lui Rousseau-Le Douanier.

GABRIEL ANDREESCU

ANTROPOLOGI AMERICANI DESPRE ROMÂNIA

Una dintre temele care vor rămîne, probabil, indefinite la mijlocul argumentărilor pro și contra este specificitatea științelor sociale. Faptul că viața socială trebuie „trăită", „înțeleasă dinăuntru" a fost susținut, uneori, cu vehemență și a devenit principiu metodologic — cazul hermeneuticii. Dar cei care postulează rolul „înțelegerii", al evaluării „din interior" a faptelor ce urmează să fie explicate/interpretate nu au reușit să transforme impedimentul teoretic într-unul practic. Etnologi, antropologi, sociologi au cercetat sistematic comunități din afara lumii în care trăiesc, uneori foarte depărtate de propria civilizație și au adus un progres indiscutabil cunoașterii sociologice. România a intrat și ea în zona de interes a unor analiști occidentali. Sînt cu atît mai interesante rezultatele asupra evoluției societății românești în ultimele decenii cu cît s-a putut face prea puțin pentru cunoașterea ei în țară. Din motive pe care le știm, chiar sociologi care au produs lucrări semnificative în acest interval de timp — cum ar fi studiile lui Pavel Câmpeanu asupra sistemului totalitar : „The Origin of Stalinism: From Leninist Revolution to Stalinist Society", Armonk, NY : M.E. Sharpe (1986) și „The Genesis of the Stalinist Social Order", Armonk, NY : M.E. Sharpe (1988), printre puținele venite din Est — nu au atins aspectele intime ale societății în care am trăit.

Cine parcurge literatura sociologică despre România va găsi o listă cu oarecare diversitate tematică — infimă însă față de ceea ce s-a produs, spre exemplu, pentru Polonia sau Ungaria — și foarte variată calitativ. Aș vrea să remarc în acest mic text activitatea a două cercetătoare americane a căror preocupare pentru fenomenele românești pare să fi fost, pînă acum, mult mai vie decît preocuparea sociologilor români pentru rezultatele cercetătorilor străini.

Gail Kligman, profesor la Departamentul de Antropologie al Universității Standford, a publicat în 1988 o consistentă monografie asupra satului maramureșean : „The Weeding of the Dead : Ritual Poetics and Popular Culture in Transilvania" (University of California Press), aflat, în anii '70—'80, cînd a avut loc cercetarea de teren, într-un lent proces de erodare a structurilor sale tradiționale. Articolelor care inconjoară această lucrare de bază, Gail Kligman le-a adăugat texte de actualitate, cum ar fi apariția și dezvoltarea societății civile („Reclaiming the Public : A Reflection on Creating Civil Society in Romania", Eastern European Politics and Society, 4 — 1990). Dar mai ales trebuie notat un studiu cuprinzător asupra politicii demografice în România și efectele politicii nataliste a lui Nicolae Ceaușescu („When Abortion is Banned : The Politics of Reproduction in Ceaușescu's Romania" : 1991), remarcabil nu numai prin completitudinea sa, ci și prin forța de expresie a unei analize care dă cititorului dimensiunea umană și socială a acestei tragedii.

Katherine Verdery, Șefă de catedră la John Hopkins University (Washington), a studiat problemele de structură a societăților din Europa de Est avînd ca referință concretă România. Volumul său din 1991, „National Ideology under Socialism : Identity and Cultural Politics under Ceaușescu's Romania" (University of California Press), este singura sinteză avînd ca temă evoluția ideologiei naționaliste (ori mișcarea contrară, pro-europeană) care a bîntuit fenomenele din ultimele decenii, cum ar fi protocronismul, sau Școala Noica, sau manipularea istoriografiei în anii '70—'80. Unele teze ale cărții pot să ridice obiecții : posibilitatea de a epuiza printr-o explicație sociologică alexandrinele conflicte dintre grupările noastre culturale, sau ideea „statului socialist slab", ca motivație de esență a strategiilor sale ideologice. Dar relativitatea conceptualizării este normală. Publicarea acestui volum în limba română (există deja o traducere semnată de către Sorin Antohi) mi se pare o urgență. Pe lîngă faptul că o reflecție asupra temei naționale este atît de actuală — interesant cum autoarea prevedea în momentul redactării cărții, deci perioada 1988—1989, o amplificare a fenomenului naționalist după căderea lui Nicolae Ceaușescu —, ea va stimula cu siguranță și dezbateri asupra fenomenelor „tîrbiți" care au marcat cultura română în ultimii ani.

Dăm mai jos un fragment dintr-un text scris de cele două cercetătoare americane pentru conferința organizată în noiembrie 1990 la Universitatea Yale („Eastern Europe in Revolution" : un volum colectiv a fost publicat în 1991 sub același titlu) asupra evoluțiilor primului an după revoluție : „România after Ceaușescu : Post-Communist Communism ?". Aș vrea să remarc lipsa de ostentație, efortul explicit de a rămîne în domeniul faptelor, și al logicii, de a refuza deci tentația speculațiilor care au dominat această temă. De altfel stadiul de înțelegere pe care îl permitea lucrarea în toamna lui 1990 nu a fost depășit de nici o dată nouă, de nici o aprofundare, la aproape doi ani de zile.

„REVOLUȚIA" DIN 1989

„Explozia de mînie" (după formularea lui Jowitt) care l-a alungat pe Nicolae Ceaușescu în 22 Decembrie 1989 a dus la o gigantică luptă pentru putere care nu era încă rezolvată nici după un an de la eveniment. În grupul care a preluat, cu acceptarea quasi-generală, conducerea, s-au produs fragmentări și conflicte, în timp ce alte grupuri și coaliții au încercat să umple vacuumul de putere creat prin eliminarea lui Ceaușescu. Politician viclean cum a fost, Ceaușescu avusese grijă să curețe terenul de concurenți, a subminat cu succes orice formă de opoziție și a anihilat orice alte grupuri care ar fi amenințat să îi ia locul. Regimul său a reușit să producă o remarcabilă atomizare a societății românești, iar relațiile umane obișnuite au ajuns să fie dominate de teamă și neîncredere, afectînd solidaritatea, de fond sau circumstanțială. În oricare eră, alta decît a unei Europe de Est răvășite de glasnosti, căderea sa nu ar fi putut avea, probabil, loc în momentul și în modul în care s-a întîmplat.

Spectatorii occidentali au văzut pe ecranele lor prima revoluție înregistrată vreodată „pe viu". Noi am gîndit că am văzut o răscoală populară : mase neînarmate în care s-a tras, pe străzile Timișoarei (16—18 decembrie) și ale Bucureștiului (21—25 decembrie), și schimburi de focuri între Armată, care a trecut de partea poporului, și Poliția secretă (Securitatea), rămasă fidelă lui Ceaușescu pînă cînd cadavrul acestuia a convins-o să renunțe. Fotografii cu gropi comune și semne de tortură au părut să confirme că Securitatea a fost grupareа ticăloasă iar cetățenii și aliații lor, eroii. Scriitori disidenți și alți opozanți ai lui Ceaușescu au scăpat de supravegherea continuă și au intrat direct în guvernul post-Ceaușescu ; lozinca „Jos comunismul" a completat această imagine de eveniment pur revoluționar care a alungat din România nu numai pe Ceaușescu, ci și comunismul. A fost de departe cea mai tulburătoare și cea mai radicală dintre schimbările de regim din blocul socialist. Sau ce a fost ?

Întrebări au apărut imediat, alimentate de inconsistența datelor cu privire la morții revoluției — inițial, de 60 000, apoi din ce în ce mai mici (pînă la numărul anunțat oficial în iulie 1990, de 1 033). Benzi filmate la primele ședințe de guvern au înregistrat afirmația generalului Nicolae Militaru că „Frontul Salvării Naționale" ar exista de mai multe luni, sugerind că revoluția ar fi fost o lovitură de stat deghizată. Această interpretare a fost dezvoltată într-un articol din „Le Point", care a argumentat că ceea ce a părut a fi o răscoală spontană a fost un complot pregătit încă din 1971, izbucnirea de la Timișoara fiind aranjată cu sprijinul Ungariei și a unor conspiratori sovietici. Lupta aparentă dintre Armată și Securitate a fost aranjată, afirma „Le Point", pentru a putea permite conspiratorilor să reinstaureze o putere neocomunistă amenințată de către revoluția populară.

Deși nu este spațiul pentru a aprofunda acest scenariu, am dori să menționăm că interpretarea din „Le Point" preia „mentalitatea complotului" prezentă virtual în analizele făcute de fiecare român asupra evenimentelor de dinainte, din timpul și de după Decembrie. Ea pune de asemenea întrebări asupra primei „versiuni oficiale" a acestor evenimente, ca o revoluție de stradă ajutată de către Armată. Reflexul planificării socialiste, obiceiul de a pune totul pe seama „comploturilor" sau „forțelor externe" și climatul de suspiciune atît de puternic în România au creat împreună tendința de a vedea o acțiune organizată în spatele multor evenimente care pot fi explicate în mod adecvat prin confuzie, interes personal și improvizație. Guvernul Iliescu a continuat această situație, identificînd mai multe „comploturi suspecte" în jurul său. La fel, oameni din opoziție au proclamat „complotul comunist", pîndind acțiunile guvernului, în timp ce alte evenimente au fost atribuite „comploturilor" ungurilor. Detalii asupra „complotului" din Decembrie au proliferat după ce unii din membrii săi — în special generalul Militaru și Silviu Brucan — și-au schimbat poziția.

Deși a existat într-adevăr o opoziție față de Ceaușescu, începînd din anii 1970, a celor care intenționau să îi ia locul, găsim că este nefericit să vorbim despre un complot activ încă din 1971. Între 1971 și Decembrie 1989 românii ar fi pus la cale suficiente „comploturi" pentru a-l ucide pe dictator de o mie de ori. Diversele scenarii trebuie puse în legătură cu continua luptă pentru putere în care legitimitatea era bazată pe revoluția populară, astfel încît a vorbi de comploturi înseamnă a submina legitimitatea complotiștilor rămași la putere. În această privință, vrem să notăm că printre cei mai activi propagatori ai ideii complotului erau persoane care fuseseră la un moment dat în conducerea Frontului și care fuseseră marginalizați.

Găsim că este în același timp și necesar și necorespunzător ca demonstranții Timișoarei să fi fost organizați de deasupra și de departe, cum afirmă „Le Point". Nu este nevoie de asta pentru a explica revolta unor oameni care trăiau lîngă frontierele iugoslaviei și Ungariei, care urmăreau programele iugoslave și maghiare la televizor de doi sau de mai mulți ani, care se aflau în cea de-a șaptea iarnă de frig și de regim de subzistență și care ascultau la posturile de radio străine ceea ce se întîmpla în restul lumii. Ridicați de către cuvintele pastorului László Tőkés, acțiunea lor a iradiat imediat. Fie că au existat sau nu conspiratori care să ajute răspîndirea tulburărilor în București, au existat oricum alte canale neorganizate prin care acestea s-au transmis : mass-media internaționale, rezerviștii trimiși la Timișoara care s-au întors acasă — interferînd cu timișorenii și muncitorii migranți care au părăsit orașul — și muncitorii de la căile ferate care au utilizat singurul telefon care nu a fost tăiat. Și nu este nevoie să se apeleze la scenarii conspirative pentru a explica umflarea numărului morților : decenii de cifre exagerate și totalul sprijin pe rumori au făcut acele cifre plauzibile, tot așa cum mai tîrziu eforturile guvernului de a reduce imaginea crimelor sale a dus la reducerea atît de flagrantă a acestor cifre.

Întrebările apar chiar dacă fie „Le Point", fie alte publicații, ne obligă să luăm în considerare o conspirație internă menită să-l răstoarne pe Ceaușescu, alături de alți factori. De ce nu a fost distrus turnul televiziunii, în ciuda focului puternic, nici sursele de alimentare, cînd acestea s-ar fi putut realiza atît de ușor — mai ales de către o Securitate dotată cu trupe de comando — și ar fi dus la alungarea oamenilor Frontului prezenți acolo ? Cum a fost posibil ca nimeni să nu-l împiedice pe Ceaușescu să țină mitingul dezastruos din 21 decembrie cînd oricine — incluzînd garda sa personală — l-ar fi putut spune că este riscant ? Este posibil ca această idee să-i fi fost sugerată de către conducătorii Securității ? De ce au fost masacrate două trupe de comando în fața Ministerului Apărării Naționale cînd au venit să asiste trupele ? De ce nu au fost observate acțiuni, comparabile cu cele inițiate în Germania de Est, pentru dezmembrarea Securității ? De ce au fost înaintați în grad generalii care au tras în populație la Timișoara ? De ce a devenit unul dintre ei Ministru al Apărării Naționale ? Dacă Armata a luptat împotriva Securității rămase loiale, să apere noul guvern, de ce toate clădirile din jurul Pieței Palatului au fost afectate de gloanțe, cu excepția Comitetului Central, în care se aflau membrii guvernului provizoriu ? Ce s-a întîmplat cu teroriștii care fuseseră capturați și care au dispărut din paturile de spital sau au fost eliberați nepedepsiți ? Această înșiruire nu face decît să deschidă lista întrebărilor care se pot pune „versiunii oficiale" a unei revoluții populare ajutate de către focul Armatei împotriva teroriștilor Securității. Ce concluzii se pot trage din aceste posibilități confuze, deseori contradictorii ?

În primul rînd, este cert că, fără o mișcare populară, o lovitură de stat ar fi putut cu greu să-l răstoarne pe Ceaușescu (în absența unor trupe străine) și că fără sprijinul nu numai al Armatei, ci și al unei părți din Securitate nici o revoltă populară nu ar fi avut succes. Din punctul nostru de vedere revoluția a venit din convergența întîmplătoare a mai multor elemente : interesele superputerilor, evenimentele din țările vecine care au făcut granițele României transparente, un gen de conspirație la vîrf și o îndelung stăpînită „explozie de mînie" care a culminat cu revolta populară autentică. Nici unul dintre aceste elemente, în parte, nu ar fi fost suficient.

În al doilea rînd, este dincolo de orice îndoială că evenimentele din 16—22 decembrie au declanșat o aprigă luptă pentru putere. O parte a acestei lupte a privit controlul aparatului de guvernare, o alta controlul bazei de legitimare. Nici un grup nu putea să exercite efectiv puterea fără legitimarea de a fi avut un rol eroic în revoluție : de aici bătălia pentru revoluție, ca simbol. Armata — în ciuda faptului că a tras asupra mulțimii în decembrie — a avut mult mai mult succes în această bătălie decît Securitatea, în mare parte datorită urii pe care o trezea aceasta, privită mult timp ca o încarnare a diavolului. Lupta pentru putere s-a intensificat în ianuarie cînd cea mai mare parte a Securității a fost subordonată Armatei. Aceasta a agravat deja răsturnarea raporturilor dintre privilegiata odinioară Securitate și neglijata Armată, o schimbare pe care membrii Securității s-au străduit s-o rectifice.

În al treilea și ultimul rînd, ar trebui să ne întrebăm de ce ideea „confiscării" revoluției a devenit atît de importantă pentru anumite grupuri din România — cui îi servește o astfel de idee ? Afirmațiile referitoare la o lovitură de stat implică în mod clar trădarea revoluției din stradă, sugerînd că alte grupuri decît cele aflate la putere ar trebui să preia conducerea. Astfel de afirmații sînt ca urmare, în parte, o formă de suprafață a luptei pentru putere. Găsim că este prudent să fim în mod egal sceptici față de istoriile „complotului" și față de imaginea oficială a unei Armate sprijinind revoluția populară.

RUDOLF BONE – „Gaia"

Redacția „22" : Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Radica Palade, Dan Pavel (redactori-șefi adjuncți), Ileana Mălăncioiu (publicist comentator), Andreea Pora (șef secție social), Gabriel Andreescu, Andrei Cornea, Horațiu Pepine (redactori), Dan Perjovschi (grafician), Anton Burtea (șef serviciu tehnic), Ana Mihail (director economic), Radu Dobândă (șef serviciu corectură), Bogdan Penescu (difuzare), Georgeta Marin (secretariat), Didina Marc, Manuela Gheorghiu (dactilografie). Colaboratori : Leonard Oprea (reclame), Emanuel Pârvu (foto), Mariana Dinc (secretar general de redacție). Responsabil de număr : Radica Palade.

Redacția și administrația : București, Calea Victoriei 120. Telefon 14 17 76, 14 15 25 Tiparul executat la Imprimeria „Coresi", București, Piața Presei Libere 1.